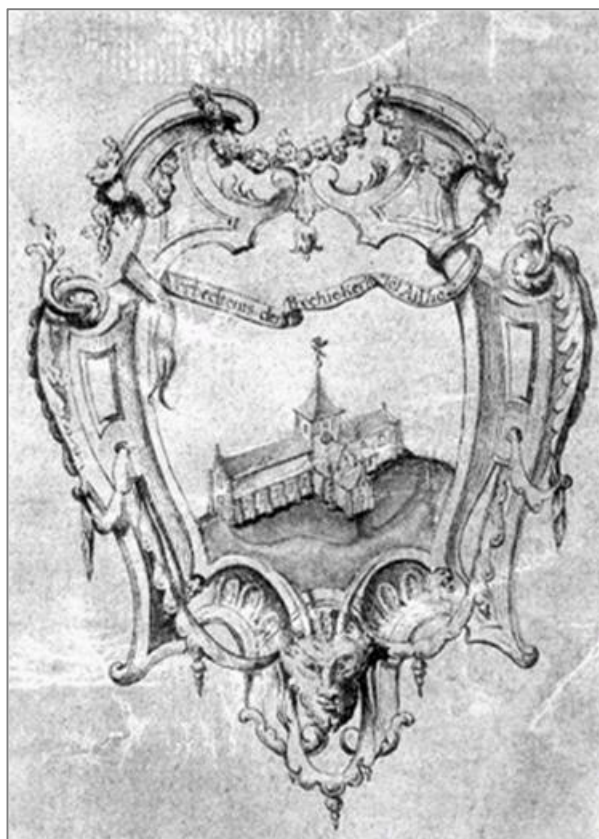

Archeologienota

Asse, Nieuwstraat-Steenweg

Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Asse, Nieuwstraat-Steenweg: Verslag van Resultaten

Auteur(s)
Liedewij Elsen

Erkende archeoloog
Elke Mertens, OE/ERK/Archeoloog/2016/00163

BAAC-Projectnummer
2016-838

Plaats en datum
Gent, 9 juni 2017

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 515
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
Onroerend Erfgoeddepot Vlaams-Brabant / AGILAS VZW

Foto voorpagina: Cartografische bron, Asse weergegeven door landmeter J. Bodumont in 1795.
Detail met cartouche die de Sint-Martinuskerk weergeeft. Bron: Balat, Kikirpa.

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens	1
1.1.2	Juridisch kader en onderzoekstraject	4
1.1.3	Aanleiding	4
1.1.4	Geplande werken en bodemingrepen	5
1.1.5	Randvoorwaarden	14
1.2	Werkwijze en strategie	15
1.2.1	Onderzoeksvragen	15
1.2.2	Heuristiek	16
1.3	Assessmentrapport	17
1.3.1	Landschappelijk kader	17
1.3.2	Historisch kader	30
1.3.3	Archeologisch kader	56
1.4	Besluit	61
1.4.1	Datering en interpretatie	61
1.4.2	Archeologische verwachting	62
1.4.3	Potentieel op kennisvermeerdering	64
1.4.4	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	64
1.5	Samenvatting	65
2	Lijst met figuren	66
3	Lijst met tabellen	67
4	Plannenlijst	67
5	Bibliografie	71
6	Bijlagen	73
6.1	Bouwplannen gelijkvloers	73
6.2	Bouwplannen niveau -1	73

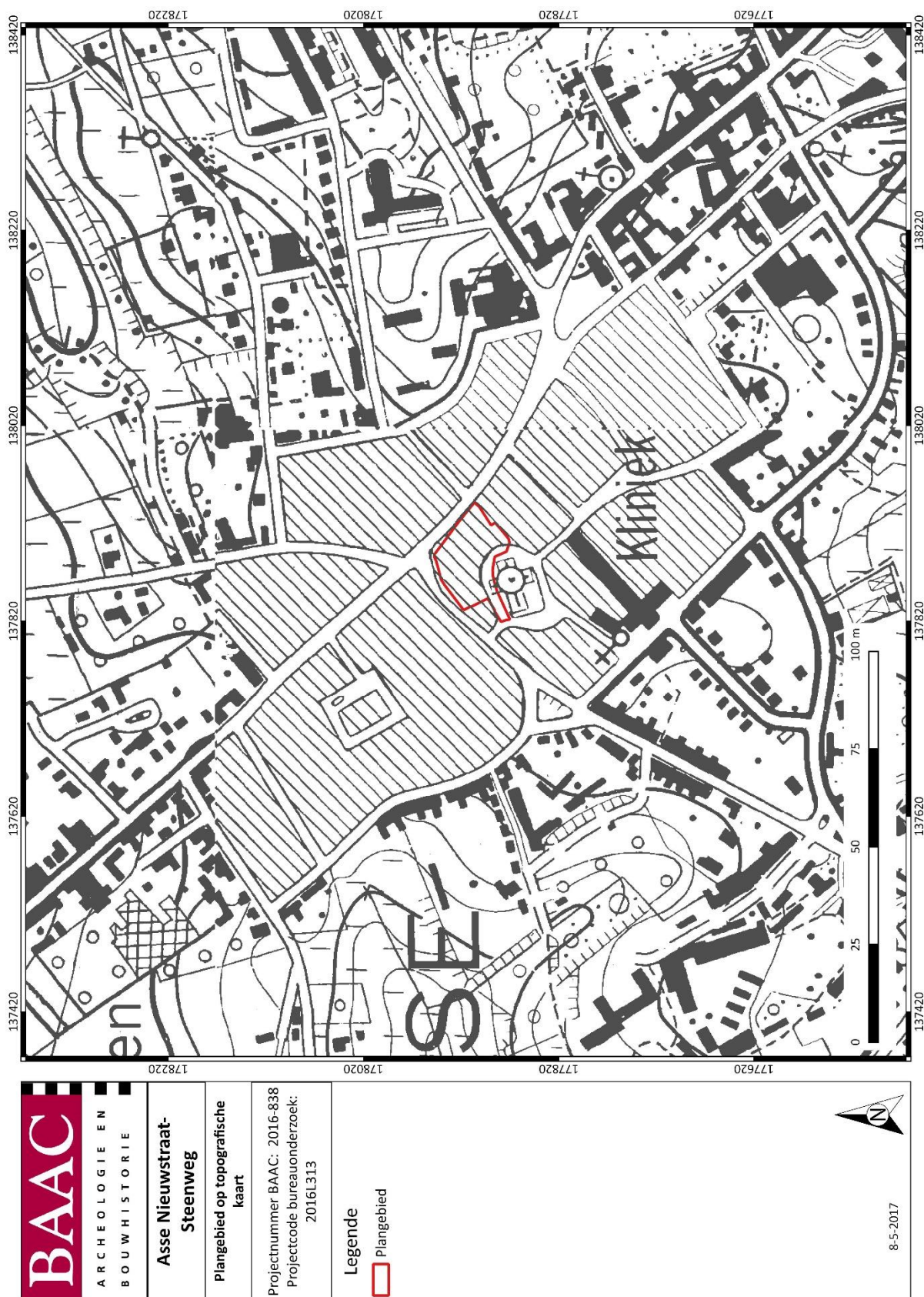
1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

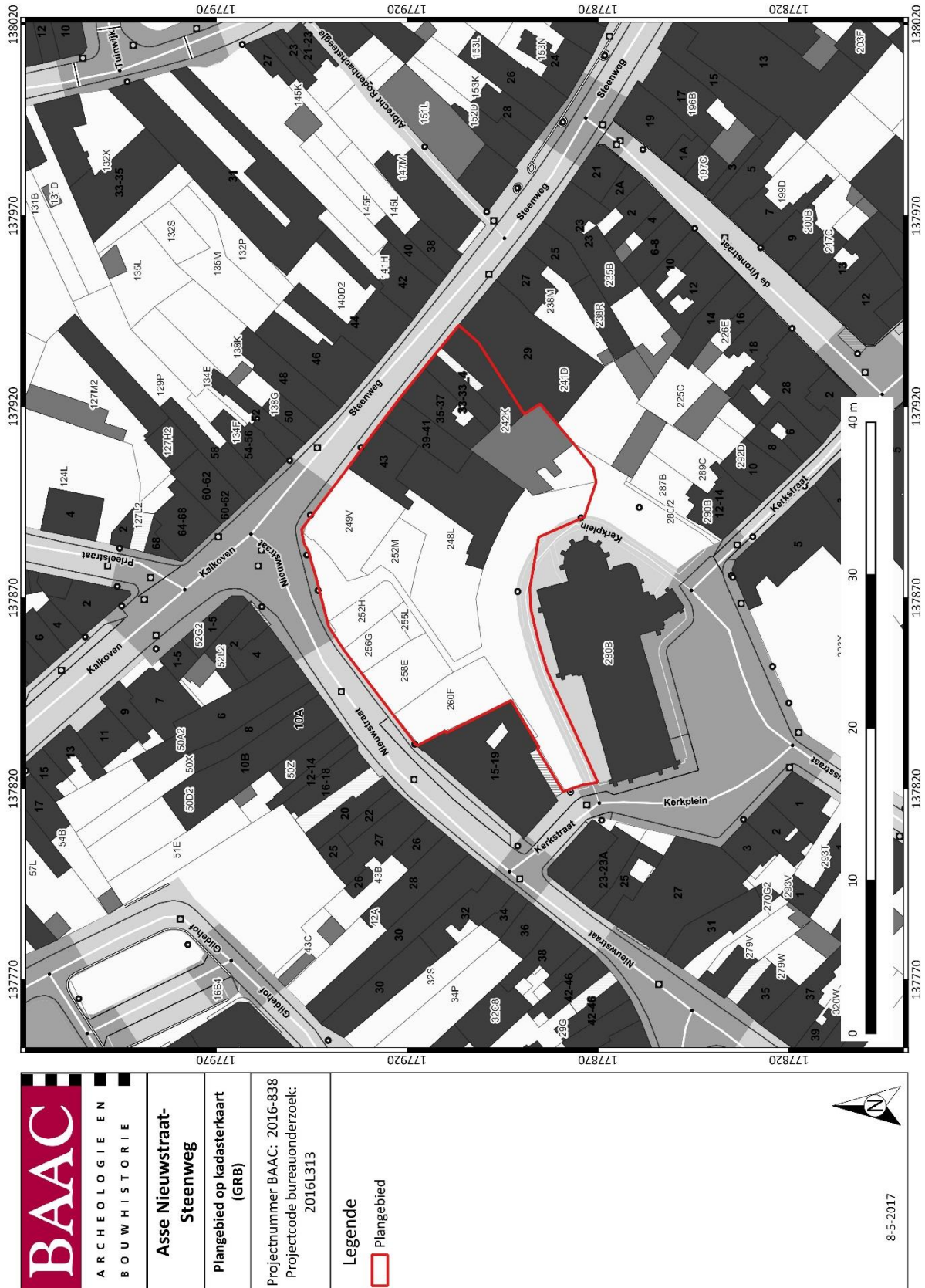
Naam site:	Asse, Nieuwstraat-Steenweg
Ligging:	Nieuwstraat zonder nummer, Kerkplein zonder nummer en Steenweg nummers 33, 35, 37, 39, 41 en 43, deelgemeente Asse, gemeente Asse, provincie Vlaams-Brabant
Kadaster:	Asse, Afdeling 2, Sectie L, Perceelnummers 260F, 258E, 256G, 255L, 252H, 249V, 252M, 248K, 247C, 248L, 244D, 242K
Lambertcoördinaten (EPSG:31370):	Noordwest: x: 4.1957 y: 50.9115 Noordoost: x: 4.1973 y: 50.9114 Zuidwest: x: 4.1956 y: 50.9110 Zuidoost: x: 4.1967 y: 50.9110
Projectcode BAAC Vlaanderen bvba:	2016-838
Projectcode bureauonderzoek:	2016L313
Betrokken actoren:	Liedewij Elsen, veldwerkleider
Betrokken derden:	Wetenschappelijke begeleiding door de Archeologische vereniging van Asse: AGILAS VZW, vertegenwoordigd door Kristine Magerman, erkend archeologe en depotverantwoordelijke erkend o nroerenderfgoeddepot Agilas vzw.

Figuur 1: Plangebied op de topografische kaart.¹

¹ AGIV 2017a

Figuur 2: Plangebied op de kadasterkaart (GRB).²

² AGIV 2017c

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen waaronder de aanleg van een wegnis (brandweg), wooneenheden met ondergrondse parkeergelegenheid en een groendomein, die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied Asse, Nieuwstraat-Steenweg bedraagt ca. 46a, 75ca. De Sint-Martinuskerk werd beschermd als monument in 1940. Verder rusten er geen beschermingen of vaststellingen op het plangebied. Het dichtstbijzijnde geregistreerde erfgoed bestaat uit twee identieke pastoriewoningen en een tegenoverliggend burgerhuis in de Kerkstraat, rechts van de Sint-Martinuskerk gelegen. Deze objecten werden vastgesteld, maar vallen dus buiten het plangebied. Wat betreft de archeologie valt het plangebied buiten een beschermde archeologische site, ligt de site niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt het terrein niet voor op de kaart met gebieden waarin

geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Aangezien het plangebied volgens het gewestplan in een woon- of recreatiegebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 1.000 m² bedraagt, is volgens het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige aanvraag gevoegd.

1.1.4 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever tracht op het gedeeltelijk rondom de kerk gelegen terrein een nieuwbouwproject te realiseren. Hierbij worden appartementsgebouwen gecombineerd met de voorziening van commerciële ruimten. Deze infrastructuur wordt voorzien van een ondergrondse parking van twee niveaus en omgevende groene ruimtes die grenzen tot aan de kerk. Bij het ten uitvoer brengen van deze plannen worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. In bijlage 6.1 en 6.2 worden Figuur 4 en Figuur 5 groter weergegeven.

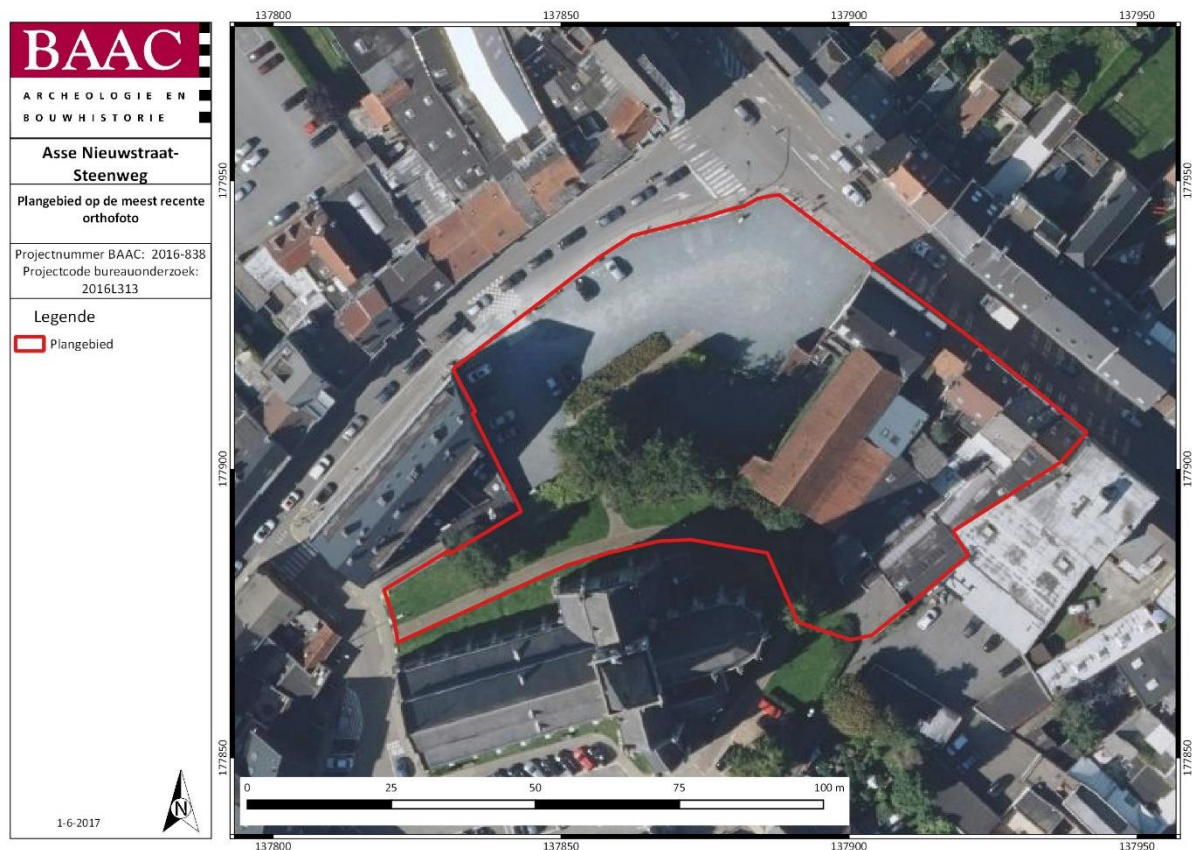
Ten noorden van de Sint-Martinuskerk, langs de kant van de Steenweg, bevinden zich tijdens de opmaak van deze archeologienota nog enkele panden met woon- en commerciële functie. Dit is zichtbaar op Figuur 3. Deze panden, opgenomen binnen de afbakening van het plangebied, zullen in de toekomst letterlijk plaats ruimen voor de ontwikkeling van een nieuwe site ter hoogte van het kruispunt van de Nieuwstraat en de Steenweg. Met de als monument beschermde Sint-Martinuskerk op de achtergrond, zullen op deze plaats twee gebouwenstructuren voorzien worden met enerzijds een commerciële functie, maar voornamelijk een woonfunctie. Een woonblok zal gebouwd worden op de plaats van de nog bestaande woningen langs de Steenweg en de huidige grindparking op de hoek van de Steenweg en de Nieuwstraat. Bijna de volledige gelijkvloerse verdieping zal in gebruik worden genomen voor commerciële doeleinden (zie Figuur 4). Een tweede, in oppervlakte kleinschaligere woonblok zal voorzien worden aan de andere zijde van het plangebied. Hier zal enkel de woonfunctie domineren. Gevelaanzichten van deze laatste zijn zichtbaar op Figuur 9.

Zo goed als het volledige plangebied (afgezien van de geplande brandweg) zal voorzien worden van een ondergrondse parking van één verdieping met publieke en private parkeergelegenheden. Verder zullen hier ook fietsenbergingen, berg ruimtes voor de bewoners en technische ruimtes geplaatst worden. Zie voor dit kelderniveau op – 1 Figuur 5 en Figuur 6. Een beperkt deel van de site zal ook voorzien worden van private ondergrondse parkeergelegenheden op - 2. Dit deel werd voor een juist begrip van de situering in het geheel aangeduid op het plan van de kelderverdieping op - 1 (Figuur 5). Het plan van deze tweede ondergrondse verdieping werd weergegeven op Figuur 7. Op de plannen is af te lezen dat het maaiveld werd vastgesteld op 84,85 m + TAW. Wanneer de dieptes van de kelderverdiepingen op de plannen bestudeerd worden, valt op dat het niveau van de eerste kelderverdieping (- 1) trapsgewijs is opgebouwd richting de kerk. De parkeergelegenheden op - 1 bevinden zich op 80,77 m + TAW, terwijl de fietsenbergingen zich op 82,51 m + TAW bevinden. Deze kelderruimte situeert zich dus twee meter hoger dan de parkeergarage. Onder deze verhoogde kelderruimte bevindt zich, zoals aangehaald, een tweede kelderverdieping (-2). Deze verdieping bevindt zich op 79,69 m + TAW, en zo ongeveer vijf meter lager dan het maaiveld (84,85 m + TAW). Met de vloerplaat meegerekend, zal het meest laag gelegen punt van de te ontwikkelen site zich zo op 79,34 m + TAW bevinden. Deze niveauverschillen in de ondergrondse verdiepingen zijn goed zichtbaar in de snede op Figuur 8. Door voor deze trapsgewijze opbouw te opteren, werd door de architecten handig gebruik gemaakt van de reeds bestaande hoogteverschillen binnen het plangebied. Zoals later in deze nota aangehaald zal worden, bevindt de Sint-Martinuskerk zich op iets hoger gelegen gronden dan zijn directe omgeving.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017

Deze twee appartementsgebouwen, ondergronds verbonden door een parking en bergingen, worden bovengronds van elkaar gescheiden door een met bomen en beplantingen ingerichte groenzone (zie Figuur 4). Deze groenzone wordt onderbroken door de in- en uitrit van de ondergrondse parking. Volgens de plannen blijft deze groenzone het niveau van het maaiveld bewaren (84,80 m + TAW).

Voor veiligheidsredenen dient de site steeds toegankelijk te zijn voor hulpdiensten en brandweer. Door de insluiting van deze gebouwen langs de achterzijde met de kerk, werd besloten tussen de kerk, de voormalige kerkhofzone en de nieuwe appartementsgebouwen een brandweg aan te leggen. Deze openbare weg zal geïntegreerd worden in de omringende groenzone van de kerk. Zo zal er een verstevigde weg komen, met een fundering, die door gras begroeid wordt, waardoor deze verharde weg enigszins esthetisch aansluit bij zijn omgeving. Deze groene brandweg gaat vervolgens over in de wegeis, bedekt met beton, die fungeert als openbare weg. Het dwarsprofiel van deze weg, weergegeven in Figuur 11, geeft aan dat voor de aanleg van deze gefundeerde weg, een uitgraving van 40 cm tot 50 cm nodig zal zijn.

Figuur 3: Plangebied op de meest recente orthofoto.⁴

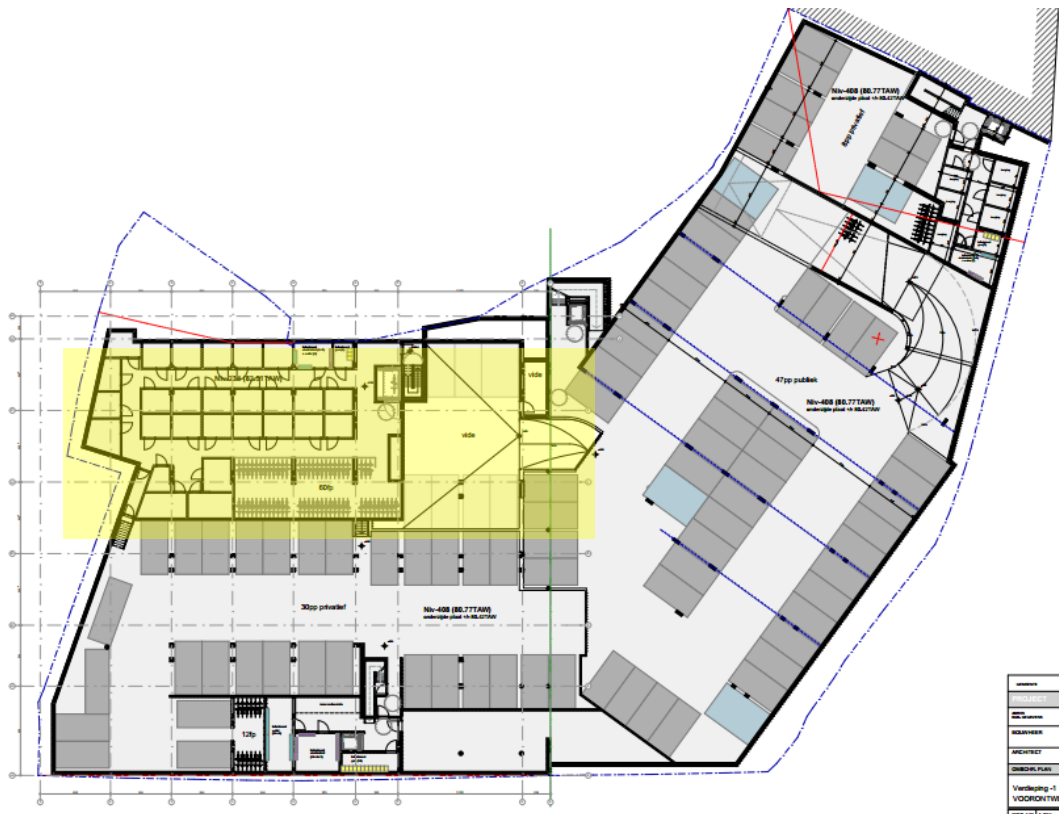
⁴ AGIV 2017f

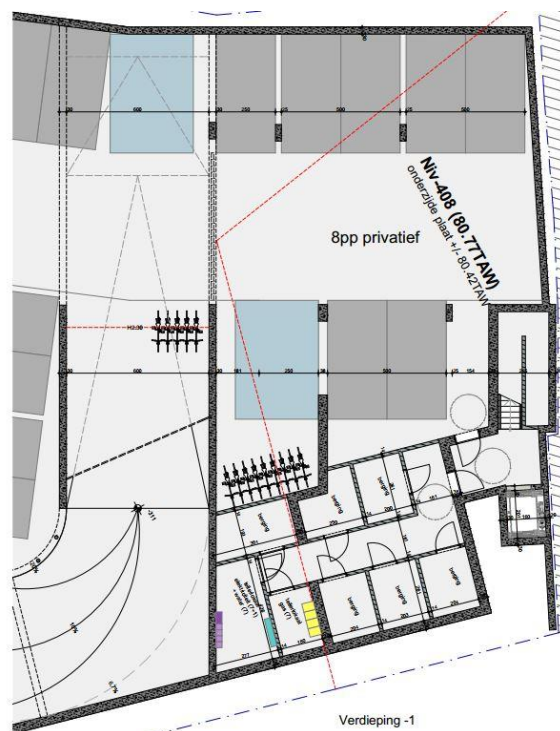
Figuur 4: Plan van het gelijkvloers met toekomstige ontwikkelingen (boven de geplande parkeerkelder). Het noorden is naar rechtsonder gericht. Zie ook bijlage 6.1.⁵

⁵ Plan aangebracht door de initiatiefnemer, mei 2017

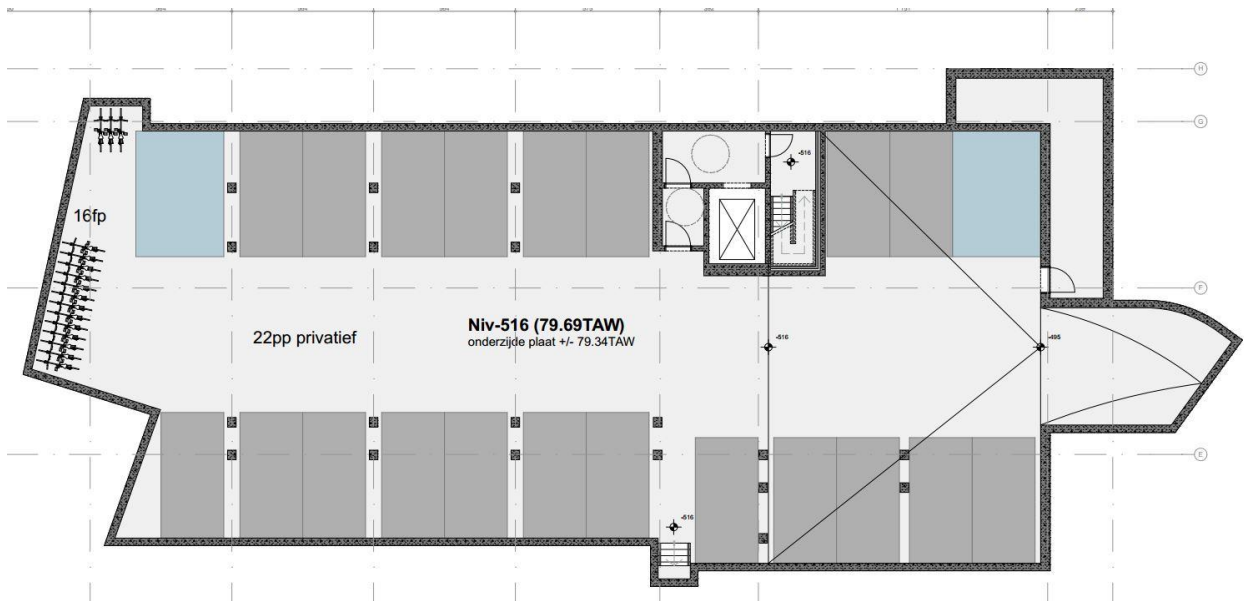
Figuur 5: Plan van de toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op – 1 (geel: kelderverdieping -2). Het noorden is naar rechtsonder gericht. Zie ook bijlage 6.2.⁶

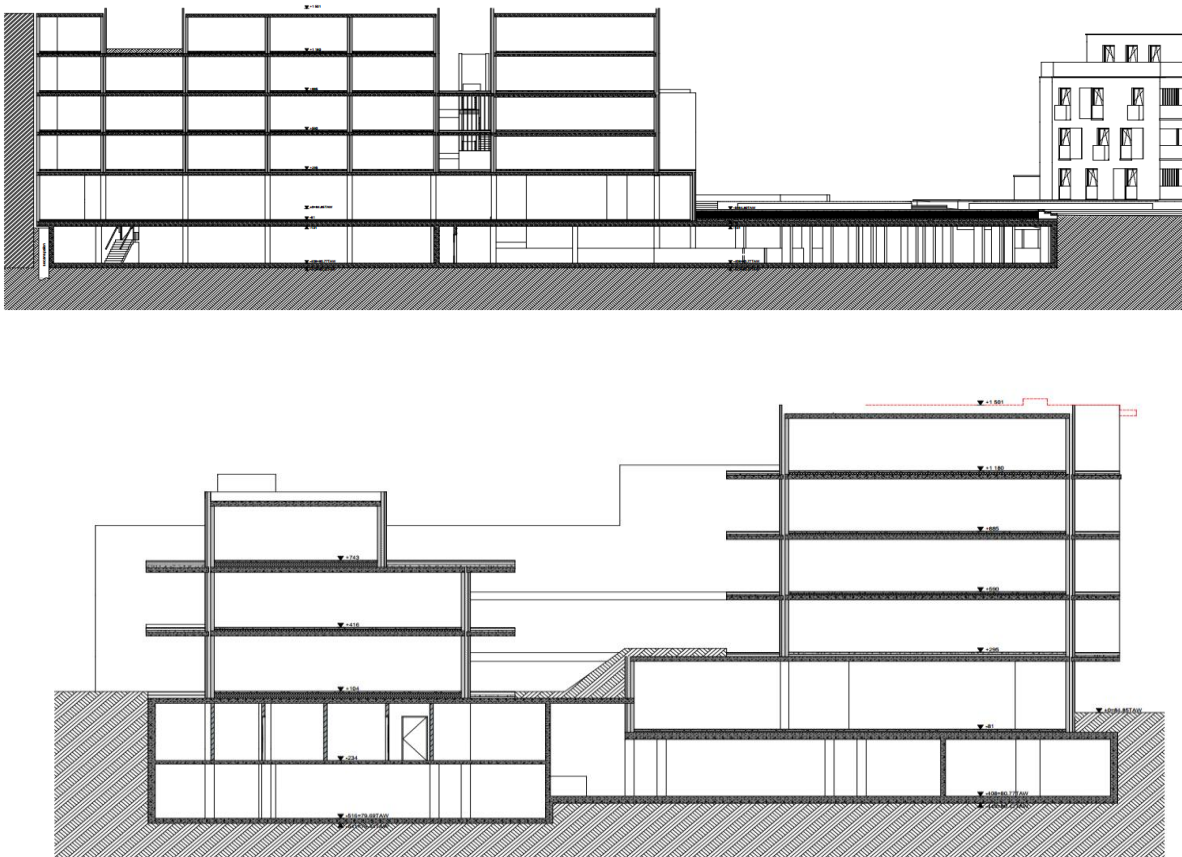
Figuur 6: Een detail van deze toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op - 1 ter hoogte van de Nieuwstraat, onder 'Blok D'. Het noorden is naar onder gericht.⁷

⁶ Plan aangebracht door de initiatiefnemer, mei 2017

⁷ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, mei 2017

Figuur 7: Plan van de toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op - 2 ter hoogte van de Steenweg. Dit onderdeel komt overeen met de in het geel aangeduide zone op het plan in Figuur 5. Het noorden is naar rechtsonder gericht.⁸

Figuur 8: Snedes grote blok met appartementen, commerciële ruimtes en ondergrondse parkeergelegenheid gelegen langs de Steenweg.⁹

⁸ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

⁹ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

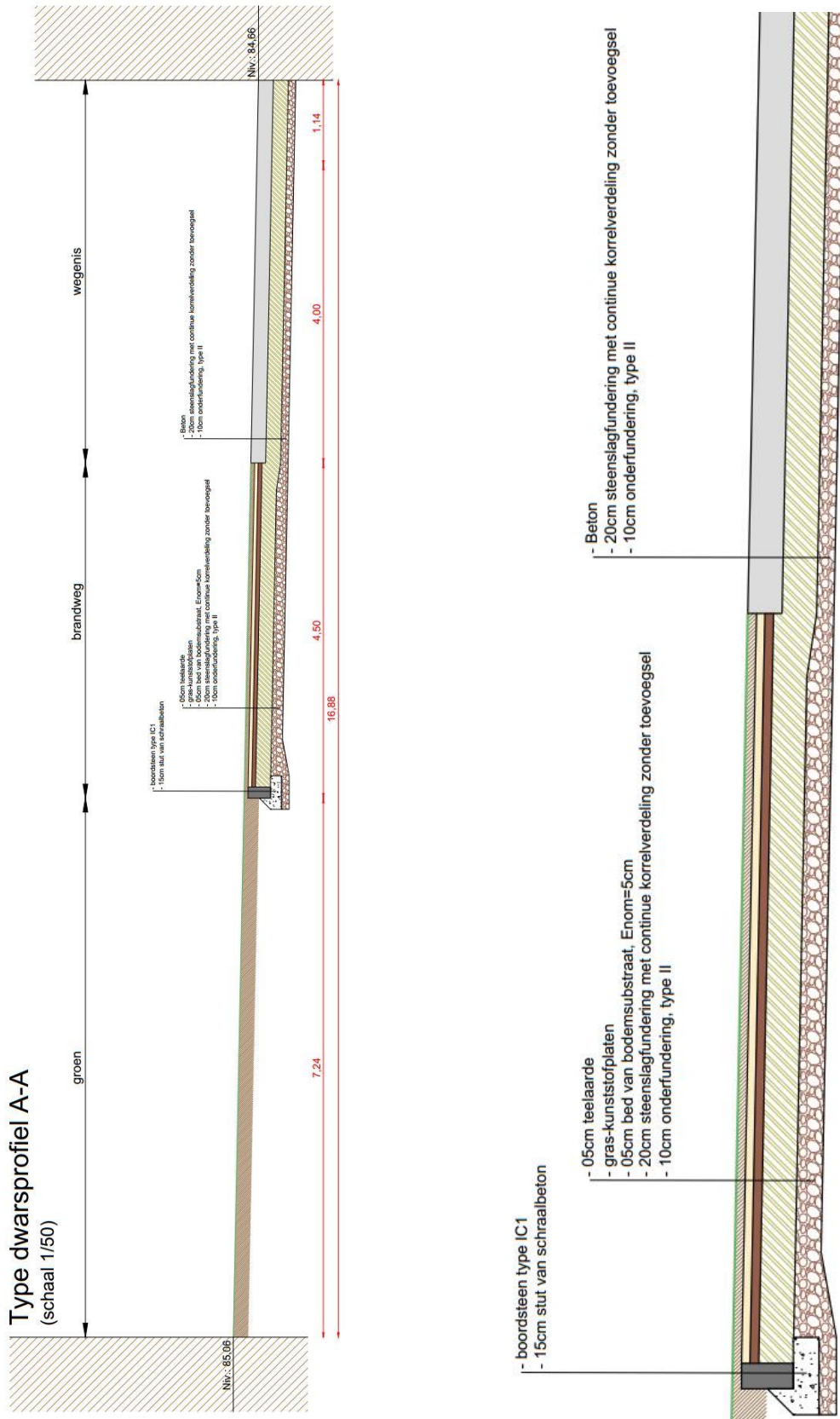
Figuur 9: Gevelaanzichten 'Blok D', gelegen langs de Nieuwstraat.¹⁰

Figuur 10: Snedes 'Blok D' met appartementen, commerciële ruimtes en ondergrondse parkeergelegenheid, gelegen langs de Nieuwstraat.¹¹

¹⁰ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

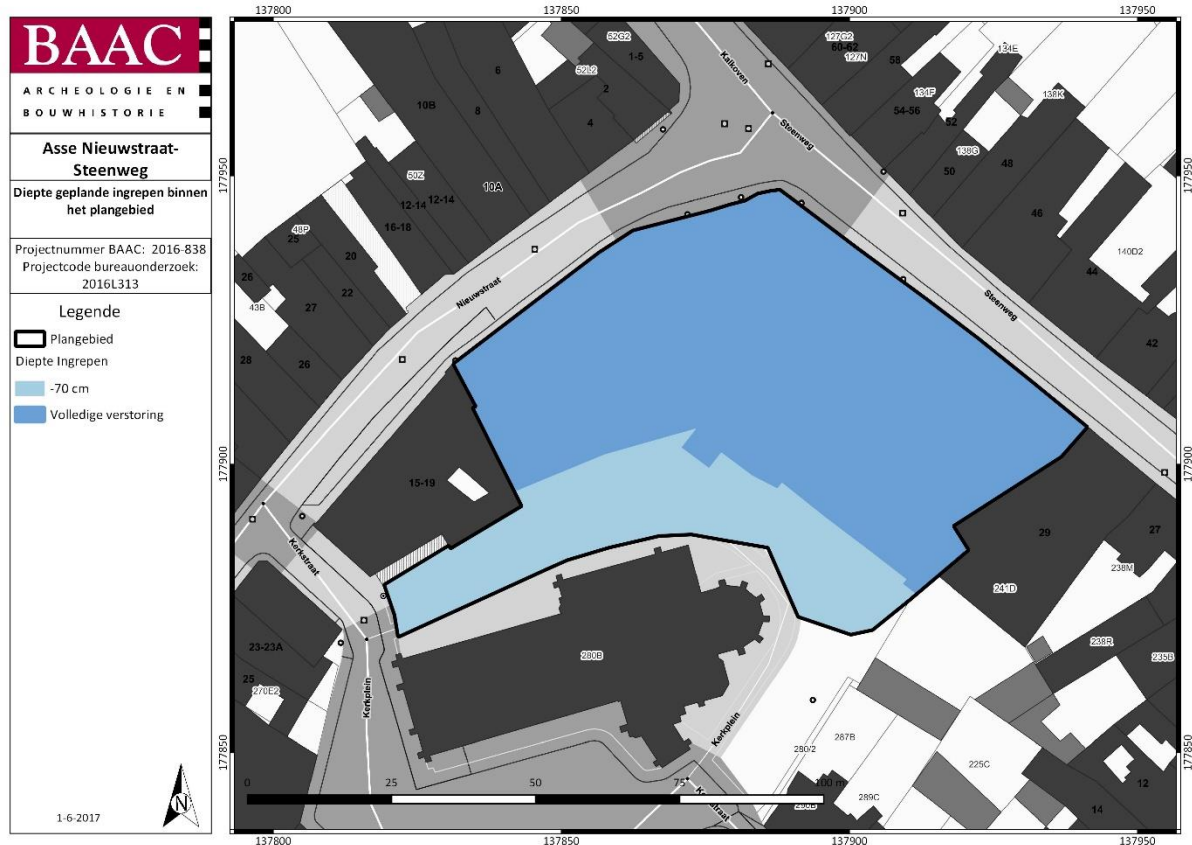
¹¹ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

Figuur 11: Dwarsprofiel van de openbare weg gelegen tussen de kerk en het nieuwbouwproject en detail.¹²

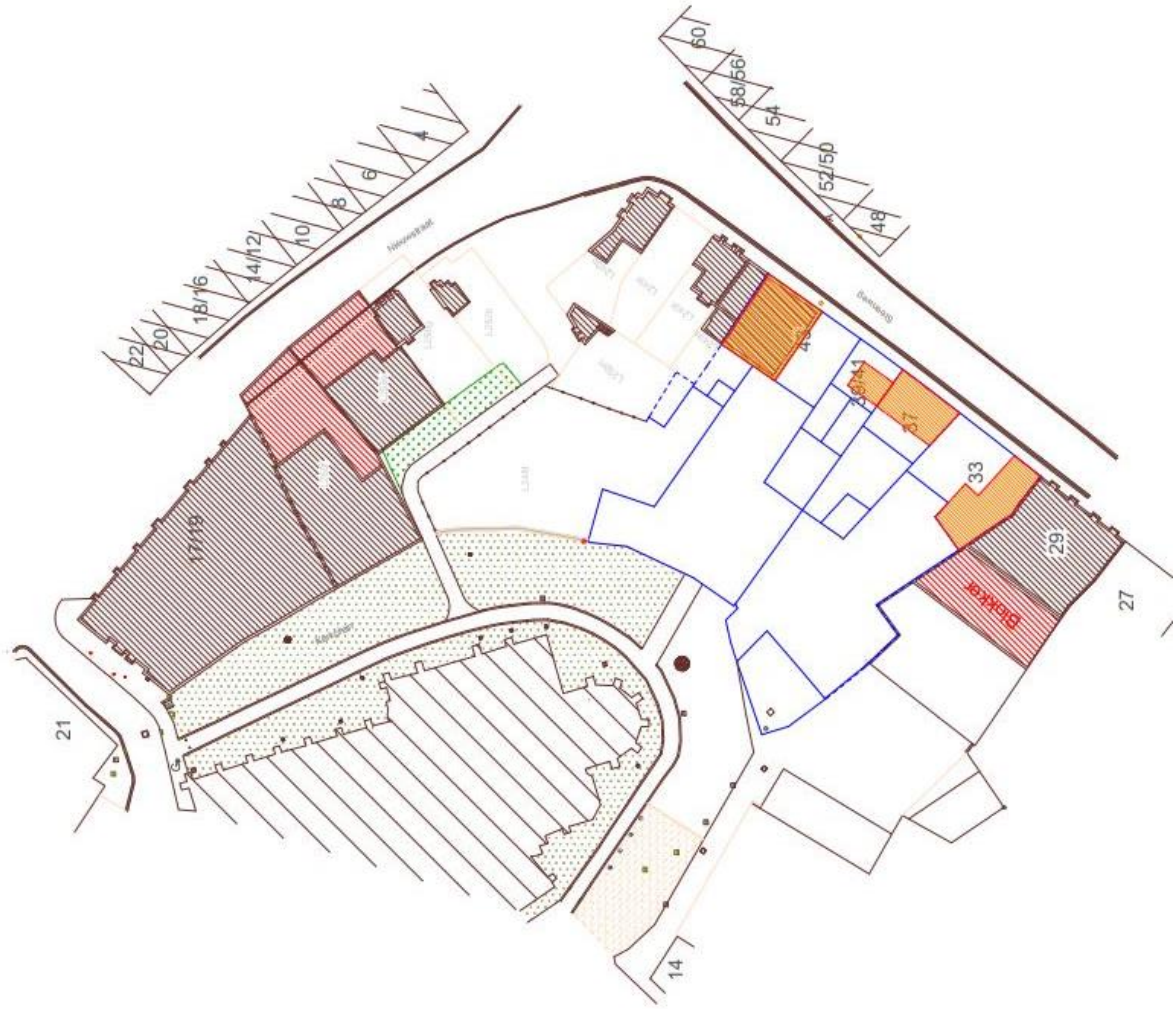
¹² Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

Aangezien het hele plangebied, afgezien van de zone waar zich de brandweg zal bevinden, voorzien zal worden van een ondergrondse parking die lokaal tot op twee verdiepingen diepte reikt, kan nu reeds besloten worden dat de geplande werken een ingrijpende verstoring van het bodemarchief tot gevolg zullen hebben. Er kan zelfs sprake zijn van een volledige verstoring. De diepte van de brandweg zal 40 cm tot 50 cm bedragen. Er werd een marge ingerekend waardoor besloten werd dat de kans op verstoring hier 70 cm kan bedragen. Beide niveaus van verstoring werden weergegeven in onderstaande syntheseskaart (Figuur 12).

Figuur 12: Syntheseskaart met aanduiding van het plangebied en de twee verstoringsniveaus: de brandweg tot 70 cm diep en de ondergrondse parkeergarages die volledig verstoord zullen worden.

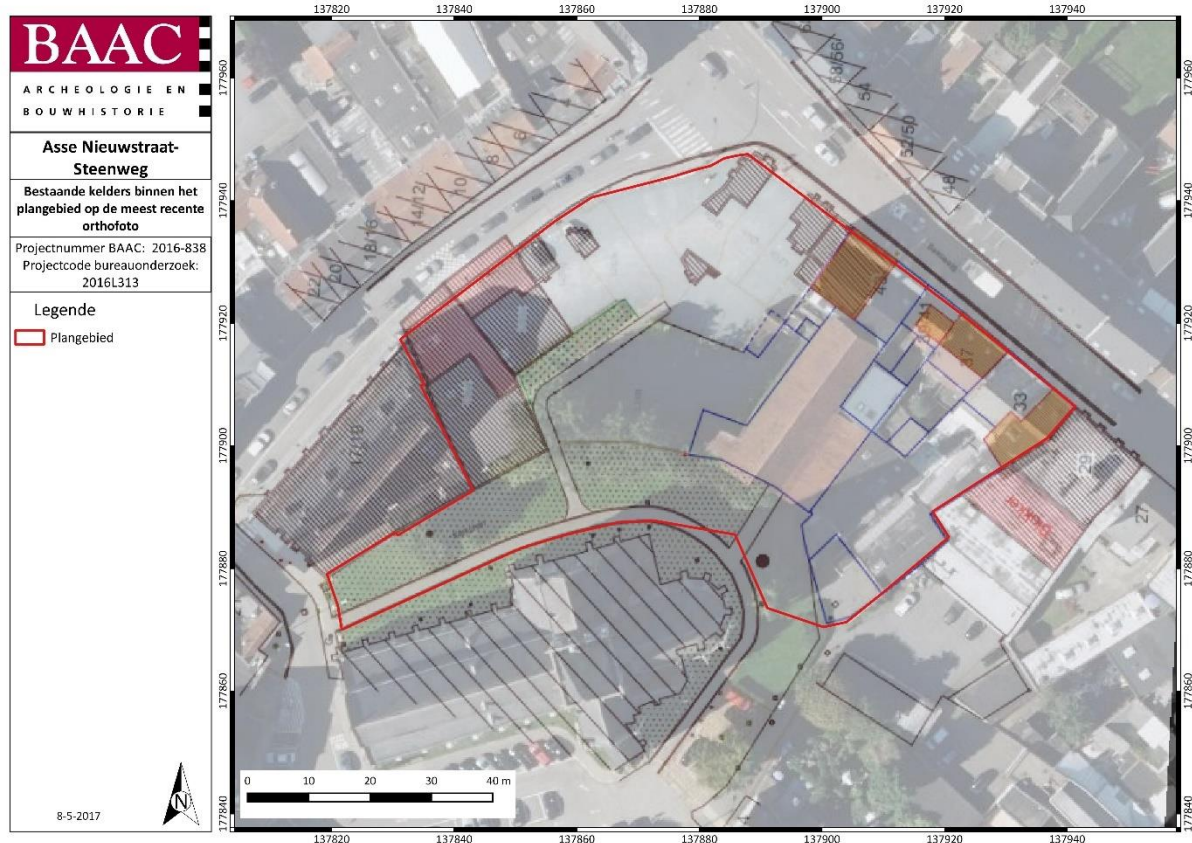
Door de opdrachtgevers werd een erg nuttig plan aangeleverd met aanduiding van de reeds gekende kelders binnen het plangebied. Dit plan kan de locatie van deze kelders weergeven, maar echter niet de diepte. De kelders zijn mogelijk te dateren in vroege periodes van bebouwing, al dan niet gerecupereerd bij de bouw van meer recente woningen binnen het plangebied. Hier wordt later in de nota verder op ingegaan. Wat wel kan besloten worden, is dat op deze plaatsen, tot op het niveau van de keldervloer, geen archeologische verwachting meer heerst. Omwille van de historiciteit van deze kelders, kunnen zij echter niet als verstoringen bestempeld worden. Overige verstoringen als resultaat van een fluctuerend stedelijk weefsel in deze historische stadskern, zullen gedurende het historisch onderzoek in meer detail aangehaald worden.

Figuur 13: Aanduiding van de reeds bestaande kelders binnen het plangebied.¹³

¹³ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

Figuur 14: Aanduiding van de reeds bestaande kelders binnen het plangebied¹⁴ en een projectie van deze kaart op de meest recente orthofoto.¹⁵

1.1.5 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat grote delen van het terrein nog in gebruik zijn als parkeergelegenheid en bewoning en bovendien nog een hele bebouwde zone dient gesloopt te worden, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip dient te worden uitgevoerd.

¹⁴ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

¹⁵ Plannen werden aangeleverd door de opdrachtgever, april 2017

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wanneer werd onderzoeksterrein, gelegen is het centrum van een historische stad, voor het eerst bebouwd, hoe evolueerde deze bebouwing en in welke mate zorgde deze bebouwing voor verstoring van het bodemarchief?
- Het plangebied bevindt zich in een historisch waardevolle stadskern. Is er een archeologische verwachting dat er sporen aanwezig zullen zijn die in verband kunnen gebracht worden met de gekende stadsgeschiedenis?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?
- Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?
- Wat is de relatie tussen deze waarden en de stedelijke omgeving?
- Kunnen deze in verband gebracht worden met de onderzochte bouwhistorische evolutie van het plangebied?
- Kunnen deze waarden een aanvulling betekenen over de vergaarde historische kennis voor het onderzoeksterrein en voor zijn ruimere omgeving?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten die werden geraadpleegd zijn de volgende:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- De meest recente orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De geomorfologische kaart werd geconsulteerd binnen deze studie, maar aangezien het plangebied niet voorkwam op deze kaart, werd hier niet verder op ingegaan.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aangezien het plangebied zich in een historisch waardevolle stadscontext situeert, kunnen een relatief grote hoeveelheid literaire en visuele bronnen worden geraadpleegd. Er wordt algemene en historische literatuur over Asse geraadpleegd, waarbij specifiek het plangebied aan bod komt. Zo is het mogelijk tendensen in de geschiedenis van Asse te achterhalen en hierbij hun impact op de ontwikkeling van het plangebied. De online fotodatabank van het KIK (Balat, Kikirpa)¹⁶ en de website van Delcampe met verzamelingen van historische postkaarten¹⁷ verschaffen historisch fotomateriaal van het plangebied. Verder wordt ook het archief van het kadaster voor de gemeente Asse geraadpleegd in het gewestelijk kadaster van Vlaams-Brabant, te Brussel.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden geschetst van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Naast de gangbare historische kaarten wordt ook Cartesius geraadpleegd.¹⁸

¹⁶ Anon 2017

¹⁷ DELCAMPE Luxemburg SA 2017

¹⁸ CARTESIUS 2017

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

Algemene historische en archeologische kaarten:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Cartesius

Specifieke historische kaarten van Asse:

- Kaart van G. de Wautier
- Kaart van Oud-Assche

Aangezien de Fricx-kaarten en de Vandermaelenkaart geen duidelijke weergave geven van het plangebied en op die manier geen extra informatie kunnen bijdragen, is besloten deze cartografische bronnen niet weer te geven.

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*.¹⁹ Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

AGILAS VZW, de archeologische vereniging van de gemeente Asse, werd van in het begin betrokken bij deze archeologienota. Kristine Magerman, erkend archeologe en depotverantwoordelijke van het erkend onroerend-erfgoeddepot AGILAS VZW trad op als wetenschappelijke begeleider. Zij wees op enkele specifieke aandachtspunten wat betreft dit onderzoek en leverde nuttig historisch fotomateriaal aan van onderdelen van het plangebied. Indien er wordt besloten een archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem te adviseren, zal ook hier de expertise van AGILAS VZW aangewend worden. Waarvoor dank.

1.3 Assessmentrapport

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

1.3.1 Landschappelijk kader

Hieronder volgt een overzicht van het grondgebruik en de aardkundige, hydrografische en fysisch-geografische gegevens van het plangebied.

---

¹⁹ BEYAERT e.a. 2006

Asse is een deels verstedelijkte gemeente met een oppervlakte van 2.787 ha, gelegen aan de noordelijke grens van het Brabantse plateau. Asse bestaat uit meerdere heuvelruggen die samenkomen in het hoger gelegen centrum; bijgevolg is de omgeving vrij heuvelachtig. De heuvelrug waarop het centrum als hoogste punt van de gemeente ligt, vormt bovendien de waterscheiding tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten.²⁰

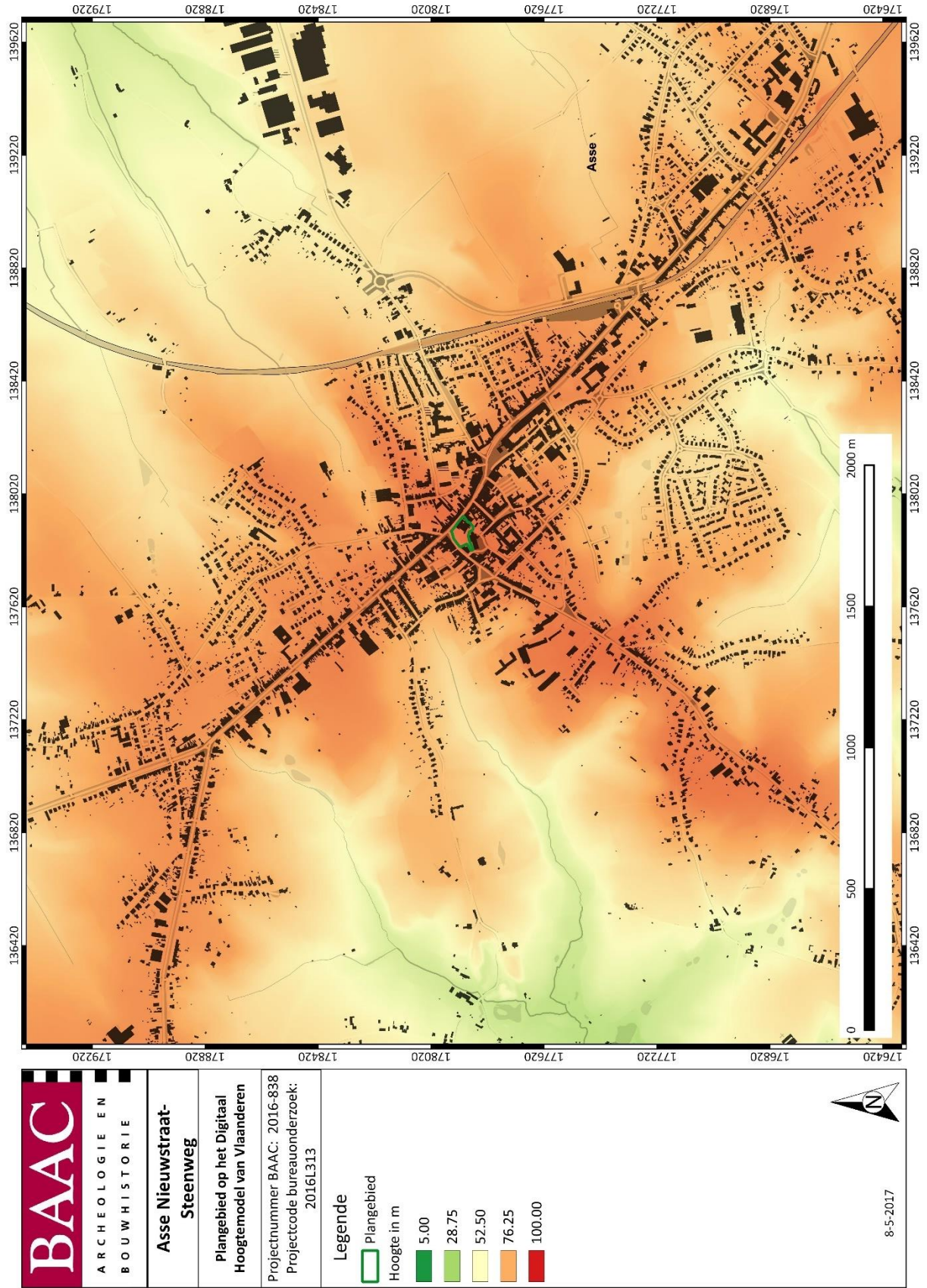
Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 1 en op Figuur 2. Het plangebied Asse Nieuwstraat-Steenweg is zoals de naam reeds aangeeft, gelegen aan het knooppunt van de Nieuwstraat en de Steenweg. Deze twee hoofwegen komen samen in het centrum van Asse, gelegen aan de Sint-Martinuskerk. Dit verdichte centrum heeft zich ontwikkeld tot een langgerekt straatdorp aan de Steenweg die loopt van Brussel tot Gent. Belangrijk is de onmiddellijke nabijheid van de Brusselse Ring, die de gemeente in het uiterste zuidoosten (grondgebied Zellik) doorsnijdt en directe aansluiting geeft met de E40 Brussel-Oostende. De historische en verstedelijkte kern wordt gedomineerd door de Sint-Martinuskerk die door haar ligging op het hoogste punt van Asse een baken vormt voor de verre omgeving. Het administratieve centrum van Asse wordt gevormd door het Gemeenteplein, ten zuidoosten van de kerk, en eveneens gelegen langs de Steenweg. Het centrum wordt gekenmerkt door heterogene lintbebouwing, voornamelijk uit de 20ste eeuw.

Asse ligt in het Scheldegebied. De Steenweg, gelegen op een 70 tot 80 m hoge heuvelrug, vormt nagenoeg de scheidingslijn tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten. Asse, gelegen op de hoogste top van een aantrekkelijk heuvellandschap, heeft een uitgesproken reliëf, dat gekenmerkt wordt door talrijke heuvelruggen en smalle, diepe beekvalleien. De gemiddelde hoogte ligt op 50 m boven de zeespiegel. Ter hoogte van Asse centrum heeft de heuvelrug een hoogte tussen de 80 en 84 m + TAW. De Sint-Martinuskerk vormt hierbij het hoogste punt van Asse op 84 m + TAW.²¹

²⁰ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED/erfgoedobjecten/121973 z.d.; AGILAS VZW

²¹ OCKELEY 1965, p.12-15

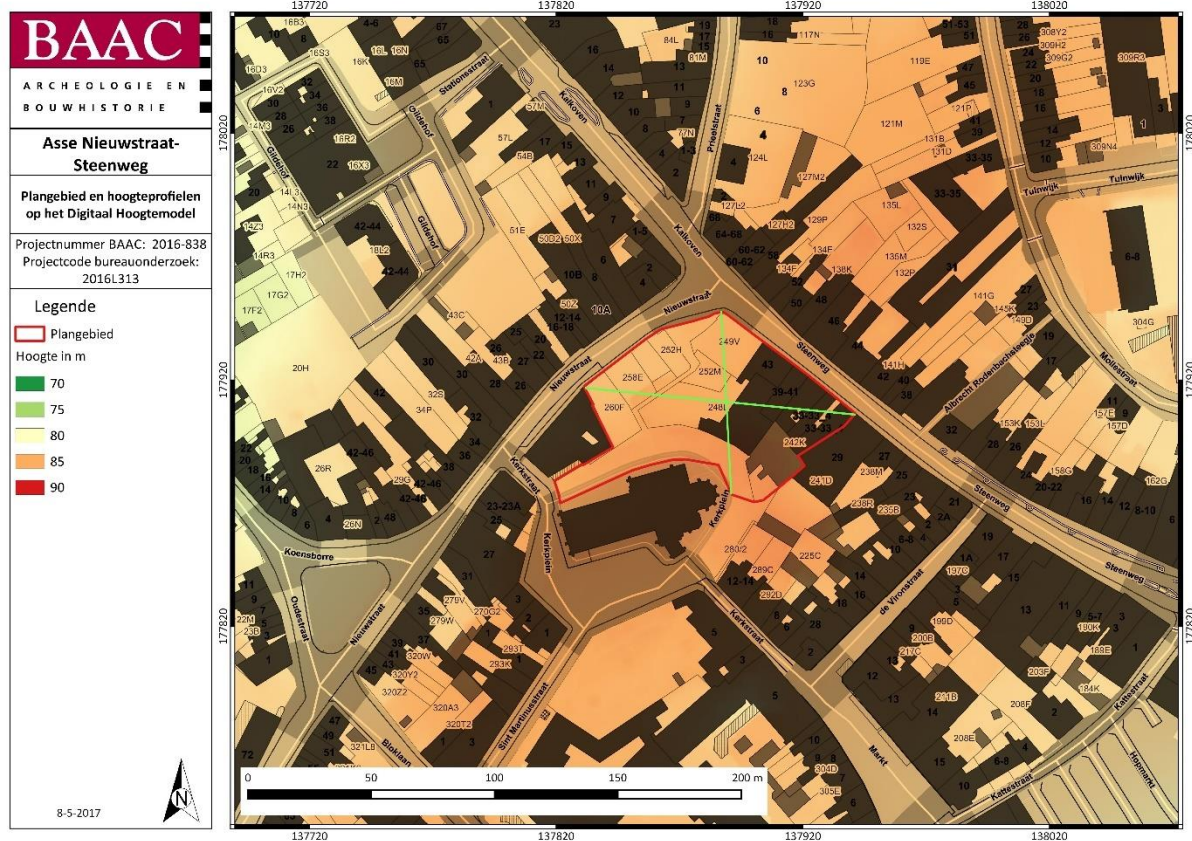

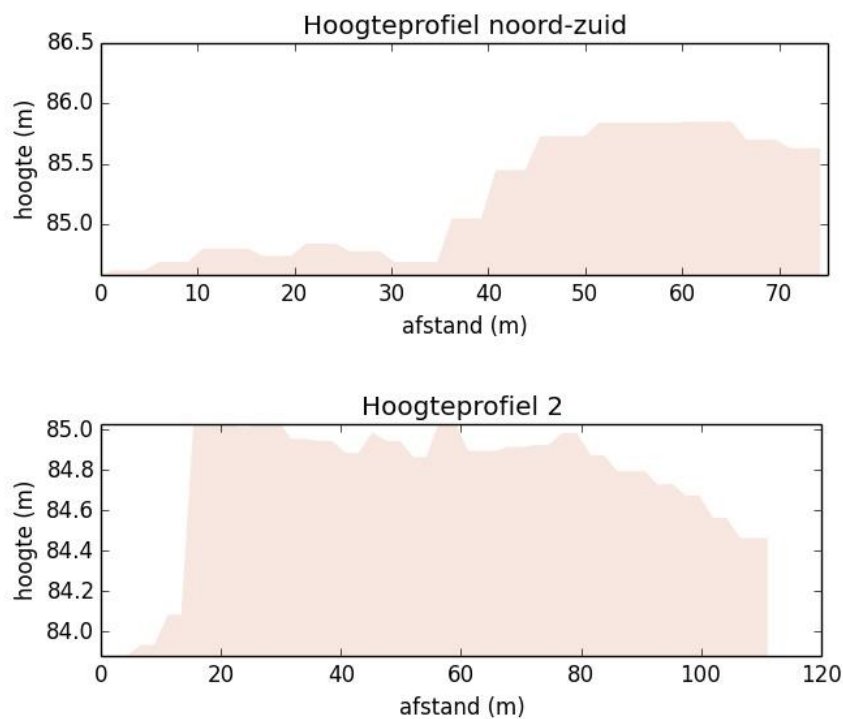
Figuur 15: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) en detail.²²

²² AGIV 2017b

Figuur 16: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM.²³

Figuur 17: Hoogteverloop terrein.²⁴

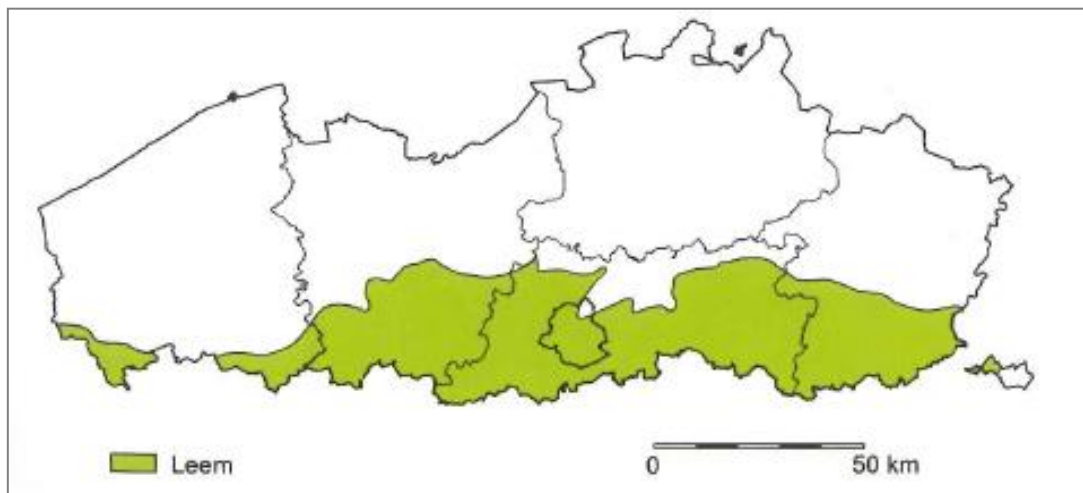
²³ AGIV 2017b

²⁴ AGIV 2017b

Landschappelijke en hydrografische situering

De geomorfologische kaart was voor het plangebied niet beschikbaar en kan hier zodoende ook niet besproken worden.

Het plangebied bevindt zich in de Leemstreek. Aan het begin van het Quartair werd het Tertiaire (d.w.z. Paleogene en Neogene) landschap in Midden-België (in die tijd een kustvlakte) door tectonische werking opgeheven, terwijl een zeespiegelverlaging er tegelijk voor zorgde dat de erosiebasis van de rivieren dieper kwam te liggen. Het huidige Noordzeebekken kwam hierbij droog te liggen. Tijdens het Quartair heerste een polair klimaat van verschillende opeenvolgende ijstijden die werden afgewisseld met interglacialen waarin het klimaat een stuk zachter was. Tijdens de ijstijden werden sneeuw, zand en leem in het toenmalige toendralandschap uit de bovenste bodemlagen opgeblazen door de overheersende noord- en noordwestelijke winden en als een dekmantel afgezet.²⁵ Aldus vormde zich in Midden-België een gordel van lössafzettingen die over het algemeen wordt aangeduid als de Leemstreek (Figuur 18).

Figuur 18: De Leemstreek in Vlaanderen.²⁶

Uit de drooggevallen Noordezeebedding werd fijn materiaal opgewaaid en door noordwestenwinden landinwaarts vervoerd. De grofste korrels (zand) werden rollend en springend (door saltatie) getransporteerd en niet ver van hun oorsprongsgebied afgezet. De fijnste korrels (löss of leem) bleven langer in suspensie en werden tijdens sneeuwstormen (niveo-eolisch) meegevoerd en verder in het binnenland afgezet (Figuur 19).²⁷ Löss is een door de wind afgezet, homogeen, poreus en licht coherent sediment dat overwegend uit kalkrijke silt bestaat. Het is opgebouwd uit splinterige korreltjes tussen 16 en 62 μm , afkomstig van gesteenten die door gletsjers onder zeer hoge druk zijn fijn gemalen. De lössafzettingen zijn vooral te vinden in het zuidelijke deel van West- en Oost-Vlaanderen (Vlaamse Ardennen), Brabant (Pajottenland) en Zuid-Limburg (Haspengouw).²⁸ Ten zuiden van Samber en Maas vormde de hoogte een obstakel en werd geen löss meer afgezet. Aldus ontstond in Vlaanderen en Midden-België een zonering van noord naar zuid met een noordelijke Zandstreek en een zuidelijke Leemstreek. Daartussen bevindt zich een overgangsgebied, dat als de Zandleemstreek wordt aangeduid (Figuur 20).²⁹

²⁵ GULLENTOPS e.a. 2001, p. 22

²⁶ BORREMANS 2015, p. 249-250

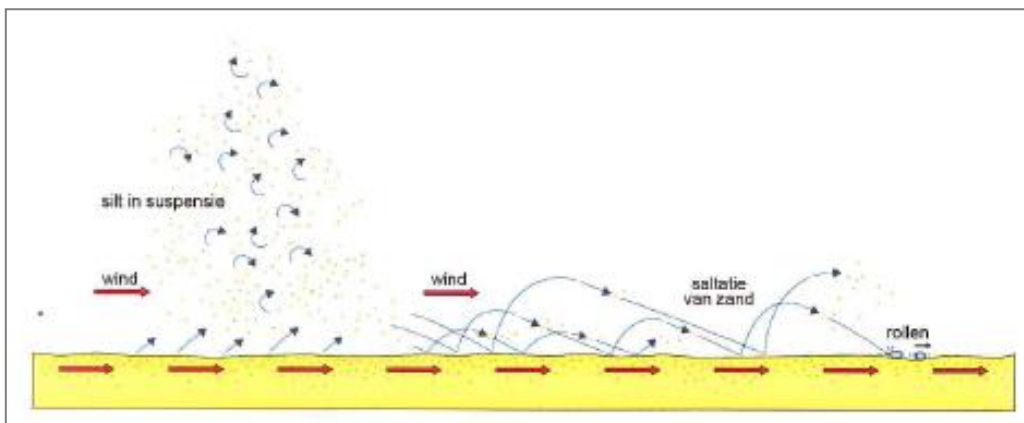
²⁷ VERHEYE & AMERYCKX 2007, p. 23

²⁸ BORREMANS 2015, p. 249-250

²⁹ VERHEYE & AMERYCKX 2007, p. 23

Het grootste deel van de löss dateert uit het Weichselien (117.000 tot 11.755 BP³⁰) en kan globaal genomen in twee fasen opgedeeld worden, namelijk het Hesbayaan en het Brabantiaan. Beide fasen vormen respectievelijk het Lid van Haspengouw en het Lid van Brabant binnen de Formatie van Gembloix, die de lössafzettingen omvat.³¹ Het Hesbayaan stamt uit de eerste fase van het Weichselien (Vroeg-Weichselien, van 117.000 tot 76.000 BP), toen er een koud, maar vochtig klimaat heerste met veel neerslag. Hierbij werd de afgezette leem in belangrijke mate door smeltwaters herwerkt, waardoor een afwisseling van zand- en leemlagen (resp. afgezet bij hoog en laag debiet) ontstond. In dit opzicht spreekt men over niveo-eolische afzettingen uit het Hesbayaan, die algemeen worden aangeduid als Haspengouwleem.³² Deze bevat een niveo-eolische stratificatie, ijswiggen, gevlekte horizonten, toendrapolygonen en allerhande vervormingen die eigen zijn aan een koud maar vochtig klimaat.³³ Tijdens het Brabantiaan, dat vooral samenvalt met de middelste fase van het Weichselien (Midden-Weichselien of Pleniglaciaal, van 76.000 tot 15.700 BP) was het klimaat eveneens zeer koud maar veel droger. Hierbij werd de zogenaamde Brabantleem door de wind, dus eolisch, afgezet waarna deze grotendeels ter plaatse bleef liggen. Cryoturbatieverschijnselen komen er veel minder in voor, gelet op de droge omgeving. Zowel het Brabantleem als het Haspengouwleem is over het algemeen assymetrisch op de hellingen van de vele dalen afgezet, wat van invloed is geweest op de dikte van het leemdek dat minder dik is op de steilere noordoostelijk georiënteerde hellingen dan op de zwakkere zuidwestelijk georiënteerde hellingen. Over het algemeen hebben de lössafzettingen reliëfnivellerend gewerkt en liggen ze rechtstreeks op het Paleogeen- en Neogeensubstraat, enkel gescheiden door een grindlaag die bestaat uit silex en herwerkte Cenozoïsche zandstenen en keien afkomstig van Paleozoïsche gesteenten, het zogenaamd “diachroon restgrind”.³⁴

Figuur 19: Eolisch transport van zand en silt (leem) door suspensie, saltatie en rollen.³⁵

Beide fasen worden soms van elkaar gescheiden door een paleobodem, de zogenaamde ‘Kesseltbodem’, maar die is niet overal aanwezig.³⁶ Later, tijdens het Holoceen (11.755 BP tot nu), werd het klimaat gevoelig warmer en tevens opnieuw natter. Het toendralandschap werd vervangen door bosvegetatie. De bovenkant van de tijdens het Brabantiaan afgezette leem werd door de toegenomen neerslag ontkalkt (in tegenstelling tot de onderkant van het pakket en de Haspengouwleem). Tevens nam de erosie vanaf deze periode weer toe, hetgeen werd versterkt door de door de mens veroorzaakte ontbossing van het landschap vanaf de tweede helft van het Holoceen. Hierbij werd

³⁰ BP = *Before Present*, waarbij het heden gelijkgesteld is met het jaar 1950 n.C.

³¹ BORREMANS 2015, p. 249

³² GULLENTOPS e.a. 2001, p. 22

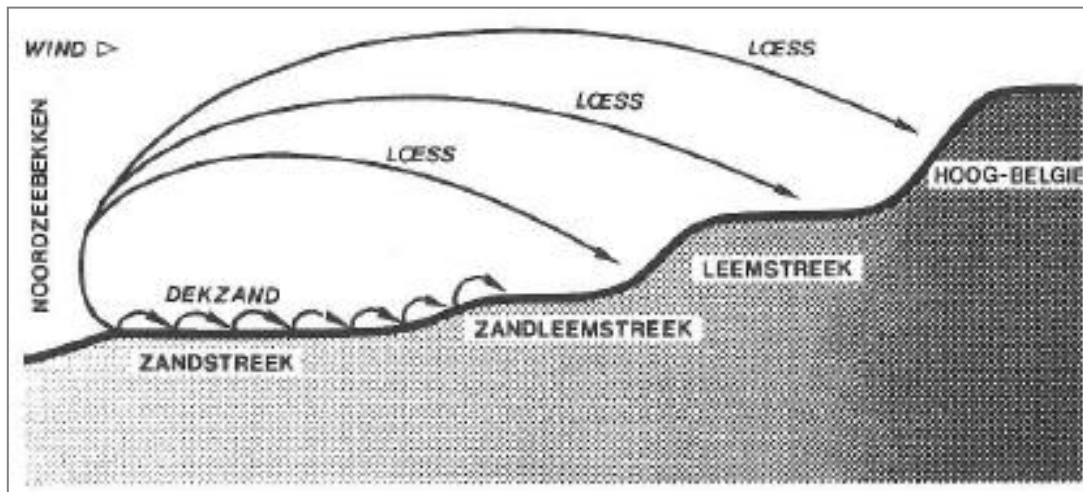
³³ BOGEMANS & VAN MOLLE 2005, p. 3

³⁴ BORREMANS 2015, p. 250

³⁵ BORREMANS 2015, p. 249

³⁶ GULLENTOPS e.a. 2001, p. 22; BOGEMANS & VAN MOLLE 2005, p. 3-4

colluvium in de valleien en depressies afgezet. In rivier- en beekdalen, zoals dat van de Dender, werd tevens alluvium afgezet.³⁷

Figuur 20: Ontstaan van de Zandstreek, Zandleemstreek en Leemstreek.³⁸

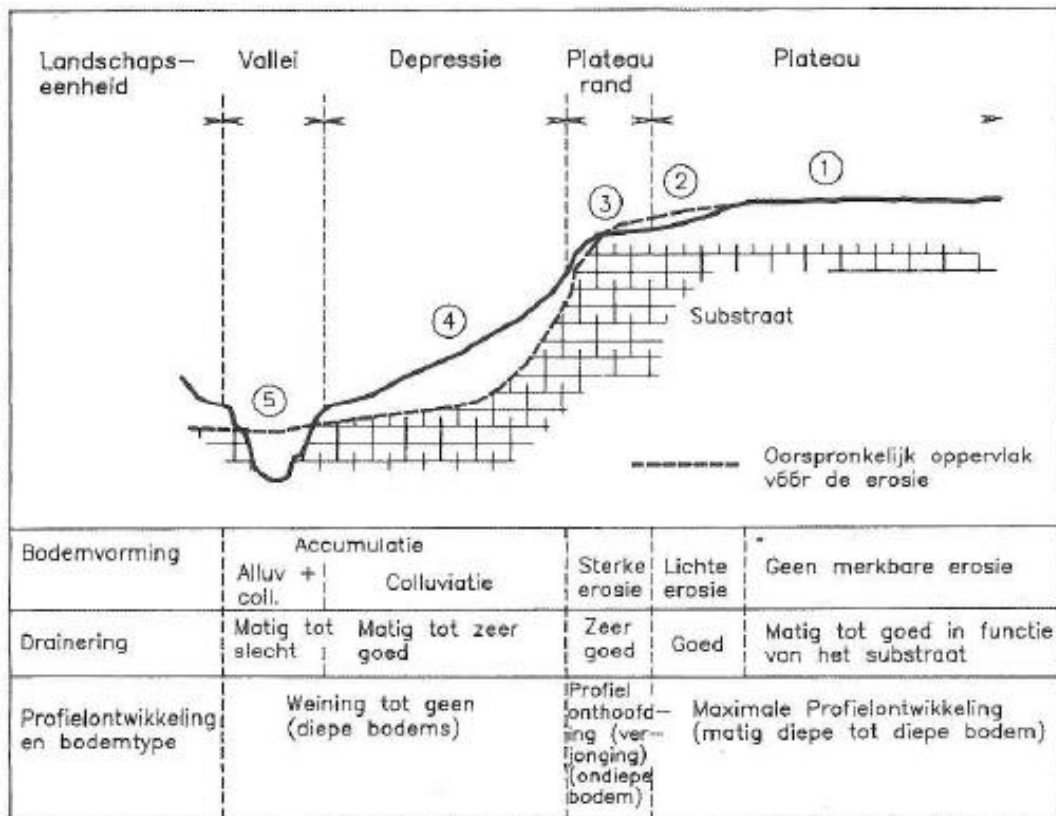
Deze evolutie leidde tot de typische structuur van het landschap in de Leemstreek met dendritisch versneden erosiegeulen en plateau-, helling- en valleigronden (Figuur 21). Op de vlakke plateaus, die zo'n 75 procent van het oppervlak in de Leemstreek uitmaken, is er geen merkbare erosie en hebben zich diepe bodems ontwikkeld met een uitloging van calcië en kleimineralen. Deze gronden hebben meestal een goede drainering. Op de plateaurand vindt daarentegen juist onder het reliëf-knikpunt maximale erosie plaats met profielonthoofding en bodemverjonging. De drainage is hier zeer goed. Op de lagere delen van de helling (depressiegronden) treedt accumulatie op van materiaal dat hoger werd geërodeerd (colluvium). De drainage is matig. In de valleien is het bodemprofiel dan weer zeer sterk aangereikt met hellingsmateriaal of alluvium afkomstig van de waterlopen. De drainage is matig tot slecht te noemen.³⁹ De sterke versnijding van het reliëf zorgt, behoudens in Droog Haspengouw, voor dagzomend pre-Quartair substraat in de natte dalen: tertiaire klei en zand in het zuiden van Oost-Vlaanderen, het westen van Brabant (Pajottenland) en het zuiden van Limburg (Vochtig Haspengouw).⁴⁰

³⁷ GULLENTOPS e.a. 2001, p. 22

³⁸ VERHEYE & AMERYCKX 2007, p. 30

³⁹ VERHEYE & AMERYCKX 2007, p. 30

⁴⁰ MARECHAL e.a. 1992, p. 252

Figuur 21: Erosie, sedimentatie en bodemvorming in de Leemstreek.⁴¹

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Asse is gelegen op de noordelijke grens van het Brabants leemplateau, waar de leem iets zandiger is dan in het kerngebied. Het plangebied en omgeving ligt op de grens van het zandleemlandschap en het leemlandschap.⁴² Er zijn talrijke heuveltoppen en steile hellingen met een ondergrond van tertiaire, kleiige lagen, bedekt met een dik pakket lemig sediment van eolische oorsprong.⁴³

Volgens de tertiairgeologische kaart 1:50.000 komt in het plangebied de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern in de diepere ondergrond voor (paars op Figuur 22). Deze laag bestaat uit zand, zandhoudende klei en een basislaag bestaande uit rolkeien. Deze formatie vormt de overgang tussen het laatste Eoceen en het jongere Oligoceen. Onder de formatie van Sint-Huibrechts-Hern bevindt zich de formatie van Maldegem die opgedeeld kan worden in het lid van Zomergem, het lid van Buisputten, het lid van Onderdale, het lid van Ursel, het lid van Asse (klei) en het lid van Wemmel (zand). De top van de tertiaire afzettingen ligt volgens de isohypsenkaart boven 75m +TAW.⁴⁴

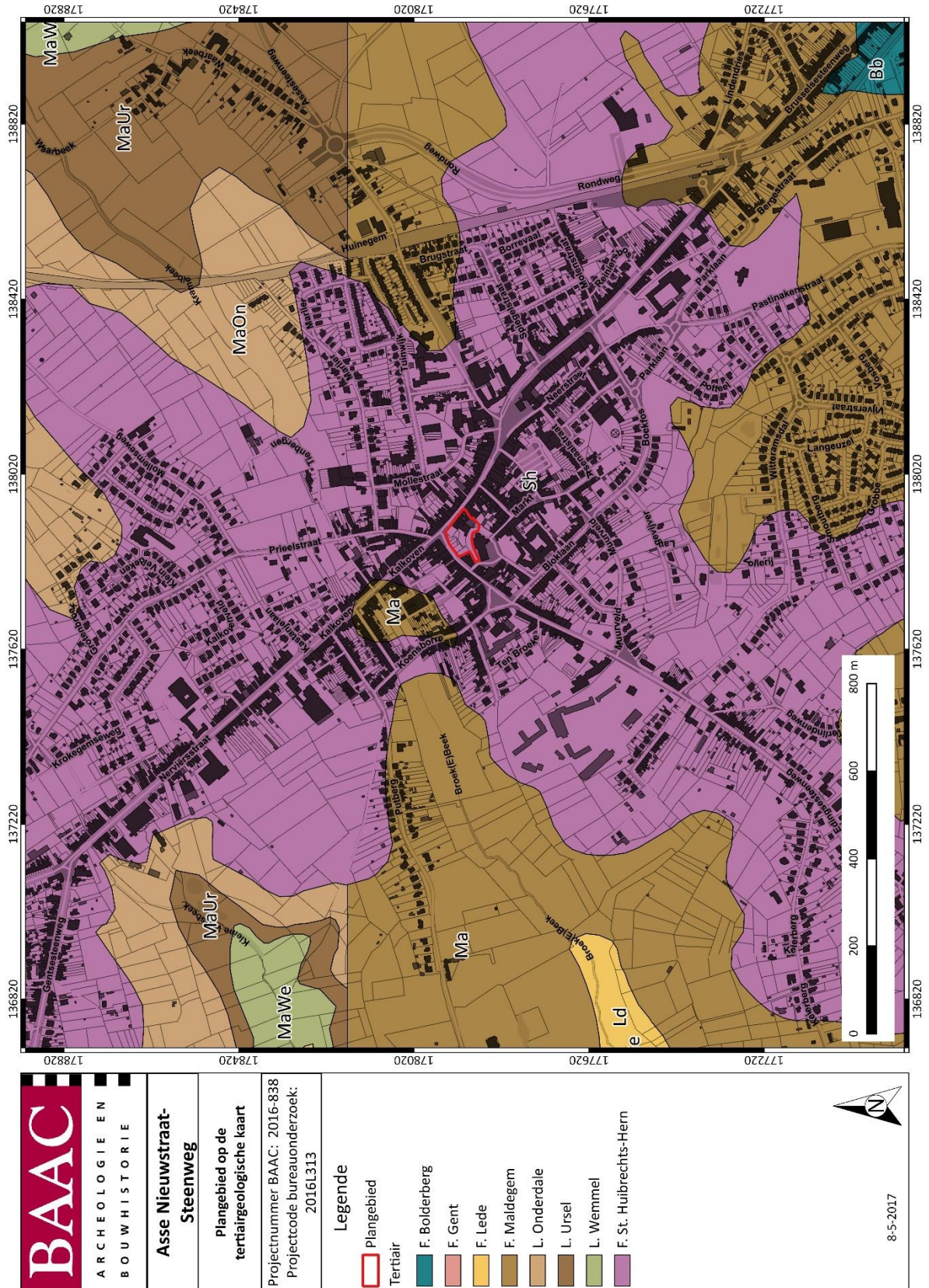
⁴¹ VERHEYE & AMERYCKX 2007, p. 30

⁴² SCHROYEN 2003

⁴³ MAGERMAN & SAERENS 2015

⁴⁴ MAGERMAN & SAERENS 2015

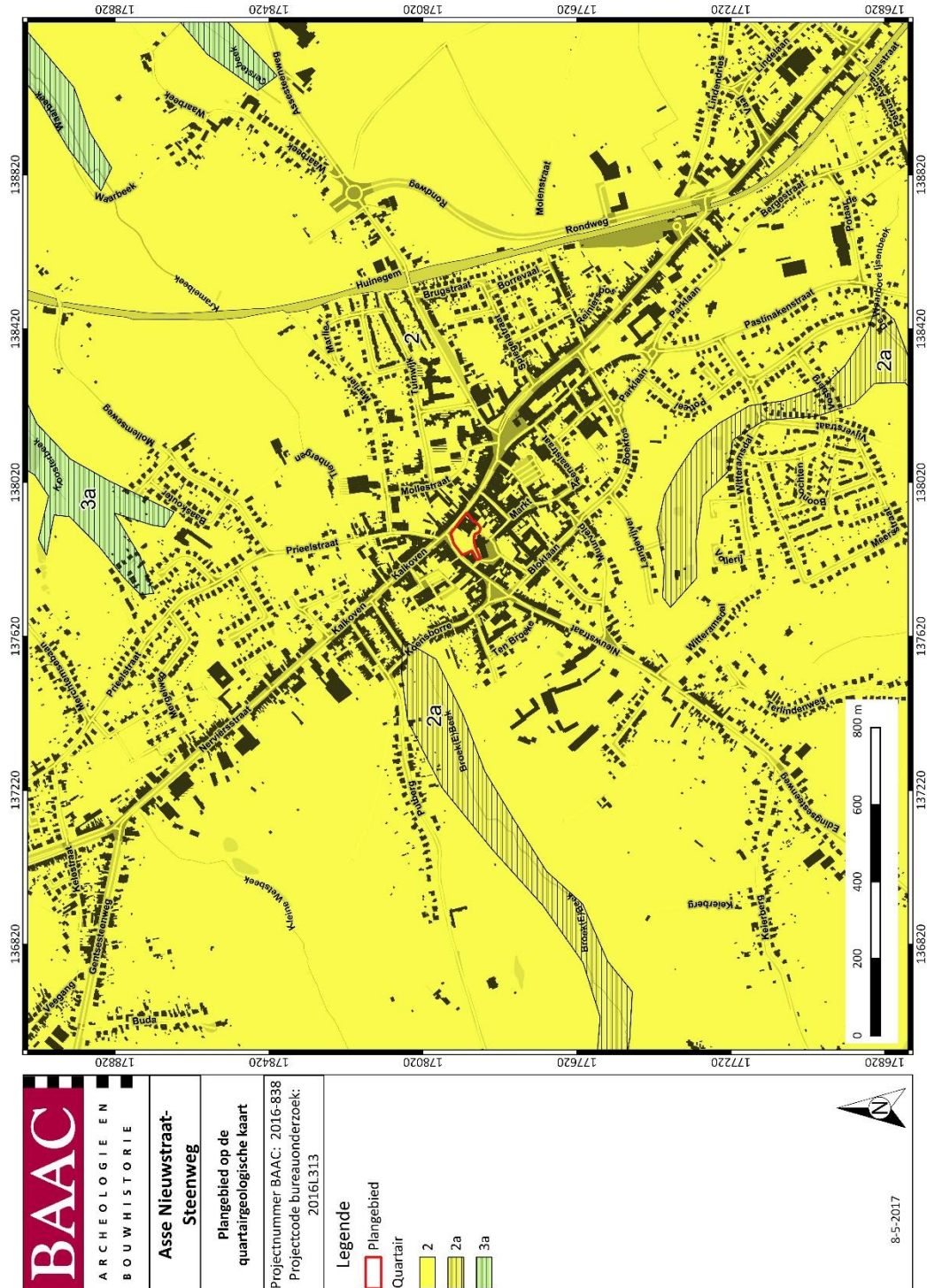
Figuur 22: Plangebied op de tertiairgeologische kaart.⁴⁵

⁴⁵ DOV VLAANDEREN 2017b

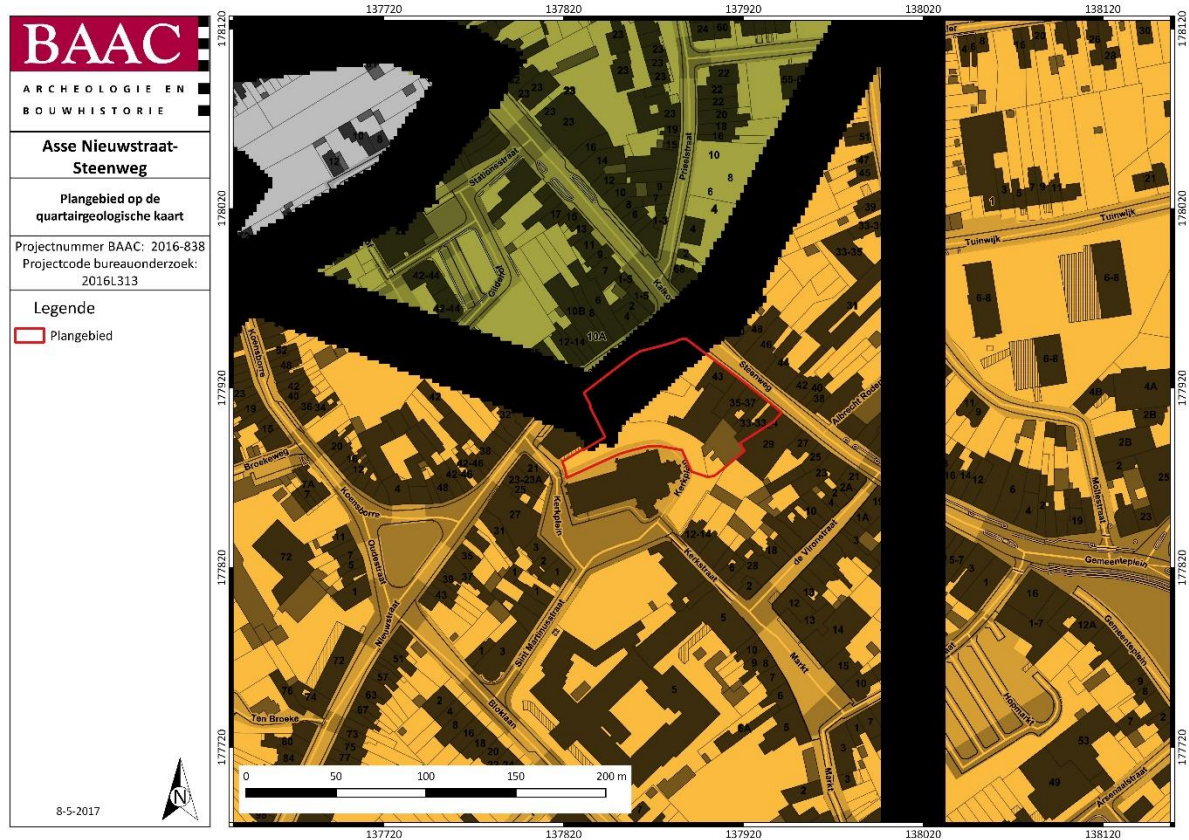
Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart komen in het plangebied eolische afzettingen van het Weichselien (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het quartair (HQ) voor. Volgens de quartairgeologische profieltypenkaart komen in het plangebied eolische afzettingen (leem) voor.

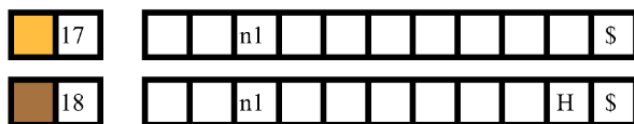

Figuur 23: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:200.000.⁴⁶

⁴⁶ DOV VLAANDEREN 2017c

Figuur 24: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000.⁴⁷

N1: Laat Weichseliaan eolisch leem

H: Diachroon grind en diachroon zand

\$: Pre-Quartair substraat

Figuur 25: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.⁴⁸

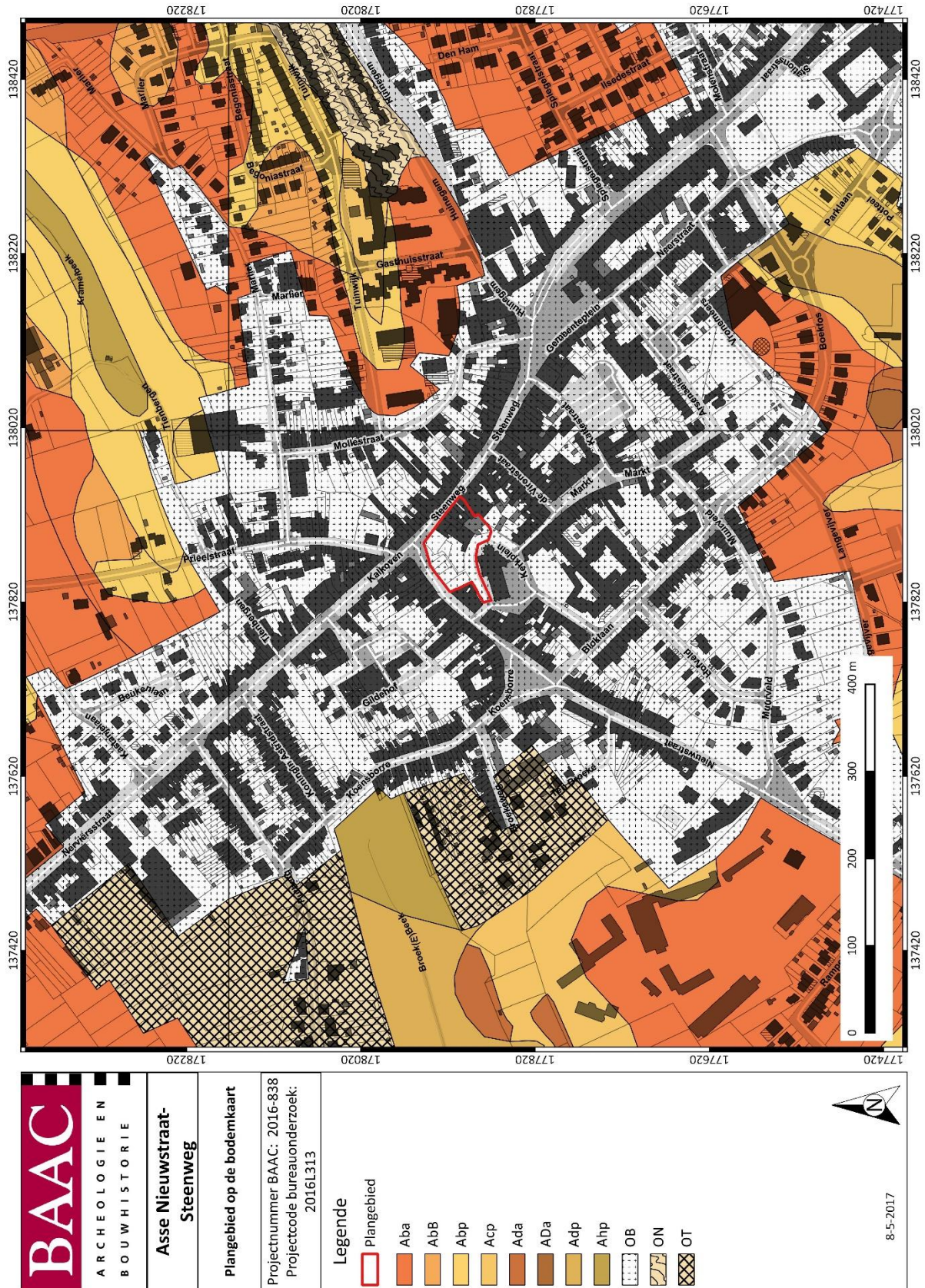
Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied, gelegen in het centrum van het verstedelijkte Asse, gekarteerd als bebouwde zone (OB). Dit is weinig relevante informatie. Vandaar dat ook kort naar de omliggende bodemtypes moet gekeken worden. De dichtstbijzijnde omliggende bodemtypes zijn een natte leembodem zonder profiel, droge leembodem zonder profiel, droge leembodem met textuur B horizont (Aba 1) en tenslotte sterk ook vergraven gronden.

⁴⁷ DOV VLAANDEREN 2017c

⁴⁸ DOV VLAANDEREN 2017c

Figuur 26: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen.⁴⁹

⁴⁹ DOV VLAANDEREN 2017a

1.3.2 Historisch kader

De gemeente Asse is gelegen aan de noordelijke grens van het Brabantse plateau. Het centrum van Asse is als hoogste punt gelegen op een heuvelrug die de waterscheiding vormt tussen het Denderbekken in het zuidwesten en het Beneden Scheldebekken in het noordoosten. Het is die strategisch belangrijke hoogteligging die bepalend was voor het ontstaan en de verdere evolutie van de gemeente Asse als transitplaats op een belangrijk wegenknooppunt. Sinds de fusie van 1 januari 1977 bestaat de gemeente uit de deelgemeenten Asse, Bekkerzeel, Kobbegem, Mollem, Relegem en Zellik. Het centrum ligt min of meer centraal met ten westen het gehucht Ter Heide en ten zuidwesten het gehucht Asbeek. De deelgemeente Mollem ligt ten noordoosten, Kobbegem ten oosten, Bekkerzeel ten zuidoosten met verder naar het zuidoosten Relegem en Zellik.

Hoewel de benaming Asse vermoedelijk van Keltische oorsprong is, klimt de oudst gekende vermelding als ‘*Ascum*’ slechts op tot de 11de eeuw. Los daarvan verwijzen diverse bodemvondsten naar Pre-Romeinse menselijke aanwezigheid en naar het belang van Asse in de Gallo-Romeinse periode. Bij de Romeinse inval in 57 v.C. bestond het primitieve Asse vermoedelijk uit enkele Nervische woonkernen die met elkaar verbonden waren door wegen die op hoogtekammen liepen. Op enkele kouters na was het grootste deel van het grondgebied bedekt met een uitgestrekt woud. De Romeinen die het belang van de gunstige strategische ligging op een hoogte inzagen, verkozen Asse als centrum. Er heerst een hypothese dat er zich in Asse een vicus ontwikkelde die belangrijk was als militair en administratief centrum en die tactisch was gelegen op een verkeersknooppunt ter hoogte van het gehucht Kalkoven (een halve km ten noordwesten van het plangebied, Figuur 27). Deze nederzetting kende vermoedelijk een bloei in de 2de eeuw.⁵⁰

In de loop van de 4de eeuw kwam de vicus tot een einde. De reden hiervoor is niet gekend. Mogelijk was een tussenkomst van de Franken de oorzaak, hoewel dit tot op vandaag nog niet archeologisch kon aangetoond worden.⁵¹ In de loop van de 5de tot de 7de eeuw kwamen Frankische landbouwers zich in de omgeving vestigen en verschillende hoeves groeiden uit tot woonkernen. Toponiemen in Asse zoals Huinegem, Vrijlegem, Krokegem, Kobbegem,..., wijzen op mogelijke aanwezigheid van Frankische nederzettingen.⁵² Ten tijde van de kerstening, waarschijnlijk vanaf de 7de eeuw, werd door de oprichting van de Sint-Martinuskerk de basis gelegd van de latere moederparochie Asse. Het is de directe omgeving van deze kerk die de hoofdfocus vormt van deze historische studie over het plangebied.

Als belangrijk wegenknooppunt en omwille van de strategische ligging dicht bij Brussel op de grens met Vlaanderen, werd Asse opnieuw belangrijk in de loop van de 11de eeuw. De heerlijkheid Asse bleef gedurende de hele Middeleeuwen in handen van de hertogen van Brabant. Vervolgens werd het bestuur overgedragen aan de heren van Asse.

De 13de eeuw was een eeuw waarbij tal van nieuwe bebouwing plaatsvond in het centrum van Asse. De oude nederzetting met de Markt als centrum barstte uit haar voegen. Nieuwe woongelegenheden en een centrale ontmoetingsplaats drongen zich op, waarop zich een nieuw centrum ontwikkelde aan het huidige Gemeenteplein, ten zuidoosten van de Sint-Martinuskerk.

Juist omwille van de strategische ligging op de grens van het hertogdom Brabant en het graafschap Vlaanderen, werd Asse in de loop der geschiedenis meermaals het slachtoffer van vijandelijkheden en verwoestingen waarbij het centrum meermaals in brand werd gestoken. Hierdoor kent het centrum een eerder ‘modern’ patrimonium. Desondanks bleef Asse vanaf de 12de tot het einde van de 18de eeuw een belangrijk centrum voor de ontginning van Lediaanse zandsteen, onder leiding van de abdijs van Affligem. In Asse werd deze steen, die werd aangewend voor de bouw van verschillende kerken

⁵⁰ IOE 2017, ID: 121973

⁵¹ AGILAS VZW

⁵² MAGERMAN & SAERENS 2015

in de streek, op meer dan 50 plaatsen gedolven. Een mooi voorbeeld hiervan is de Sint-Martinuskerk. Nadat er een einde was gekomen aan de steenontginning werd de landbouw nagenoeg de enige productieve bedrijvigheid, vooral in functie van de bevoorrading van de nabijgelegen hoofdstad.⁵³

De vroegste bewoning van de 1ste eeuw v.C tot de 7de eeuw n.C te Asse, archeologisch gekaderd

Uit analyse van het archeologisch materiaal verkregen door eerdere archeologische opgravingen in de omgeving van het plangebied, blijkt dat de mens reeds vanaf het Neolithicum Asse opzocht. Uit het weinige materiaal dat gekend is uit het Neolithicum kunnen echter geen gegevens afgeleid worden omtrent eventuele bewoning in deze periode.⁵⁴

Ten westen van het huidige centrum van Asse, bevindt zich een heuvelplateau dat beschouwd wordt als een hoogtenederzetting of oppidum uit de late-IJzertijd (groene cirkel op Figuur 27), voorzien van een buiten- en een binnenwal. Tot op heden zijn sommige delen van deze omwalling nog steeds in het landschap zichtbaar. Er is echter nog onvoldoende archeologisch materiaal beschikbaar om deze hypothese van een zogenaamde oppidum te bevestigen.⁵⁵ Gedurende de '60-'70 van de vorige eeuw, werd kleinschalig archeologisch onderzoek verricht naar deze nederzetting. De resultaten van dit onderzoek konden de aanwezigheid van een ijzertijd nederzetting niet bevestigen, maar evengoed niet ontkrachten. Binnen de huidige toestand van het onderzoek kan nog niet met zekerheid gezegd worden of er voor Asse een continuïteit bestond tussen de IJzertijd en de Romeinse periode. Voorzichtigheid omtrent deze nederzetting is dus geboden.⁵⁶

Asse is wel reeds lang gekend als vindplaats van Gallo-Romeins materiaal. Een Romeinse nederzetting of vicus te Asse situeerde zich vermoedelijk in het noordwesten van het huidige centrum, te Kalkoven, en in de nabijheid van het plangebied (blauwe cirkel op Figuur 27).⁵⁷ De nederzetting ontwikkelde zich mogelijk op de Kalkovenplateau rond een kruispunt van belangrijke Romeinse wegen. Archeologisch kon nog niet aangetoond worden of de vicus ontstond vanuit een Keltische nederzetting of vanuit een Vroeg-Romeins militair kamp (al dan niet op de Borchstad).⁵⁸ Op basis van numismatisch onderzoek en enkele schaarse pre-Claudische vondsten, kan besloten worden dat deze nederzetting ontstond aan het begin van de 1ste eeuw.⁵⁹ Vermoedelijk in de tweede helft van de 1ste eeuw n.C. - eerste helft van de 2de eeuw n.C. werd deze nederzetting begrensd door een 4,50 m brede v-vormige gracht.⁶⁰ De bloeiperiode van de Romeinse vicus ter hoogte van Kalkoven situeerde zich tussen het midden van de 1ste eeuw n.C. en het begin van de 3de eeuw n.C.. Tijdens haar bloeiperiode besloeg de nederzetting een oppervlakte van ongeveer 27 ha. De vicus van Asse was ellipsvormig met een noordoost-zuidwestoriëntatie.⁶¹ Over de interne structuur van de nederzetting is nog niet veel geweten. Vondsten van de verschillende opgravingen, uitgevoerd tussen de jaren '70 en 2016, wijzen op de aanwezigheid van verschillende woningen en gebouwen.⁶²

⁵³ IOE 2017, ID: 121973

⁵⁴ AGILAS 2017

⁵⁵ MAGERMAN & SAERENS 2015, p. 26

⁵⁶ MAGERMAN 2008

⁵⁷ CORNELIS e.a. 2016, p. 8

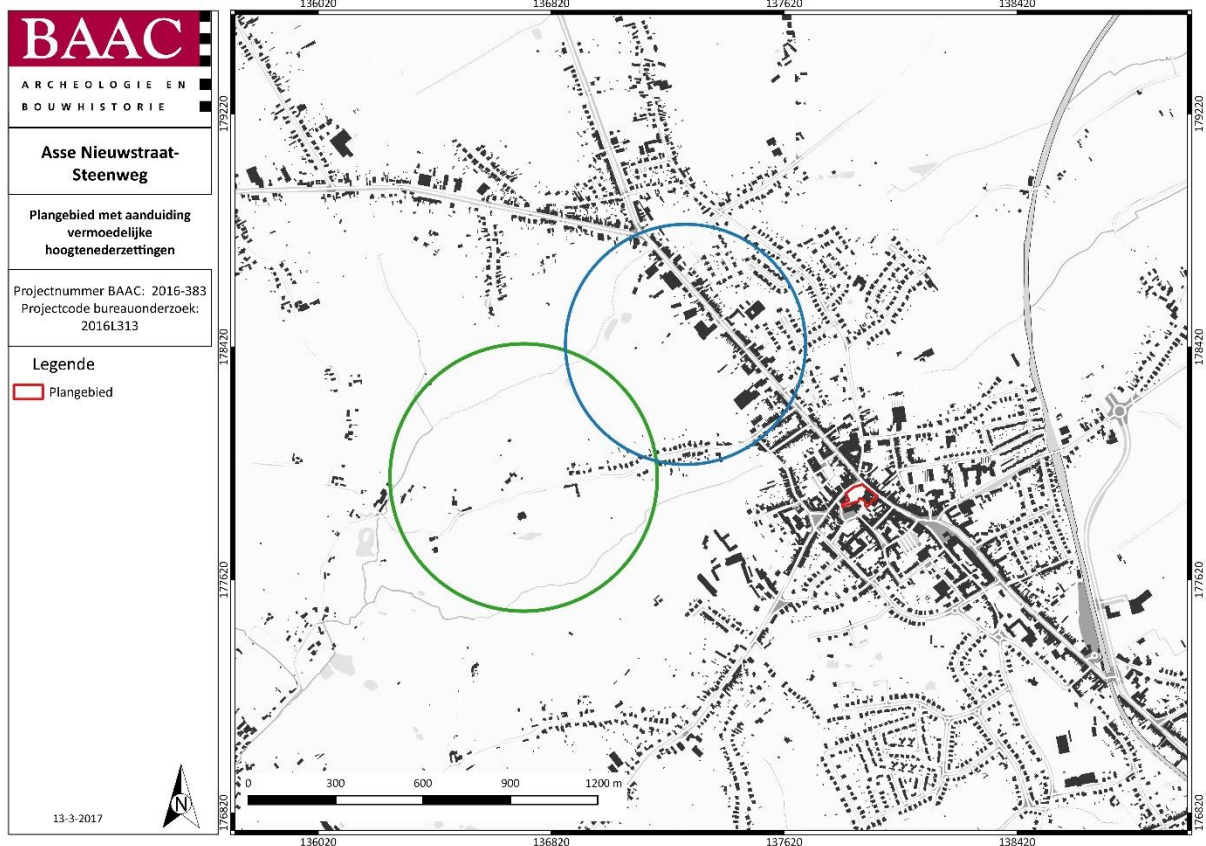
⁵⁸ MAGERMAN 2008

⁵⁹ MAGERMAN & SAERENS 2015, p. 26

⁶⁰ AGILAS 2017

⁶¹ MAGERMAN 2008

⁶² AGILAS 2017

Figuur 27: Aanduiding van de vermoedelijke hoogtenederzetting uit de IJzertijd (groen) en de Romeinse nederzetting op Kalkoven, te Asse (blauw).⁶³

Wanneer het einde van de Romeinse bewoning in Asse gesitueerd moet worden, is niet geweten. De vondst van acht graven uit de Merovingische periode wijst in ieder geval op nieuwe bewoning in het gebied van de Romeinse nederzetting in de loop van de 6de eeuw n.C..⁶⁴ Gedurende de kersteningperiode aan het einde van de 6de, begin 7de eeuw, ontstond een christelijke kern ter plaatste van het verhoogde centrum van Asse, en zo ter hoogte van het plangebied. Het is in deze periode dat de Sint-Martinuskerk zijn eerste vorm kreeg, vermoedelijk nog als een houten gebedshuis. Op dat moment had deze kerk de functie van moederkerk waaruit elf dochterkerken groeiden, die zich gedurende de 13de eeuw weer afscheidden.⁶⁵

Auteur J. Verbesselt beschreef in zijn *Het ontstaan en de ontwikkeling van Asse*⁶⁶ hoe merkwaardig de stratenaanleg is rond de Sint-Martinuskerk. De rechthoekige aanleg, in tegenstelling tot de in de omgeving wijdverspreide cirkelvormige stratenaanleg rond de kerk, duidt volgens Verbesselt op een oudere aanleg dan de 7de eeuw. Hij beschouwd de rechthoekige stratenaanleg, waarvan de Nieuwstraat en de Steenweg twee zijden vormen, als determinerend voor de bebouwingsontwikkeling van het oude centrum van Asse. Daarbij vormt de Sint-Martinuskerk een element dat deze rechthoek doorbreekt, waaruit hij concludeert dat deze van een meer recente oorsprong is dan de reeds vastgelegde rechthoekige vorm. Hij brengt deze rechthoekige aanleg (o.a. vanwege de toponymie) in verband met het patroon van een forum, een marktplaats uit de Romeinse tijd. De hypothese dat deze zone rond de kerk een voorname functie had binnen de Gallo-Romeinse periode ziet hij gesterkt door een gracht en een muur die in het verleden werden aangetroffen gedurende opgravingen in de

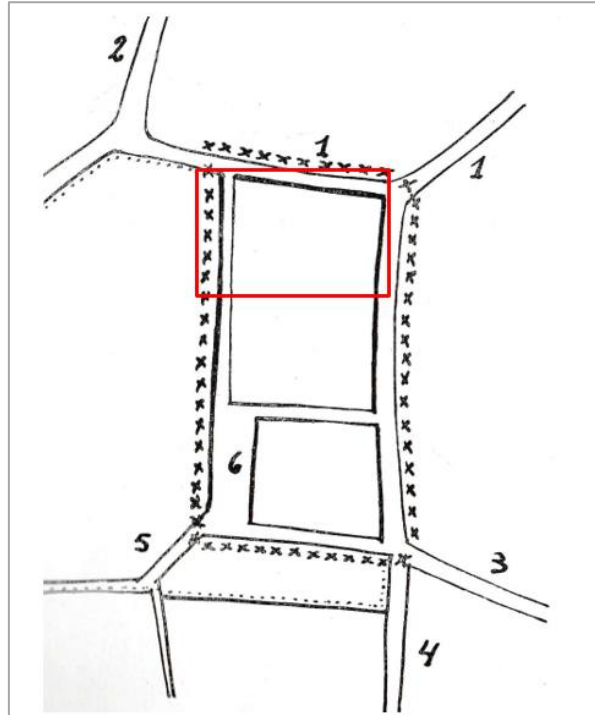
⁶³ AGIV 2017c

⁶⁴ AGILAS 2017

⁶⁵ IOE 2017, ID: 76674

⁶⁶ VERBESSELT 1966b

Kerkstraat en die gelijk met de contouren van de rechthoek vallen.⁶⁷ Deze hypothese wordt enkel ondersteund door een interpretatie van visuele waarnemingen (het stratenpatroon rond de kerk), de hoogteligging van deze kern als ideale vestingsplaats en twee weinig gedocumenteerde opgravingen uit het midden van de vorige eeuw. Deze hypothese moet bijgevolg met de grootste voorzichtigheid in acht genomen worden gedurende het verdere verloop van het onderzoek.

Figuur 28: Schematische voorstelling van het rechthoekige Gallo-Romeinse plein, volgens de hypothese van J. Verbesselt.⁶⁸

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 13de eeuw

Vermoedelijk trad de in de streek erg machtige abdij van Affligem in het begin van de 13de eeuw op als bouwheer van een laat romaans kerkje met een transept en kruisingstoren, ter vervanging van het mogelijk houten gebedshuis. In de tweede helft van de deze eeuw werd aan het transept een vroeg gotisch, driebeukig schip met basilicale opstand toegevoegd. Logischerwijs werd de kerk opgebouwd uit de Lediaanse zandsteen die in de streek werd ontgonnen.⁶⁹

De hertogen van Brabant droegen het bestuur en de verdediging van Asse over aan de heren van Asse gedurende de eerste helft van de 13de eeuw. De heren van Asse bouwden nabij de kerk het Hof van Assche, een zogenaamde borch; een met wallen omringde vesting, van waaruit zij de grote handelsweg Brugge-Keulen beheersten. De Borch van Asse wordt vandaag net ten zuidwesten van de Sint-Martinuskerk gesitueerd, ter hoogte van de huidige Sint-Martinusstraat, hoewel hier geen bovengrondse sporen van terug te vinden zijn. Bronnen opperen dat deze borch reeds in de 11de eeuw zou bestaan hebben.⁷⁰

In 1450 wordt in de *Heerlijke rechten van Asse* melding gemaakt van de borch:

⁶⁷ VERBESSELT 1966b, p. 44-53

⁶⁸ VERBESSELT 1966b, p. 47.

⁶⁹ IOE 2017, ID: 76674

⁷⁰ Ascania 2017

“[...]ende de kercke van Assche, al tsamen metten vesten ende bergen achter daer des prochiaens oude woenst es [...].”⁷¹

Auteur D. De Grave haalde in zijn *Geschiedenis der gemeente Assche* akten uit de 16de eeuw aan die betrekking hebben op geschillen tussen de kerk en de kasteelheren. Deze geschillen zouden gaan over de kerkvesten en de schaapstallen van de kasteelhoeve die op dat moment aan de kerk paalden. Verder spreekt deze auteur ook over de aanwezigheid van kelders op de uitkanten van het kerkhof, als getuigen van de voormalige borch. Mogelijk bleven deze bewaard en fungeerden ze als vluchtruimte voor de bewoners in tijden van oorlog. Deze kelders zijn gekend door middel van kerkrekeningen uit 1637 en 1651. De kerkrekening uit 1637 vermeldt:

“Item getelt aen de dochter van Ghielis Van Vyver ter saecke van dat zy heeft gecuyt een kelderinghe onder de ysere traille aen tkerckhoft, 3 stuyvers.

Een gelijkaardige verwijzing wordt in 1651 vermeld:

Item betaelt den sestienden juli sest. H. eenen vyvtich aen Ghilies V. d. Vyver dertich stuyvers, ter saecke voer het cuysschen en ruymen den put onder de yseren traille aen tkerckhoft.”⁷²

In 1966 maakt J. Verbesselt eveneens vermelding van de volgens hem met zekerheid aanwezige borch van Asse:

“Oorspronkelijk beperkt tot de kerk en het kerkhof, 168 roeden groot, zien wij hoe ze uitgroeide met wallen en vesten, eerst in een driekwart ring rondom het kerkhof met in de rug de vesten en de bergen van de oude borch; daarna geheel de ruimte bezettend tussen de Kerkhof- en de Kerkstraat, de Steenweg, de Nieuwstraat of vroegere Hofstraat en een deel van de Steenstraat.”⁷³

Het zou echter niet onmogelijk zijn dat het plangebied ook deel uitmaakte van deze Borch.⁷⁴

De dorpsagglomeratie te Asse werd in de 13de eeuw ten zuidoosten van de borch uitgebouwd. Met de aanleg van een nieuwe markt, het huidige Gemeenteplein met errond openbare gebouwen, kreeg Asse een nieuw centrum. Het is ook in deze periode dat Asse werd omringd met 'vesten' of aarden wallen, langs de zijde van het Muurveld en langs de Nieuwstraat, de Mollestraat en de Kattestraat. Zo bevond zich gedurende deze 13de eeuw een vesting in de nabijheid van het plangebied. In deze periode werden de percelen aan de eeuwenoude Steenweg, grenzend aan het plangebied, in gebruik genomen door ambachtslui. Zij kozen voor deze locatie vanwege de toegenomen transithandel Brugge-Keulen.⁷⁵ De eerste bebouwing binnen het plangebied, afgezien van de kerk en de vermoedelijke borch, situeerde zich zo langs de noordoostzijde van het plangebied, op de Steenweg. Er zijn echter geen visuele bronnen bewaard om deze hypothese te staven.

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 14de en de 15de eeuw

Dat Asse uiteindelijk niet is uitgroeid tot een volwaardige stad en hierdoor zijn centrale functie in West-Brabant niet heeft kunnen handhaven, kent voornamelijk twee redenen. Het dorp miste een bevaarbare waterloop, het transportmedium bij uitstek in de Middeleeuwen. Anderzijds betekende de heerbaan de ideale weg voor een Vlaamse inval in Brabant, waarbij Asse steeds de eerste klappen kreeg op te vangen. Hierdoor werd Asse meermaals tot as herleid. Dat was het geval in 1333 en in 1356 waarbij de Sint-Martinuskerk grotendeels uitbrandde en meerdere huizen in vlammen opgingen. Ook

⁷¹ LINDEMANS 1950, p. 289-296

⁷² DE GRAVE 1900, p. 344-345

⁷³ VERBESSELT 1966b, p. 138

⁷⁴ Ascania 2017

⁷⁵ IOE 2017, ID: 121973

in 1420, 1485, 1489, 1515, 1576, 1684, 1691 en 1694 werd Asse het slachtoffer van oorlogsgeweld. Afgezien van de toegebrachte schade aan de kerk, is uiteraard weinig concreet geweten over de schade aan de overige structuren binnen het plangebied. Rond het midden van de 14de eeuw, vermoedelijk na de brand van 1356, werd de kerk grondig vernieuwd. Latere neogotische toevoegingen en aanpassingen kenmerken de bouwgeschiedenis van de Sint-Martinuskerk.⁷⁶

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 16de en de 17de eeuw

Ook in 1576 leed Asse veel schade vanwege de godsdienstoorlogen. Opnieuw werd de kerk heel erg beschadigd. Uit deze turbulente periode werd informatie over het kerkhof overgeleverd. Tijdens de godsdienstoorlogen werd het kerkhof versterkt met stukken hout en grote bomen met als doel de heilige plaats te beschermen. Men verhief er twee 'bolwerken' (toegangspoorten?) en bouwde er een brug, de 'Kerkbrugge' genaamd. Dit was een brug over een gracht die tussen de vestingen van de voormalige borch van Asse en het kerkhof liep. Enkel deze brug gaf toegang tot de kerk en het kerkhof en was gelegen aan de ingang in de Nieuwstraat (zie Figuur 34).⁷⁷ Herhaaldelijk vluchtten de inwoners, uit vrees voor plunderende bendes, binnen de wallen van het versterkte kerkhof. Ze lieten daar hun dieren grazen en in het kerkgebouw stapelden ze allerhande gereedschap en voorraden op.⁷⁸ Het kerkhof fungeerde in deze tijd als versterkte vluchtplaats.

Pastoor Van Buggenhaut beschreef rond 1560-1570 naar aanleiding van de strijd tussen de Spaanse legers en de opstandelingen ten tijde van de Godsdienstoorlogen, de kerkhofzone. Hierin beschrijft hij hoe het kerkhof op dat moment een groot plein was, dat de hele Nieuwstraat besloeg. De Nieuwstraat was op dat moment nog onbebouwd. Hij beschrijft ook hoe het kerkhof als 'hof' fungeerde (met bomen beplant) en niet als begraafplaats aangezien men in de kerk begroef.⁷⁹

Dat het kerkhof niet fungeerde als begraafplaats blijkt ook uit de kerkrekeningen van 1587 waarin staat dat het kerkhof als weide werd verhuurd. In 1592 werd het kerkhof opnieuw met fruit en essenbomen omplant. In 1645 werd de brug versterkt. Zes jaar later, in 1651 werden de kerkvesten rondom het kerkhof afgebroken en werd ook de gracht geëffend. Daarop verdween ook de nutteloos geworden 'Kerkbrugge' en werd deze vervangen door trappen. Het kerkhof had in deze periode vermoedelijk een eerder open karakter.⁸⁰ G. De Grave maakt in zijn boek over Asse ook vermelding van vier brandputten, waarvan zich één aan het kerkhof situeerde. Deze 'Kampput' genaamd, werd gemetst en toegewijfd. Het is echter niet duidelijk wat de auteur bedoelde met een brandput.⁸¹

⁷⁶ IOE 2017, ID: 76647

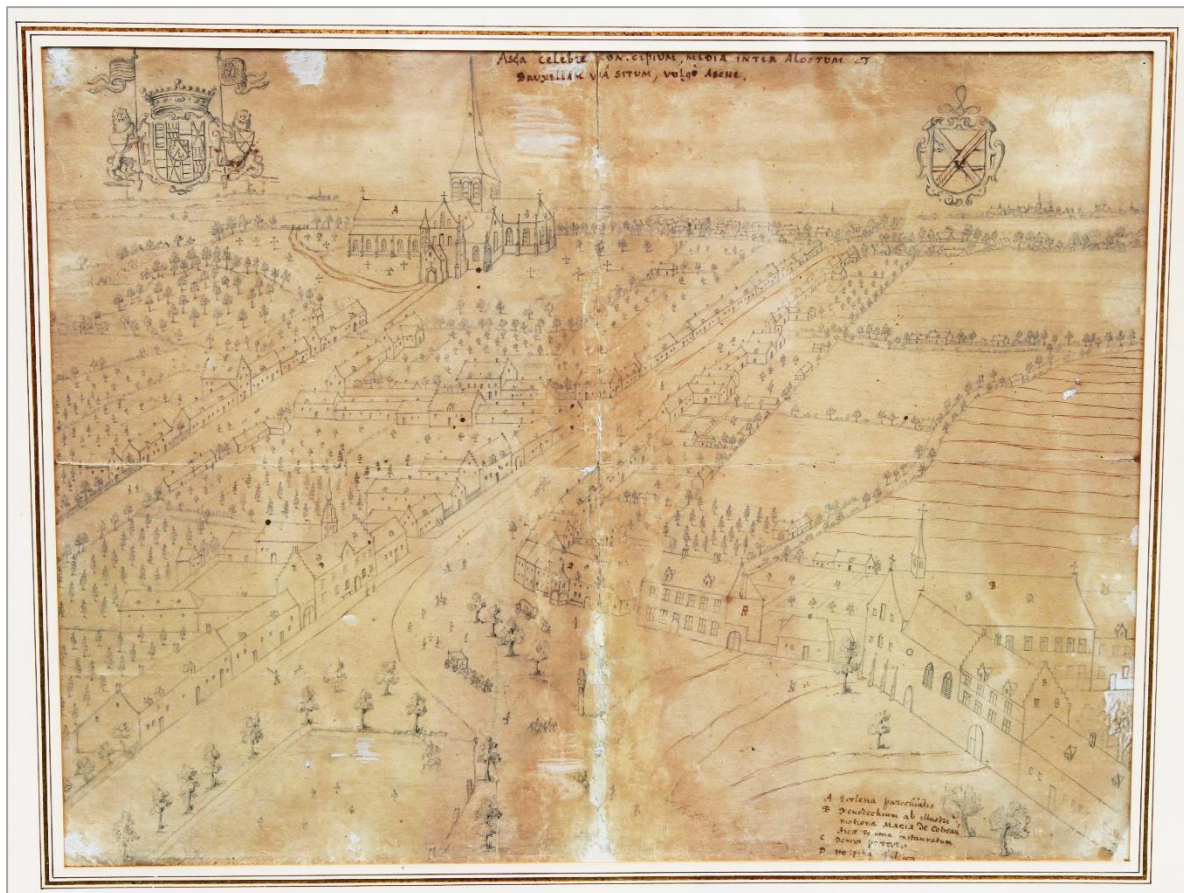
⁷⁷ DE GRAVE 1900, p. 382

⁷⁸ ASCANIA 2017

⁷⁹ VERBESSELT 1966b, p. 139

⁸⁰ DE GRAVE 1900, p. 382

⁸¹ DE GRAVE 1900, p. 237-239

Figuur 29: Kaart van Oud-Assche en detail (1647-1684).⁸²

⁸² Deze tekening werd aangeleverd door Kristine Magerman. Deze tekening is in privébezit van Thierry de Clippele, te Asse.

De tekening op Figuur 29, gemaakt naar een oorspronkelijk plan, geeft voor het eerst een zeer duidelijke toestand weer van het centrum van Asse (waartoe het plangebied behoort), rond het midden van de 17de eeuw. In het noorden is de kerk zichtbaar met erachter verstoep het plangebied. De bebouwing situeerde zich in het lager gelegen centrum in plaats van rond de kerk. De borch van de heren van Asse valt te identificeren op deze kaart. Een verhoging in het landschap ten zuidwesten van de kerk, zou kunnen verwijzen naar de vroegere aanwezigheid van een motte, overeenkomstig met de borch. Vanaf de zuidelijke ingang van het transept vertrekt de huidige Kerkstraat. Parallel is de ondertussen eeuwenoude Steenweg duidelijk zichtbaar. Door de verbreding van de Steenweg met centraal een plaats voor het vee (mogelijk een historische dries?), en omgeven door openbare gebouwen, kreeg het huidige Gemeenteplein vorm. Dit plan weerspiegelt vermoedelijk de aanleg van het centrum zoals dit in de 13de eeuw vorm kreeg. De Steenweg was reeds druk bewoond - er was zelfs sprake van lintbebouwing - door ambachtslui met een focus op de handel die langs deze weg passeerde. De Nieuwstraat daarentegen was van weinig bebouwing voorzien in deze eeuw, waardoor de Sint-Martinuskerk met het omgevend kerkhof er behoorlijk eenzaam bijstond. Op het plan is geen sprake van een gracht rond het kerkhof alsook niet van een 'kerkbrugge'. De huidige Nieuwstraat droeg toen nog de naam 'Hofstraat'. Deze benaming duidde mogelijk op de vroegere hoven die zich langs deze weg bevonden, naast de boerenwoningen met daken in stro.⁸³ De Nieuwstraat is herkenbaar op cartografische bronnen van omstreeks 1650. De eigenlijke aanleg gebeurde circa 1700.⁸⁴

Deze kaart van Oud-Assche weerspiegelt een toestand die in 1684, onder Frans gezag, vanwege tal van vernielingen weinig bewaard bleef. De kerk en 80 huizen werden door de brand erg vernield. Ondanks bleef de algemene structuur, de stratenaanleg, wel tot op vandaag herkenbaar. Pastoor Jan Baptist van der Meeren van Baardegem, die ooggetuige van de brandstichting was, schreef in zijn huwelijk- en doopregister:

*"op heden 18 januari 1684 heeft marquis Boufflers door order vanden Coninck van Vranckeryck, in myn presentie, de parochie van Asch op 24 ueren in asschen doen veranderen; droevig voorwaer om te sien, maer noch droeviger om te hooren, door het vreeselyck gehuyl vande honden ende schroomelyck gekerm vande menschen".*⁸⁵

Het plan op Figuur 30 geeft een goed zicht op het plangebied rond de kerk aan het einde van de 17de eeuw. De kerk bevindt zich duidelijk op het knooppunt van de twee hoofdwegen, de Nieuwstraat (op dat moment nog de Hofstraat) en de Steenweg. Waar bij de kaart van Oud-Assche zeer weinig bebouwing zichtbaar was, lijkt de kerk en het kerkhof hier rondom rond opgedeeld in genummerde percelen, en was dit gebied vermoedelijk ook voorzien van bebouwing. Het kerkhof is bereikbaar door middel van een pad vanuit de Nieuwstraat in het noorden, de zogenaamde 'Kerkbrugge', vanuit de Kerkstraat in het zuiden, alsook vanuit een weg vertrekkende vanop de Steenweg. De configuratie van de percellering ten zuidwesten van de kerk (de gebogen rand van de percelen), zou volgens J. Verbesselt een verwijzing zijn naar de vroegere aanwezigheid van de borch.⁸⁶ Als de situering op deze (weinig genuanceerde kaart) aansluiting vindt bij de hedendaagse toestand, is er geen overlapping tussen het plangebied en de locatie van de borch. Verbesselt merkt ook een erg brede omwalling op rond het kerkhof, zichtbaar in de drie halfronde percelen, deels binnen en deels buiten het plangebied. De auteur schat de breedte van de omwalling op zo'n 8 à 10 meter. Deze omwalling, gelegen langs de zijde van de Steenweg, diende vermoedelijk ter verdediging van deze zwakke zijde van de borch.⁸⁷ Figuur 31 toont welke elementen zich binnen het plangebied bevinden: de versterking langs de zijde van de Steenweg, de toegang langs de Steenweg en de Kerkbrugge langs de Nieuwstraat en de omwalling rondom het kerkhof.

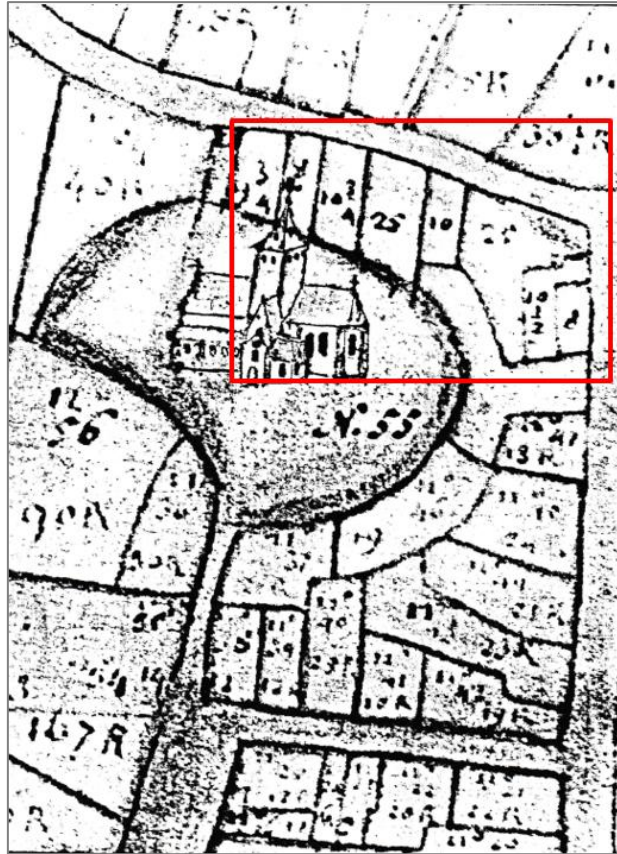
⁸³ DE GRAVE 1900, p. 287

⁸⁴ IOE 2017, ID: 110386

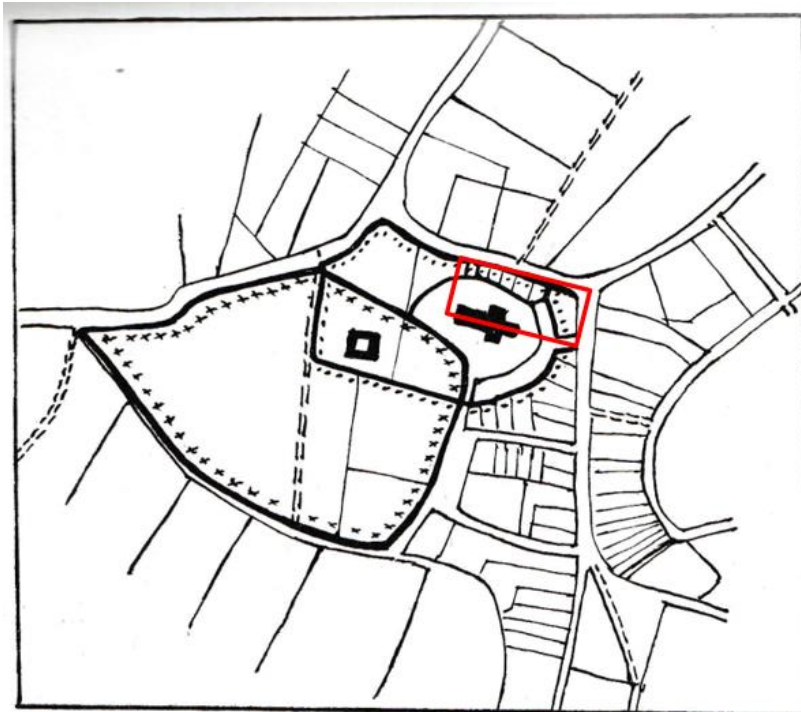
⁸⁵ OCKELEY 1965, p. 70

⁸⁶ VERBESELT 1966b, p. 138

⁸⁷ VERBESELT 1966b, p. 138

Figuur 30: Kaartblad 1 uit het Gemeentelijk kaartboek door Joos de Deken (1697).⁸⁸

Figuur 31: Schematische weergave van de kerk en het plangebied in relatie tot de borch van Asse (zwarte vierkant), toestand in de 17de eeuw.⁸⁹

⁸⁸ Foto aangeleverd door AGILAS VZW

⁸⁹ VERBESSELT 1966b, p. 143

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 18de eeuw

Figuur 32: Kaartboek 2 van het Sint-Jansgasthuis te Brussel door Joos de Deken (1713).⁹⁰

Waar bij de weergave van de kerk in 1697 de nadruk lag op de kerk en zijn directe, bebouwde omgeving, ligt de nadruk bij Figuur 32 op een gedetailleerde weergave van de kerk en zijn omliggende straten. De straten zijn herkenbaar, maar geen bebouwing werd weergegeven. Dit betekent echter niet dat dit niet aanwezig was.

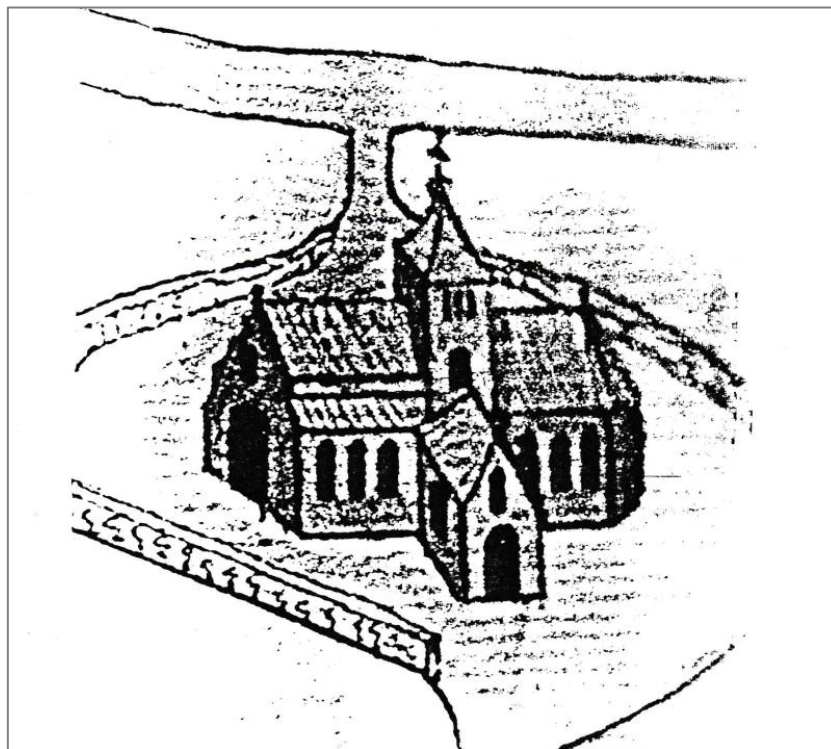
⁹⁰ Verzameling OCMW-Brussel, aangeleverd door AGILAS VZW

Figuur 33: Het Groot Kaartboek der Kerkgoederen, Joos de Deken Jr. (1722).⁹¹

Hetzelfde geldt voor deze weergave van de kerk in 1722, op Figuur 33. Echter, deze kaart verschaft mogelijk meer informatie over het omgevende kerkhof. Zo geeft de maker de suggestie van een ommuring van het kerkhof. Ook is een pad, dat het kerkhof doorkruist en zo de Kerkbrugge ter hoogte van de Nieuwstraat met de Kerkstraat verbindt, zichtbaar.

Figuur 34: Het Klein kaartboek der kerkgoederen door Joos de Deken Jr. (1742).⁹²

⁹¹ Dekanaal Archief Asse, aangeleverd door AGILAS VZW

⁹² Dekanaal Archief Asse, aangeleverd door AGILAS VZW.

Ook in 1742 lijkt er sprake te zijn van een omwalling rond het kerkhof (Figuur 34). Hier wordt de suggestie gegeven van een waterloop wat zou kunnen wijzen op een gracht.

Figuur 35: Plangebied op de Ferrariskaart.⁹³

⁹³ GEOPUNT 2017b

De Ferrariskaarten (1771-1778) zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.⁹⁴ Meer dan 100 jaar na de kaart van Oud-Assche uit 1684 geeft de Ferrariskaart voor het eerst weer een duidelijk totaalbeeld van het centrum van Asse en het plangebied (Figuur 35).

Ter hoogte van het plangebied is de Nieuwstraat een drukke uitvalsweg die het centrum van Asse van aan de Steenweg verbindt met de Edingsesteenweg. Op het einde van de 18de eeuw werd de gemeente meermaals door brand geteisterd, onder meer in 1798, toen ook de Nieuwstraat volledig werd verwoest. De huizen werden heropgebouwd en de straat kreeg zijn nieuwe benaming die refereert aan deze nieuwe toestand.⁹⁵ Aangezien deze allesverwoestende brand plaatsvond na de opmaak van de Ferrariskaart, kan deze bron geen informatie verschaffen over de huidige bebouwing. Prominent op deze kaart zijn opnieuw de Kerkstraat, de Steenweg en het Gemeenteplein met de graasplaats voor het vee. De Steenweg is in deze periode ter hoogte van het plangebied druk bebouwd, de huizen grenzen zelfs tot aan het kerkhof. Zoals weergegeven op de Ferrariskaart werd het kerkhof nog als dusdanig gebruikt. Volgens een decreet van keizer Jozef II uit 1784 moesten begraafplaatsen binnen de stad echter worden opgeheven. Volgens de cartografische bronnen ging het kerkhof pas halverwege de 19de eeuw opnieuw als begraafplaats fungeren.

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 19de eeuw

Figuur 36: Kaart van G. de Wautier (1810).⁹⁶

⁹⁴ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016

⁹⁵ IOE 2017, ID: 110386

⁹⁶ Foto aangeleverd door AGILAS VZW

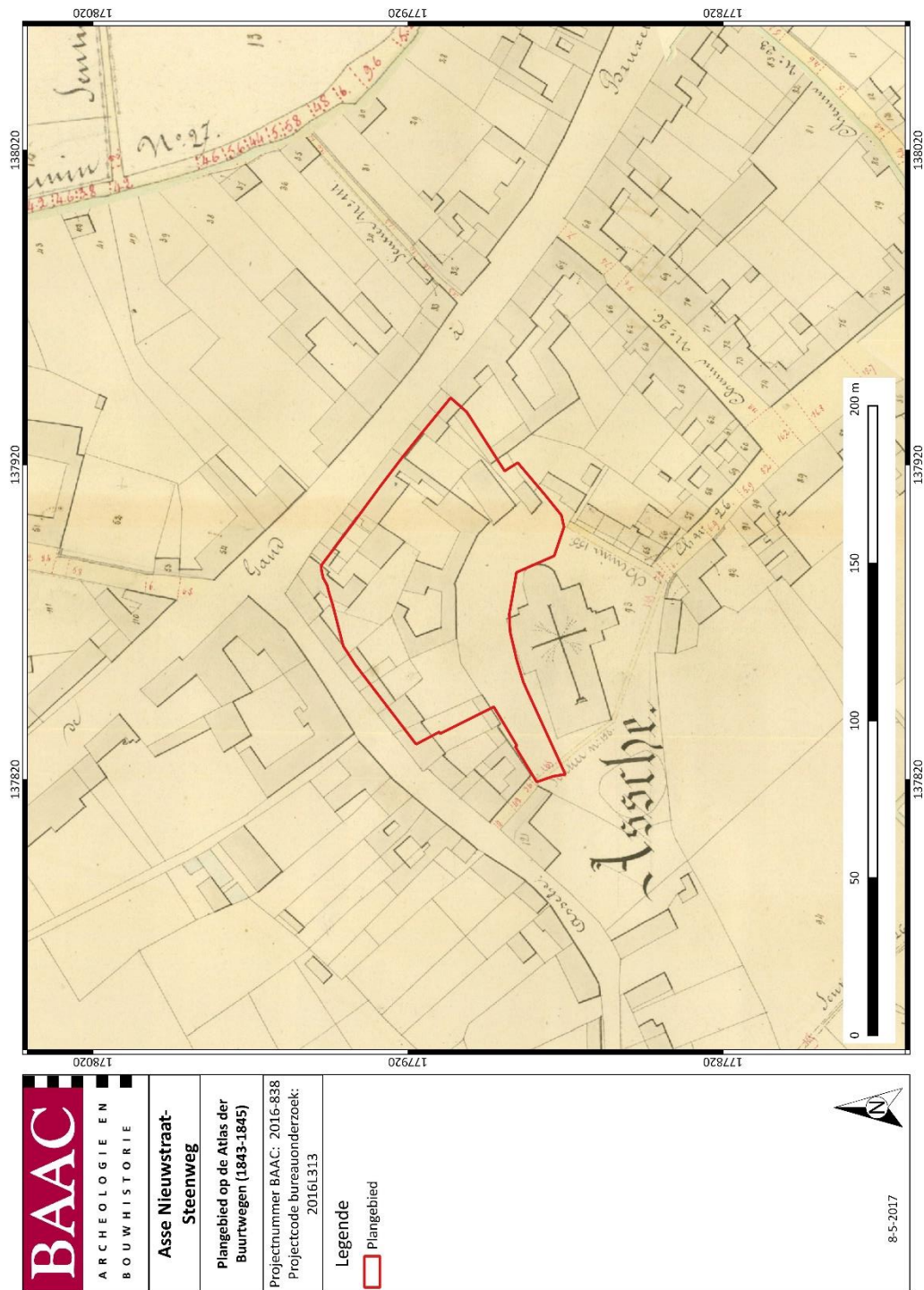

Deze (weinig nauwkeurige) kaart uit 1810 (

Figuur 36) toont aan dat een decennia na de zoveelste grote brand zowel de Nieuwstraat als de Steenweg ter hoogte van het plangebied opnieuw goed bebouwd waren. Tot het begin van de 19de eeuw waren in Asse al de steenwegen en dorpskernen geplaveid door middel van steenafval, zavel en op vochtige plaatsen met bussels rijshout. In de tweede helft van de 19de eeuw werden echter alle straten van enig belang met kasseistenen bedekt.⁹⁷

⁹⁷ OCKELEY 1965, p. 15-16

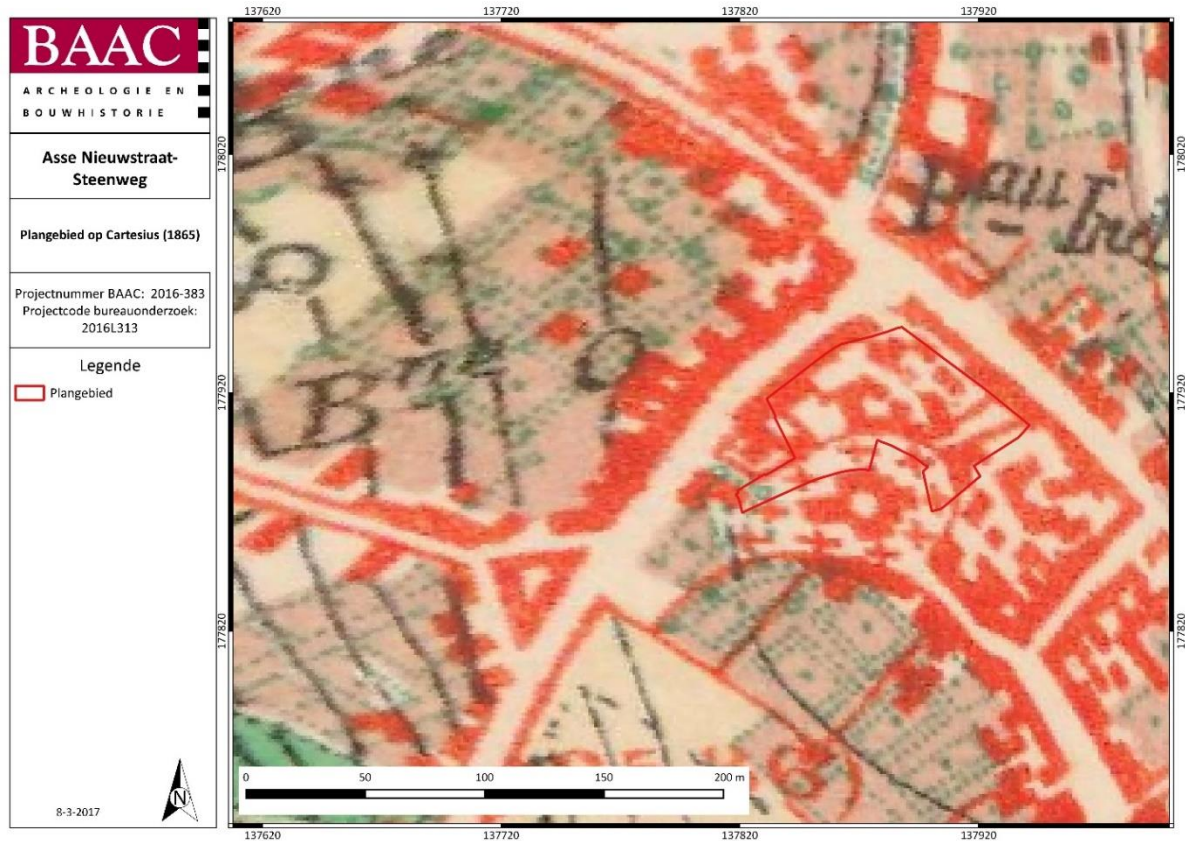
Figuur 37: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845).⁹⁸

Een andere 19de-eeuwse kaart is de Atlas der Buurtwegen (Figuur 37). Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁹⁹ Deze nauwkeurige kadasterkaart toont aan hoe binnen het plangebied de kerk en het kerkhof zowel door de Nieuwstraat als door de Steenweg volledig door lintbebouwing werden afgesloten. G. De Grave beschrijft bij de opmaak van zijn geschiedenis van Asse in 1900 hoe

⁹⁸ GEOPUNT 2017a

⁹⁹ GEOPUNT 2017d

hij onder de indruk is van de kerk en het rustieke kerkhof met zijn groot aantal grafkruisen. Hij beschrijft hoe de eerste kruisen op dat moment dateerden van 1847.¹⁰⁰ Dat de oudste kruisen van die datum dateren wijst mogelijk op het moment waarop opnieuw in de directe omgeving van de kerk werd begraven na het verbod onder Jozef II uit 1784. Bij het opnieuw in gebruik nemen van het kerkhof werd in 1849 de weg die het kerkhof doorkruiste voorzien van een stenen pad (dit is niet zichtbaar op de Atlas der Buurtwegen).¹⁰¹

*Figuur 38: Plangebied volgens Cartesius (1865).*¹⁰²

Hoe de ruimte tussen de Nieuwstraat, de Steenweg en het kerkhof steeds meer verdichtte door bebouwing en hoe het kerkhof weer als dusdanig fungeerde, is leesbaar op deze kaart uit 1865 van Cartesius (Figuur 38).

Onderstaande kaart is een Poppkaart (Figuur 39). De Poppkaarten zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen had hij getekend en gedrukt.¹⁰³

¹⁰⁰ DE GRAVE 1900, p. 382

¹⁰¹ DE GRAVE 1900, p. 287

¹⁰² Foto van deze kaart werd aangeleverd door AGILAS VZW

¹⁰³ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016

Figuur 39: Plangebied op de Poppkaart (1842-1879).¹⁰⁴

De combinatie van de Poppkaart en onderstaande mutatieschetsen uit het kadasterarchief van Asse (Figuur 40) kunnen een beeld schetsen van de bebouwing op het plangebied gedurende de tweede helft van de 19de eeuw. Deze bronnen schetsen vermoedelijk één van de laatste momenten waarop

¹⁰⁴ GEOPUNT 2017c

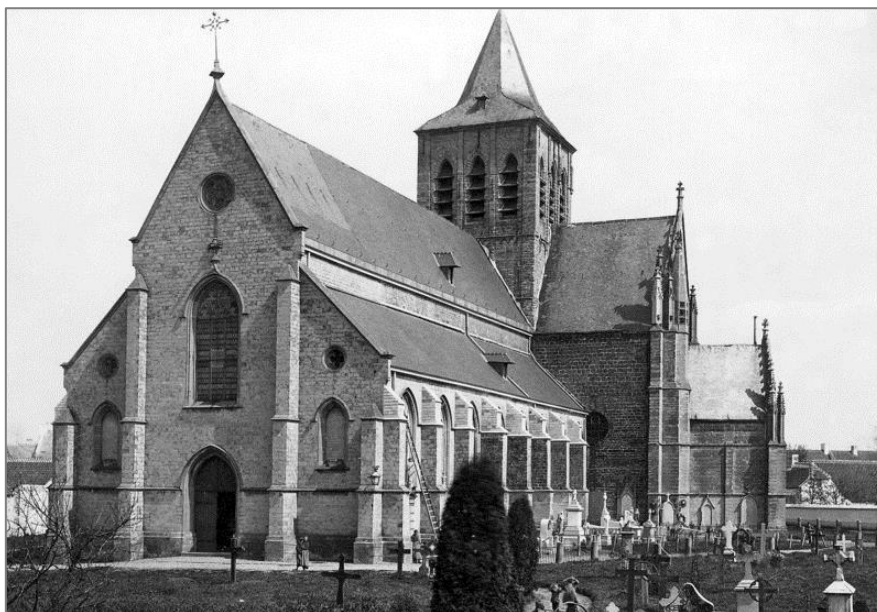
het kerkhof nog volledig intact was (zie verder). Wat de bebouwing betreft, zijn er kleine wijzigingen, maar blijft het plangebied nog steeds dicht bebouwd.

Figuur 40: Het plangebied volgens het kadaster in 1882 en 1887.¹⁰⁵

Het noorden is naar links gericht.

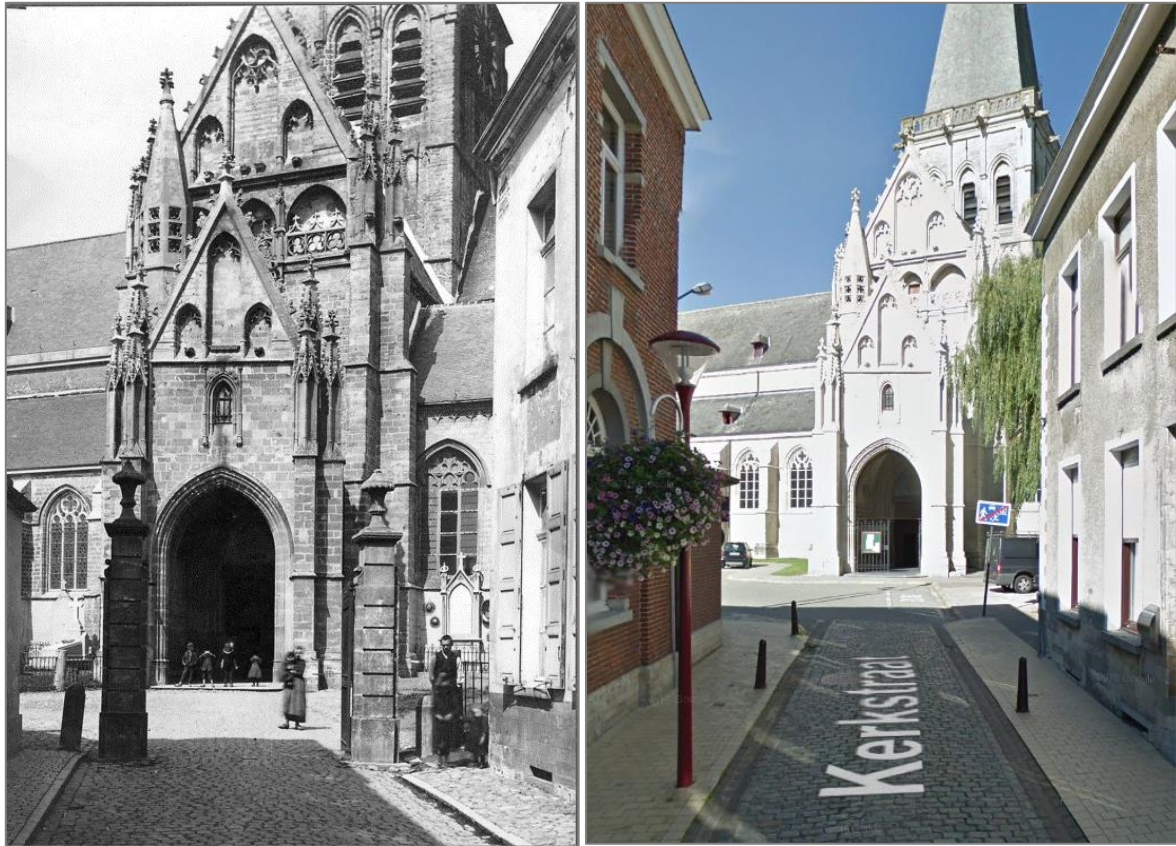
Onderstaande foto's dateren van het einde van de 19de eeuw en geven voor het eerst een goed beeld van de kerk met het kerkhof, zoals dit gedeeltelijk deel uitmaakt van het plangebied (Figuur 41, Figuur 42, Figuur 43).

¹⁰⁵ Kadasterarchief van Asse met de toestand van 1882 en van 1887; Anon 1882; Anon 1887

Figuur 41: Zicht op het Kerkplein, ten zuidwesten van de Sint-Martinuskerk (1892), buiten het plangebied.¹⁰⁶

Figuur 42: Zicht op een zuidelijke zijingang van het transept van de Sint-Martinuskerk (1892), buiten het plangebied.¹⁰⁷

Figuur 43: Zelfde standpunt (2013).¹⁰⁸

Vandaag zijn de twee geblokte pijlers met siervazen van de voormalige poorttoegang en het ijzeren hekken verdwenen. Zij vormden getuigen van het voormalige kerkhof dat omgeven was door poort- en hekwerk.

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 20ste eeuw

In 1944 werd het kerkhof opgeheven, geruimd en overgebracht naar de Mollemseweg. De zuidelijke zijde van het kerkhof werd omgevormd tot parkeerruimte. Deze parkeerplaats en het pad rondom de kerk werden benoemd tot Kerkplein.¹⁰⁹ De noordoostzijde van het kerkhof, gelegen binnen het plangebied, werd omgevormd tot groenzone, maar behield zijn oorspronkelijke contouren.¹¹⁰ Onderstaande foto's schetsen de evolutie die het kerkhof doormaakte rond het midden van de vorige eeuw (Figuur 44 tot en met Figuur 48).

¹⁰⁶ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1892; Anon 2017

¹⁰⁷ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1892; Anon 2017

¹⁰⁸ Anon z.d.

¹⁰⁹ IOE 2017, ID: 110372

¹¹⁰ IOE 2017, ID: 76674

Figuur 44: De Sint-Martinuskerk met kerkhof twee jaar voor de ontruiming (1942).¹¹¹

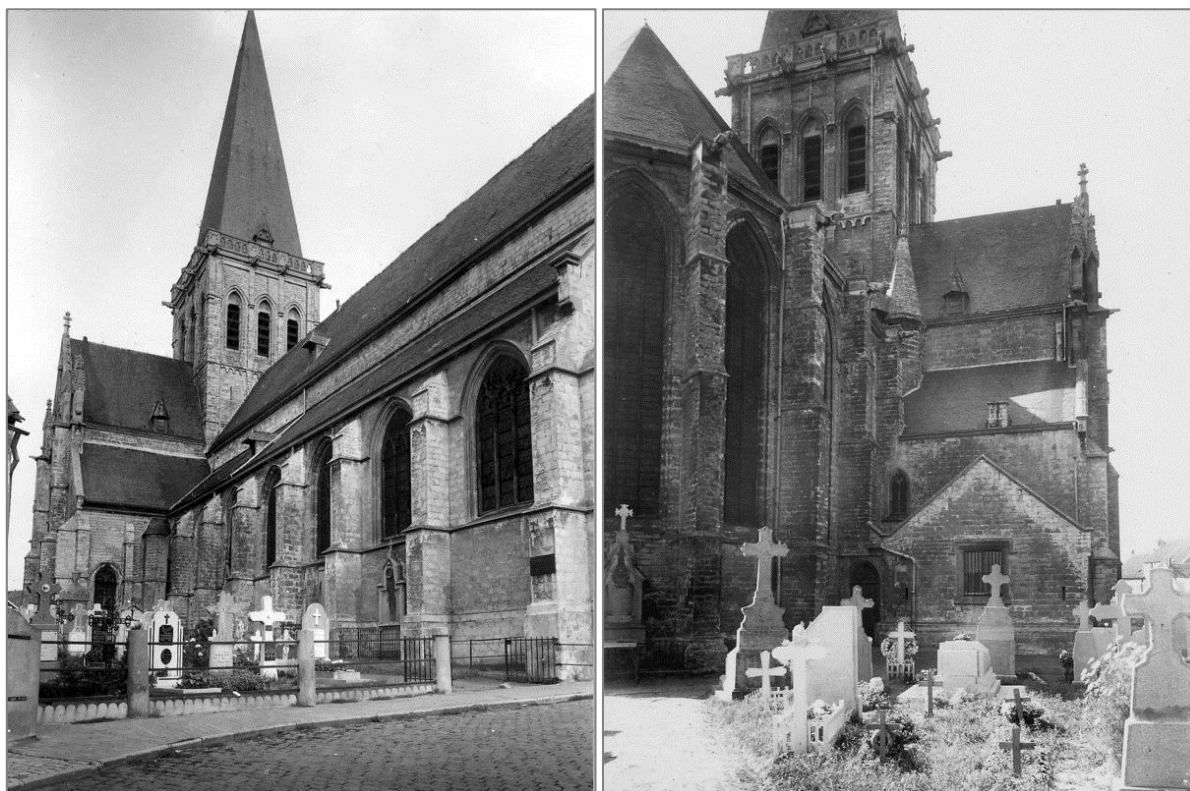
Figuur 45: De Sint-Martinuskerk met een bijna volledig ontruimd kerkhof. Her en der liggen nog brokstukken van grafzerken en de kerkhofmuur is nog aanwezig (z.d.).¹¹²

¹¹¹ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1942; Anon 2017

¹¹² DELCAMPE Luxembourg SA 2017

Figuur 46: Hetzelfde beeld 30 jaar na de ontruiming (1975), buiten het plangebied.¹¹³

¹¹³ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1975; Anon 2017

Figuur 47: Zicht op het voormalige kerkhof ter hoogte van het plangebied: ten noorden van de kerk (de linkerzijde van het schip), twee jaar voor de ontruiming van het kerkhof (1942).¹¹⁴

Figuur 48: Zicht op het voormalige kerkhof ter hoogte van het plangebied: ten oosten van de kerk (de linkerzijde van het koor), twee jaar voor de ontruiming van het kerkhof (1942).¹¹⁵

Aangezien het plangebied een groot aantal (tot op vandaag) bebouwde en onbebouwde percelen kent, zou het te ver leiden de bouwgeschiedenis van ieder perceel diepgaand te bespreken. Uit het kadasteronderzoek bleek dat er op bepaalde perioden sinds de opmaak van het kadaster pieken zijn waar te nemen waarop er een verhoogd aantal wijzigingen plaatsvond in de bebouwing binnen het plangebied (de woningen gelegen aan de Steenweg en langs de Nieuwstraat). Deze pieken zijn soms te verklaren door bepaalde gebeurtenissen uit het verleden. Zo was 1835 een opvallend moment dat in verband kan gebracht worden met de opmaak van het primitieve kadasterplan. In 1887 en in 1912 kende de bebouwing langs de Steenweg twee periodes van grote verdichting. Zowel in 1944 als in 1959 kende de bebouwing binnen het plangebied, voornamelijk aan weerszijden van het smalle pad dat het kerkhof met de Nieuwstraat verbond, grote wijzigingen. Deze piek in 1944 kan niet in verband gebracht worden met de ontmanteling van het kerkhof aangezien deze zone steeds zijn vaste contouren bleef behouden.

Figuur 49: Zicht op het kruispunt van de Steenweg met de Nieuwstraat, ter hoogte van het plangebied, gezien vanuit de Steenweg (1948).¹¹⁶

Figuur 49 bevestigt dat de bebouwing in en rond het plangebied van weinig historische aard is. Een reden hiervoor zijn de vele golven van vernieling die het centrum van Asse doorheen de geschiedenis moest doorstaan.

Het plangebied en zijn directe omgeving tijdens de 21ste eeuw

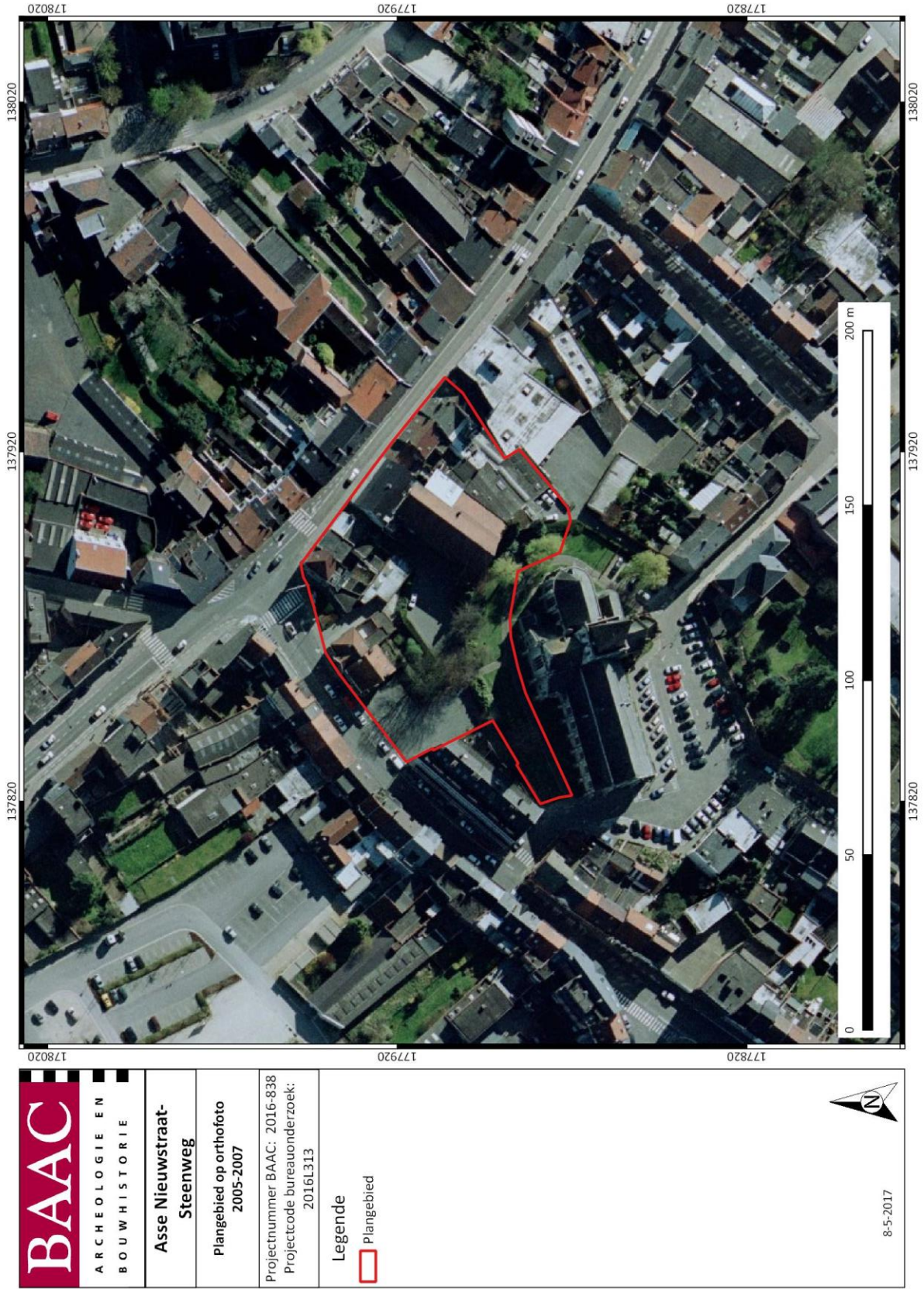
¹¹⁴ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1942; Anon 2017

¹¹⁵ Kikirpa, Beeldbank Balat, Sint-Martinuskerk te Asse, 1942; Anon 2017

¹¹⁶ DELCAMPE Luxembourg SA 2017

In de 21ste eeuw vonden binnen het plangebied de laatste grote wijzigingen plaats. Hierbij werden vooral woningen afgebroken langs de zijde van de Nieuwstraat, waardoor het plangebied voor het eerst sinds enige tijd een open karakter kreeg. De orthofoto's zijn, naast het kadasteronderzoek, een grote hulp om de evolutie van de bebouwing in het plangebied te schetsen.

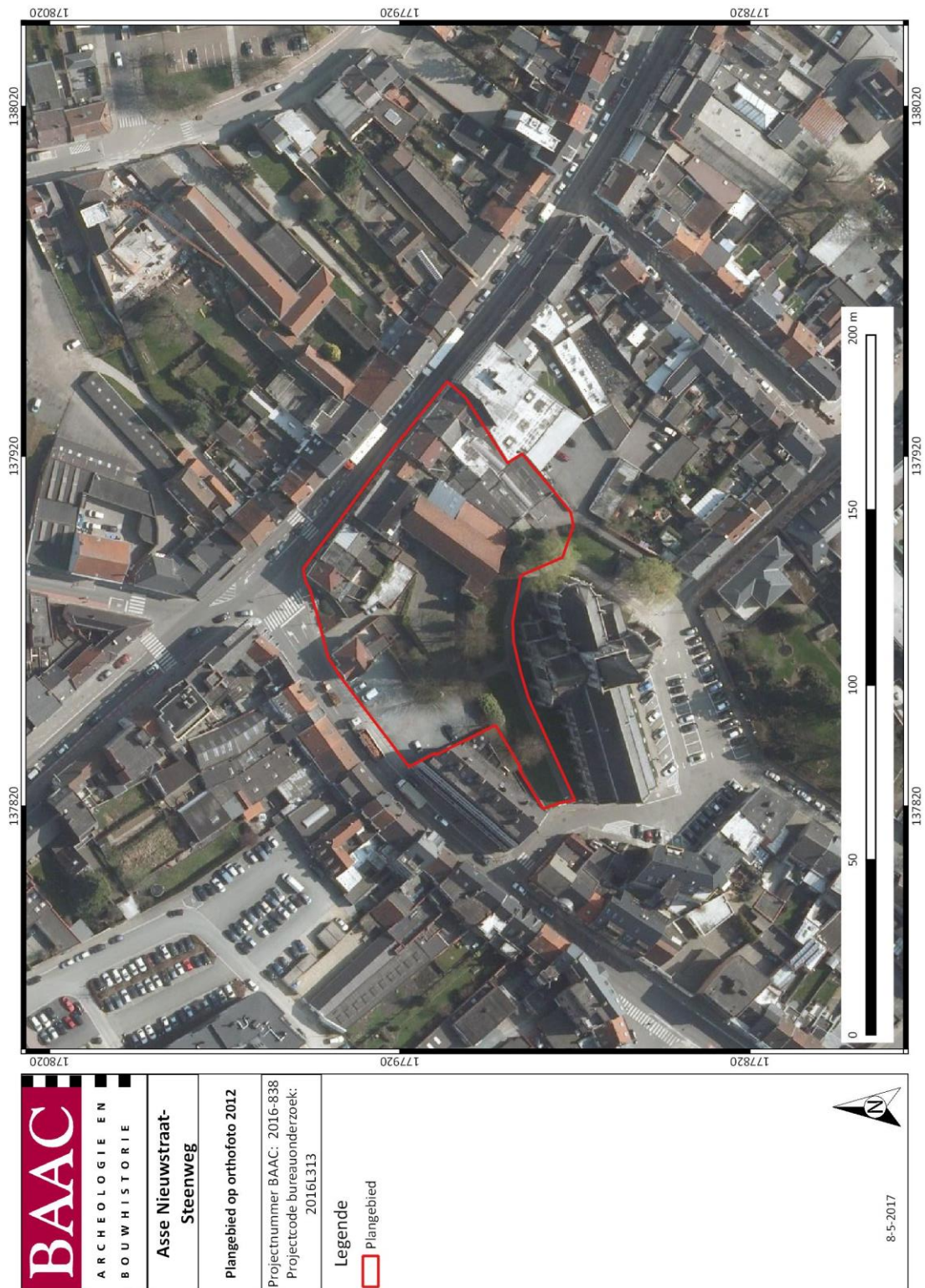

Figuur 50: Orthofoto: 2005-2007.¹¹⁷

¹¹⁷ AGIV 2017e

De woningen links van de twee aaneengesloten woningen, gelegen langs de Nieuwstraat, (percelen 258E en 260F) verdwenen reeds voor 2005 (Figuur 50). Zo verdween volgens het kadaster de woning op perceel 260F in 1973 en deze op perceel 258E in 1981.

Figuur 51: Orthofoto: 2012.¹¹⁸

¹¹⁸ AGIV 2017d

Tussen 2007 en 2012 verdween het linkse van de twee aaneengesloten woningen met tuin in de Nieuwstraat uit het plangebied (perceel 256G). De bebouwing langs de Steenweg bleef ongewijzigd sinds de vorige gekende toestand uit 2005-2007 (Figuur 51).

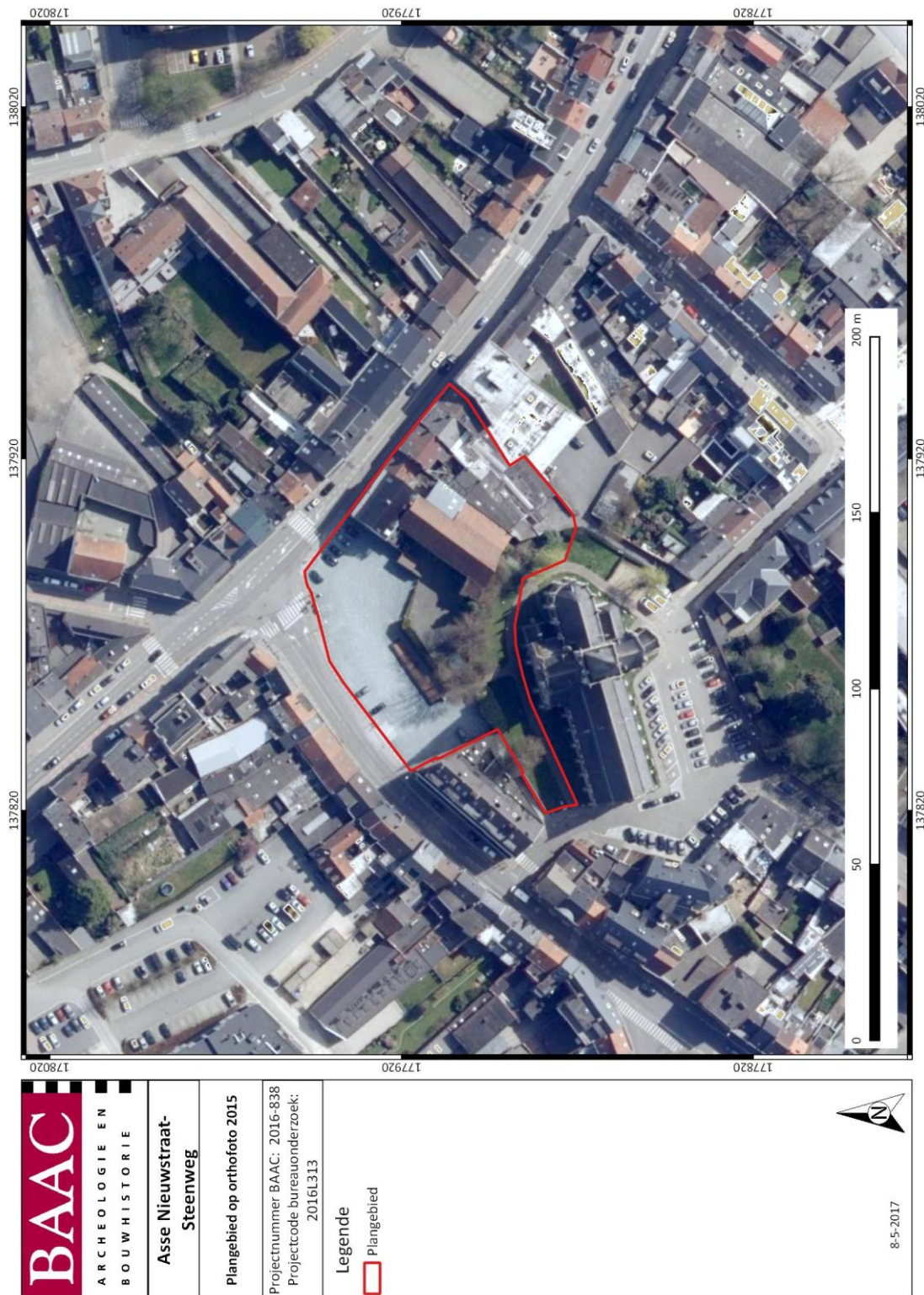

Figuur 52: Orthofoto: 2013.¹¹⁹

¹¹⁹ AGIV 2017d

In 2013 ten slotte verdween ook de laatste woning met tuin in de Nieuwstraat, gelegen binnen het plangebied (perceel 256G). De bebouwing langs de Steenweg bleef opnieuw ongewijzigd sinds de voorgaande gekende toestand (Figuur 52).

Figuur 53: Orthofoto: 2015.¹²⁰

¹²⁰ AGIV 2017e

In 2014 verdween het laatste bouwblok (bestaande uit vier woningen) op de hoek van de Nieuwstraat en de Steenweg (perceel 249v).¹²¹ Hierdoor werd voor het eerst sinds eeuwen de directe omgeving van de kerk, steeds ingesloten door bebouwing rondom het kerkhof, opengebroken en werd het kerkgebouw hierdoor zichtbaar langs de straat (Figuur 53).

Deze doorheen de laatste decennia in verschillende fasen vrijgekomen ruimte rondom het kerkhof, wordt vandaag benut als grindparking. De omtrek van het kerkhof langs deze zijde van de kerk, bleef hierbij wel steeds bewaard en ingericht als groenzone. De overige bebouwing langs de Steenweg binnen het plangebied bleef onveranderd sinds de vorige gekende toestand uit 2013 en is ook vandaag nog intact. De meest recente orthofoto weerspiegelt immers dezelfde toestand als deze in 2015.

1.3.3 Archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel binnen het plangebied.

Voor het plangebied zijn de archeologische waarden in de CAI aangeduid met het nummer 105 gekend (Figuur 54).¹²²

Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
105	VLAKGRAF
106	MOTTE OF BORCHT
2002	LOSSE VONDST: MUNTEN
151338	NEDERZETTING, 18 ^{DE} EEUW
10007	VLAKGRAF, PAARDENSKELETEN, AFVAL/BEERPUT
206922	AARDEWERKPRODUCTIE
1349	VONDSTEN AARDEWERK, METALEN ARTEFACTEN
1207	MUNTEN, WEGEN, AARDEWERK, METAAL
163508	SPOREN VAN MOGELIJKE ROMEINSE VICUS
113	WALLENSYSTEEM IJZERTIJD

¹²¹ Anon 2014

¹²² CAI 2017, ID: 105

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.¹²³

In kern klimt de parochiekerk Sint-Martinus op tot het begin van de 13de eeuw. In de loop der eeuwen werd de kerk meermaals verbouwd. Er werd kans op graven geregistreerd in de kerk en de kerkhofzone rond de kerk (CAI nr. 105).¹²⁴ Er zijn indicaties in de literatuur van de aanwezigheid van een volmiddeleeuwse motte in de nabijheid van de Sint-Martinuskerk; de in het bouwhistorisch onderzoek aangehaalde borch. Het archeologisch onderzoek naar deze borch situeerde zich in het gebied rond de Bloklaan en het Hofveld, ten zuidwesten van de Sint-Martinuskerk (CAI nr. 106).¹²⁵ Meer sporen van deze motte kunnen mogelijk teruggevonden worden bij een archeologisch onderzoek in het plangebied.

Bij opgravingen ten westen van de Kerkstraat en de Markt werden munten uit de Nieuwe Tijd teruggevonden (CAI nr. 2002). Het betreft munten uit het einde van de 16de eeuw met een beeltenis van Philips II.¹²⁶ In zijn werk *Het ontstaan en de ontwikkeling van Asse*, spreekt Verbesselt verschillende graafwerken in en rond de Kerkhofstraat (wellicht Kerkstraat) waar zowel werklieden, als architect Van der Beken, op verschillende vondsten stootten. Zo werd er gesproken over de aanwezigheid van een dikke muur, tegels met hierboven een verbrande strolaag, een gracht, een kolom en een straatbedekking in boogvorm bestaande uit kleine, ronde blokstenen met een doorsnede van ongeveer 0,1 m. De datering van al deze sporen is onmogelijk door een gebrekkige beschrijving en de afwezigheid van enige vorm van onderzoek.¹²⁷

Ten oosten van deze site, op de Hopmarkt, gebeurde een proefputtenonderzoek (CAI nr. 151338). Dit leverde enkele sporen op uit de Middeleeuwen, waarbij het mogelijk gaat om leemextractie. Verder kwamen ook resten van bebouwing langsheen de Kattestraat uit de Nieuwe Tijd (meer bepaald de 18de eeuw), zoals ook weergegeven op historische kaarten, aan het licht.¹²⁸ Nog meer naar het oosten, ter hoogte van Huinegem, werden meerdere vlakgraven, een afval- of beerput en paardenskeletten van een onbekende datering ontdekt (CAI nr. 10007).¹²⁹

Tussen Kalkoven en de Prielstraat (CAI nr. 206922), ten noorden van het plangebied, werd een baksteenoven teruggevonden voor steen- en pannenbakkerij uit de Late-Middeleeuwen. Dateringsonderzoek op het houtskool uit deze oven door het KIK, situeert de laatste werking van de oven tussen 1470 en 1650.¹³⁰

Dat Asse al vroeg een belangrijke rol speelde in de lokale productie van aardewerk blijkt uit vondsten van Romeins aardewerkproductie, ter hoogte van de Krokegemseweg, de Pottenbakkersweg en de Nerviërsstraat nr. 60 (buiten de kaart op Figuur 54). De productie in Asse bestond onder meer uit borden, kommen, bekens, kruiken, kruikamforen en deksels, maar er werden ook misbaksels van kleine amforen en dolia aangetroffen.¹³¹ In dit onderzoeksgebied werd eveneens een wegtracé, een offerkuil en een elftal crematiegraven uit de Romeinse tijd teruggevonden.¹³²

Op een perceel aan Putberg, een zijstraat van het eerder aangehaalde nederzettingencentrum Kalkoven (CAI nr. 1349), werd een vondstenconcentratie uit de Romeinse tijd bewaard.¹³³ Dit gebied komt overeen met de Romeinse nederzetting, door middel van een blauwe cirkel op Figuur 27 aangeduid). Tot deze concentratie behoorde aardewerk, bouw materiaal met onder andere dakpannen alsook

¹²³ CAI 2017

¹²⁴ CAI 2017, ID: 105

¹²⁵ CAI 2017, ID: 106

¹²⁶ CAI 2017, ID: 2002

¹²⁷ VERBESSELT 1966a, p. 257-260

¹²⁸ CAI 2017, ID: 151338

¹²⁹ CAI 2017, ID: 10007

¹³⁰ CAI 2017, ID: 206922

¹³¹ AGILAS 2017

¹³² AGILAS VZW

¹³³ CAI 2017, ID:1349

metalen voorwerpen. Uit de Late-IJzertijd en de Vroeg-Romeinse tijd bevonden zich in het gebied losse vondsten waaronder meerdere muntcollecties (Nervische, Republikeinse en Keltische munten). Uit de Midden-Romeinse tijd kwamen een muntschat, aardewerk, gegraveerde natuurstenen vondsten, dakpanfragmenten, waterputten, plattegronden van gebouwen en metaalvondsten (een bronzen lepeltje, fibula's, leeuwenkopjes, ringen,...) aan de oppervlakte. Uit de Laat-Romeinse tijd en de Merovingische periode werden ook munten gevonden. Ten slotte werden uit de 18de eeuw nog munten gevonden die te linken zijn aan Maria Theresia (1740-1780). De vondst van talrijke metaalslakken, metaalafval en fragmenten van laagovens in dit gebied wijst op ijzerbewerking (smeedactiviteit) in Asse, in de context van de Romeinse nederzetting.¹³⁴

Eveneens ter hoogte van Kalkoven (CAI nr. 163508, dit gebied valt buiten de kaartweergave van CAI) werden vele Romeinse sporen van verschillende aard teruggevonden.¹³⁵ Zo wijzen sporen, waaronder crematiegraven en een cirkelvormige grafstructuur, op begraving. Wat de infrastructuur betreft werd de Romeinse weg Bavay-Asse aangetroffen alsook vermoedelijke aftakkingen van deze weg of andere lokale Romeinse wegen. Ook de Romeinse weg van Rumst naar Asse werd vermoedelijk aangetroffen door de ontdekking van twee parallelle afwateringsgrachten. De economie werd vertegenwoordigd door vondsten van leemwinningskuilen, pottenbakkerijen met talrijke afvalkuilen, silo's en voorraadkuilen. Bewoningsporen waren aanwezig in de vorm van gebouwplattegronden en waterputten. De vondst van een spitsgracht kan mogelijk gerelateerd worden aan de afbakening van de Romeinse nederzetting. Ook waren talrijke vondstenconcentraties en losse vondsten aanwezig, waaronder munten en andere metaalvondsten, glas, bouwceramiek, aardewerk en natuurstenen artefacten.¹³⁶ Uit dit onderzoek kon afgeleid worden dat de bloeiperiode van de vicus zich situeert tussen het midden van de 1ste eeuw n.C. en het begin van de 3de eeuw n.C.. Over de interne structuur van deze nederzetting is weinig geweten. De vondst van paalgaten, gebakken leem, vele afvalkuilen met nederzettingafval, waterputten, uitbraaksporen van funderingen en Romeins bouw materiaal (dakpanfragmenten, mortelbrokken, vloertegelfragmenten,...) tijdens de verschillende opgravingen, uitgevoerd tussen de jaren '70 en 2016, wijst op de aanwezigheid van verschillende woningen en gebouwen. De vondst van 17 fragmenten beschilderd pleisterwerk in witte, groene, rode en gele kleuren tijdens veldprospecties in het gebied Kalkoven wijst op de aanwezigheid van een gebouw met een zekere status. In de noordwestelijke hoek van het opgravingsterrein dat in de periode 2009-2010, 2012 en 2013 onderzocht werd, waren verschillende muurfunderingen aanwezig die afkomstig waren van vijf naast elkaar gelegen gebouwen. In de onmiddellijke nabijheid van deze woningen werden in totaal drie waterputten aangetroffen. Op basis van een eerste studie van de vondsten en dendrochronologisch onderzoek van het hout van de in 2010 opgegraven waterput, werd vermoed dat deze gebouwen dateren uit de tweede helft van de 2de eeuw n.C. en/of het begin van de 3de eeuw n.C.¹³⁷

Een heuvelplateau doormidden gesneden door de Putbergstraat lokaliseert de vermoedelijke hoogtenederzetting uit de IJzertijd (CAI nr. 113, net niet zichtbaar op de weergegeven CAI-kaart Figuur 54 en aangeduid met een groene cirkel op Figuur 27). Hoge wallen die in 1845 nog zichtbaar waren, zijn vandaag sterk geërodeerd door landbouw in het gebied. Dit complex wallensysteem behoort tot de vermoedelijke nederzetting uit de Late-IJzertijd. Vondsten uit deze periode zijn een reeks munten, aardewerk en een natuurstenen paardenhoofd.¹³⁸

Overig archeologisch onderzoek dat nog niet in de CAI werd opgenomen wordt nog kort aangehaald.

De nederzetting van Asse ontwikkelde zich in de loop van de 1ste eeuw n.C. rond een kruispunt van Romeinse wegen. In Asse splitste de Romeinse weg Asse-Bavay zich in de baan die Asse met Elewijt

¹³⁴ AGILAS 2017

¹³⁵ CAI 2017, ID: 163508

¹³⁶ CORNELIS e.a. 2016, p. 13

¹³⁷ AGILAS 2017

¹³⁸ CAI 2017, ID: 113

verbond en de baan die vanuit Asse in de richting van Rumst en Utrecht liep. Een gedeelte van de weg richting Rumst werd tijdens de opgravingen van de Onderzoekseenheid Archeologie van de KU Leuven in 2007 aan de Krokegemseweg teruggevonden (dit onderzoeksgebied valt buiten de weergave van de CAI op Figuur 54). Het bestaan van de Romeinse banen Asse – Tienen, Asse – Velzeke (eventueel via Hofstade) en Asse – Waasmunster-Pontrave kon nog onvoldoende archeologisch aangetoond worden. Over de functie van een geplaveide Romeinse weg, onderzocht in 2008, en een gedeelte van een geplaveide baan die in 2010 werd opgegraven, bestaat nog geen duidelijkheid. Mogelijk kunnen ze beschouwd worden als interne wegen binnen de nederzetting van Asse. In het archeologisch onderzoek van 2007 langs de Krokegemse weg kwamen sporen aan het licht van een 4,50 m brede v-vormige gracht met een diepte van 2,10 m, die vermoedelijk te dateren valt in de tweede helft van de 1ste eeuw n.C./eerste helft van de 2de eeuw n.C.¹³⁹

In mei 2016 werd door BAAC Vlaanderen bvba archeologisch onderzoek verricht ten oosten van het huidige plangebied, gelegen aan Wagenmeers. Fragmenten van aardewerk, bouwkeramiek en metaalvondsten kwamen zo aan het licht. Dit materiaal kon gedateerd worden in de Metaaltijd, Romeinse tijd, (Late-) middeleeuwen en de Nieuwste Tijd. Verder dateerde een paalkuil uit de Metaaltijd en een brandrestengraf uit de Romeinse tijd. Leemwinningskuilen en een baksteenoven van het type veldoven konden in verband gebracht worden met de laat-middeleeuwse baksteenproductie in Asse.¹⁴⁰

In maart-april 2017 werd eveneens door BAAC Vlaanderen bvba archeologisch onderzoek verricht in de tuin van Huis Stas, op 200 m afstand gelegen van het plangebied. Hier kwamen beperkte sporen uit de Middeleeuwen, maar vooral sporen uit de 16de tot de 18de eeuw aan het licht. De oudste sporen zijn leemwinningskuilen ter hoogte van het achtererf. Verder werden eveneens leemwinningskuilen, maar ook afvalkuilen uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Van Huis Stas zelf zijn er een aantal nieuwe en onbekende muurresten aangetroffen die tot een paar verschillende bouwfases kunnen gerekend worden.

---

¹³⁹ AGILAS 2017

¹⁴⁰ CORNELIS e.a. 2016

Figuur 54: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart.¹⁴¹

¹⁴¹ CAI 2017

1.4 Besluit

1.4.1 Datering en interpretatie

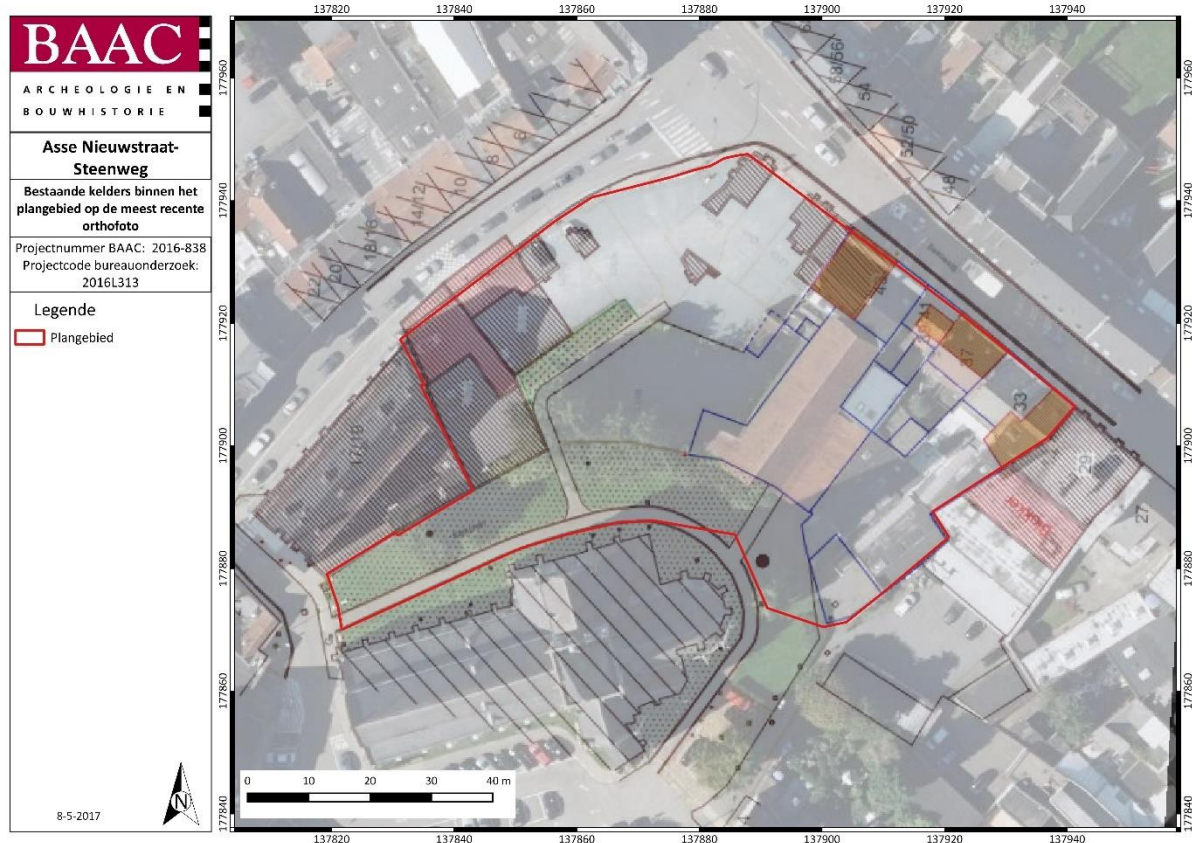
De eerste concrete ingebruikname van het plangebied vond plaats onder de Franken gedurende de 5de en de 7de eeuw. Het plangebied maakte toen deel uit van een religieuze dorpsgemeenschap met een (vermoedelijk) houten gebedshuis als kern, op de plaats van de huidige Sint-Martinuskerk. Dit wil niet uitsluiten dat er onder invloed van de mogelijke nederzetting tijdens de ijzertijd en de met zekerheid aanwezige vicus gedurende de Romeinse tijd geen landgebruik was ter hoogte van het plangebied. Auteur Verbesselt meent in de stratenaanleg ter hoogte van de kerk de invloed te zien van een Gallo-Romeinse nederzetting. Een tweede nederzetting in het huidige centrum van Asse is minder plausibel, andere Romeinse woonvormen zoals een villa zijn mogelijk.

Vermoedelijk kreeg een deel van het plangebied reeds rond de 5de eeuw zijn huidige invulling: als kerkhof. De grote structuur van het plangebied met de kerk en de omliggende straten werd gelegd gedurende de 13de eeuw. De kerk kreeg zijn definitieve plaats en ongeveer zijn vaste grootte in deze periode. Tot de ontmanteling van het kerkhof in 1944 bleef ook deze zone, afgezien van de op- en afbouw van grachten en bruggen, versterkingen en paden, ongewijzigd voor verschillende eeuwen. Afgezien van een periode tussen 1784 en 1847 bleef het kerkhof als begraafplaats in gebruik. In 1944 werd het kerkhof tenslotte ontmanteld. De omtrek van het kerkhof bleef echter bewaard en werd langs de zijde van het plangebied omgevormd tot groenzone. Zo kan over het kerkhof gezegd worden dat de verstoring sinds de aanleg tot op vandaag zeer beperkt is gebleven.

Gedurende de middeleeuwen kan de rest van het plangebied onder invloed gestaan hebben van een motte of de aangehaalde borch van Asse, waarover tot noch toe weinig over geweten is (eerste helft 13de eeuw). Mogelijke aanwezigheid van te koppelen bouwsporen kunnen hiermee in verband staan.

Het plangebied bevindt zich op een punt waar twee hoofdwegen, die belangrijke handelswegen zijn, samenkomen. Ondanks dat het centrum meermaals het slachtoffer werd van erg destructieve aanvallen, bleef deze grote structuur van hoofdwegen gehandhaafd. Gedurende de 16de eeuw was de Nieuwstraat nog onbebouwd. Uit de 17de eeuw zijn bronnen bewaard waaruit blijkt dat ter hoogte van de Steenweg de eerste stenen woningen vorm kregen binnen het plangebied, zowel langs de Nieuwstraat als langs de Steenweg. Vanaf dit moment tot op vandaag waren deze structuren, in tegenstelling tot de kenmerkende continuïteit van het kerkhof, steeds aan verandering onderhevig. Dit was het geval tot in het recente verleden waarbij de bebouwing grenzend aan het voormalige kerkhof, ter hoogte van het Kerkplein, afgebroken werd. Gezien het turbulente verleden van de gemeente Asse waarbij het plangebied meermaals het slachtoffer was van grote vernielingen en brand, kan ervan uit gegaan worden dat wat betreft de bovengrondse structuren, deze bebouwing in kern niet heel erg ver terug gaat in de geschiedenis.

Figuur 13: *Aanduiding van de reeds bestaande kelders binnen het plangebied.*

Figuur 14 geeft aan waar zich (mogelijk historische) kelders bevinden, deze kunnen teruggaan op oudere bebouwing binnen het plangebied.

Naast deze visuele overblijfselen binnen het plangebied, werden verschillende bronnen aangehaald die wijzen op vroegere structuren waar ook vandaag mogelijk nog ondergrondse sporen van bewaard bleven. Deze elementen worden nog kort even aangehaald. Op een gegeven moment zou de dorpskern van Asse omgeven zijn door een omwalling, die grensde aan de Nieuwstraat en zo aan het plangebied. Verder kunnen ook sporen van de adellijke borcht uit de 13de eeuw bewaard zijn, zoals de in de kerkregisters vermelde kelders en omringende kerkhofgracht met 'Kerkbrugge'.

1.4.2 Archeologische verwachting

Bij het opstellen van een archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein kan men verwijzen naar volgende elementen uit het bureauonderzoek:

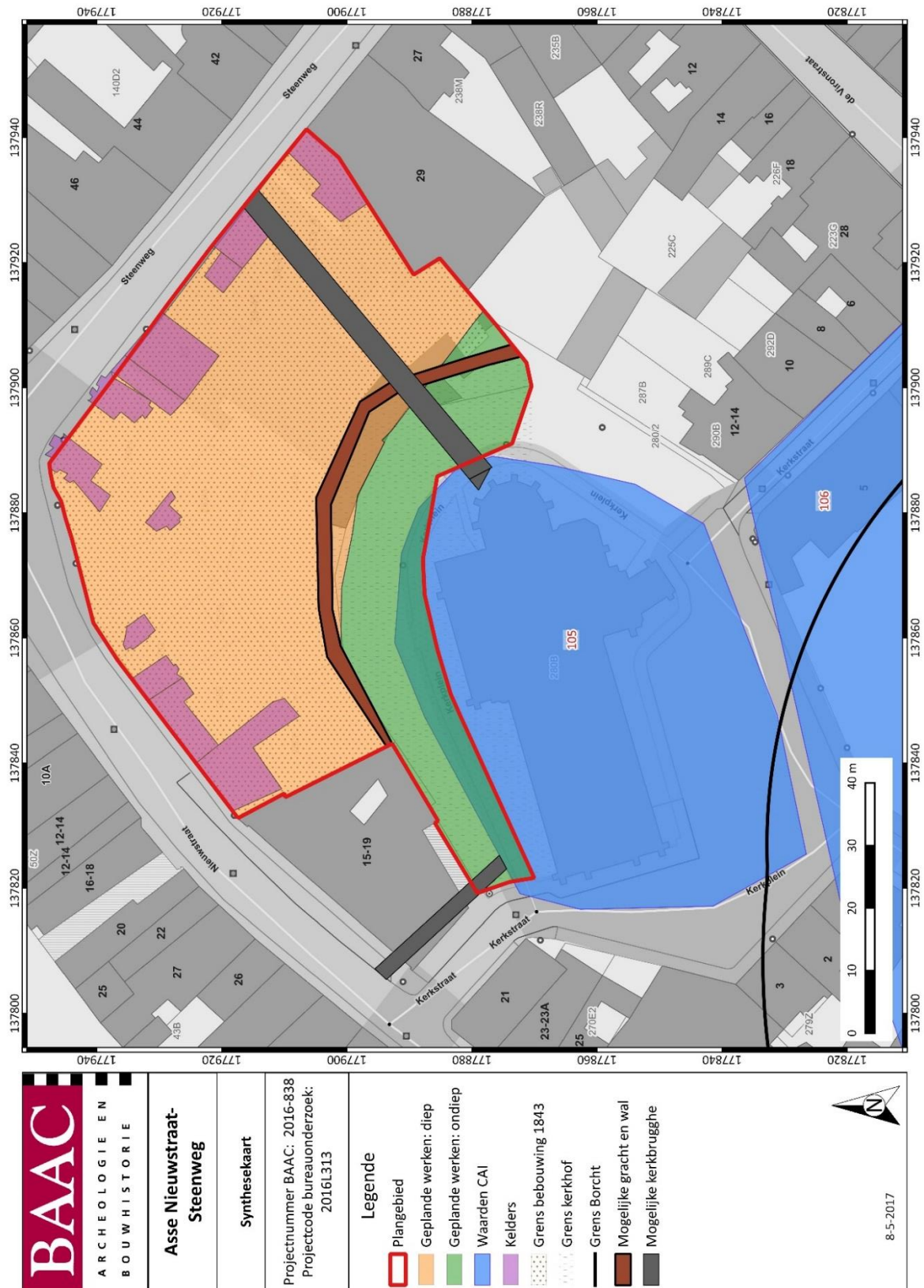
- Het plangebied is gelegen op een hoge en droge plaats in het landschap en had hierdoor met grote zekerheid aantrekkingskracht voor bewoning en akkerbouw in het verleden. De ligging in de periferie van de Romeinse vicus en het Middeleeuwse centrum met de Sint-Martinuskerk, betekent niet noodzakelijk dat er een lage verwachting kan voorop gesteld worden, aangezien er in het verleden ook in de periferie activiteiten plaatsvonden, zoals begravingen en bepaalde ambachten. In de omgeving van het plangebied zijn archeologische waarden gekend uit verschillende periodes. Het meest opvallend zijn de Romeinse graven.
- Het reeds aangetroffen archeologisch materiaal onderstreept het belang van Asse als vermoedelijke hoogtenederzetting tijdens de IJzertijd en als vicus gedurende de Romeinse

periode. Aangezien er in het centrum van Asse en de directe omgeving reeds op tal van plaatsen archeologisch onderzoek werd verricht waarbij deze nederzettingen steeds in een zekere mate bevestigd werden, is ook de kans op de aanwezigheid van archeologisch materiaal, dat meer kennis over deze periodes kan verschaffen binnen het plangebied, groot.

- Het plangebied zou naar archeologische verwachting kunnen opgedeeld worden in drie zones:
  - *Kerkhof*: Deze zone is reeds sinds de 13de eeuw en mogelijk eerder, in periodes, als dusdanig werd gebruikt. Hier is de verwachting voor funeraire sporen terug te vinden dan ook heel erg groot. Hoe dichterbij de kerk, hoe groter de verwachting op het aantreffen van funeraire sporen. De contouren van het kerkhof bleven tot op vandaag grotendeels bewaard.
  - *De contouren van het kerkhof*, een tweede verwachtingszone, werden doorheen de tijd behouden. Dit is zichtbaar op de historische kaarten. Mogelijk zijn hier sporen van één of meerdere grachten te vinden. Een omwalling rondom het kerkhof en een vestiging van enkele meters breed ter hoogte van de apsis en de Steenweg zichtbaar op het aangehaalde historisch kaartmateriaal en vermeld in historische bronnen zijn mogelijk terug te vinden. Bij de sloop van de bestaande gebouwen in deze zone kunnen hier ook mogelijk elementen van aan het licht komen.
  - *Historische bebouwing langs de Nieuwstraat en de Steenweg*: Grenzend aan het kerkhof en langs de Nieuwstraat en de Steenweg hebben zich tal van woningen gesitueerd; een derde zone. Van deze zone binnen het plangebied, die steeds van bebouwing werd voorzien, kan gezegd worden dat er sprake is van een complexe stratigrafie getekend door de verschillende periodes van verwoesting, brand, afbraak en wederopbouw tot in de 18de, 19de en 20ste eeuw. Het archeologisch potentieel zal hier eerder bestaan uit vondsten die meer informatie kunnen verschaffen over de bewoning binnen het plangebied doorheen de tijd. Verder viel ook de Kerkbrugge, een versterkte brug ter overbrugging van de grachten, tussen de Nieuwstraat en het kerkhof alsook een weg tussen de Steenweg en het kerkhof binnen het plangebied. Hier kunnen sporen van terug te vinden zijn. Of er in deze zone ook aanwijzingen zijn naar de borch van Asse is eerder onzeker. Het beschikbare bronnenmateriaal deed eerder uitwijzen dat de borch zich net buiten het plangebied bevond.

Op basis van voorgaande elementen wordt het terrein een hoge en bijzondere (kerkhof) archeologische verwachting toegeschreven. Onderstaande kaart tracht in één overzicht de verschillende historische elementen en het hieraan toegeschreven archeologisch potentieel samen te brengen.

Figuur 55: Synthesekaart

1.4.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Archeologisch onderzoek binnen het plangebied kan in eerste instantie vondsten opleveren uit de vroegste periodes: de ijzertijd en de Romeinse periode. Vondsten die aan de IJzertijd gelinkt kunnen worden, kunnen meer zekerheid verschaffen over de aanwezigheid van deze nederzetting, alsook over de aard en de uitgestrektheid ervan. Vondsten die in verband gebracht kunnen worden met de met zekerheid gekende Romeinse vicus, kunnen gelijkaardige kennis opleveren.

Archeologische kenniswinst die gerelateerd is aan de Middeleeuwse periode kan opheldering brengen voor de vele vragen die heersen rond de borch van Asse en de hieraan gerelateerde kelders en omringende vesting. Mogelijk kunnen er conclusies getrokken worden over de parochiale samenleving die zich toen rond de eerste Sint-Martinuskerk verenigde, over hun vestingsdatum en de eerste bewoningsvormen. Mogelijk zullen er vondsten aan het licht komen die openstaande vragen uit het bouwhistorisch onderzoek kunnen trachten te beantwoorden. Voorbeelden zijn de mogelijke aanwezigheid van een gracht rond het kerkhof, de 'kerkbrugge', de stadsvesten langs de zijde van de Nieuwstraat, en de vermelde en onbekende 'brandput'. Antwoorden op deze vragen kunnen de kennis van Asse als historisch waardevolle stadskern verrijken.

1.4.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Omwille van de archeologische verwachting voor archeologisch potentieel uit de ijzertijd en de Romeinse periode, omwille van de vele vragen die heersen omtrent de middeleeuwse samenleving binnen het plangebied, het historisch hart van de stad Asse, wordt verder archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefputten noodzakelijk bevonden. Het desbetreffende Programma van Maatregelen werd hiervoor opgemaakt.

1.5 Samenvatting

Op een site in het historische centrum van Asse, betreffende het gebied tussen de Nieuwstraat, de Steenweg en de Sint-Martinuskerk, wordt een grootschalige ontwikkeling van twee appartementsgebouwen met commerciële ruimtes en ondergrondse parkeergarages voorzien. Gezien deze plannen een grootschalige verstoring van het bodemarchief tot gevolg zullen hebben, dient een archeologienota opgesteld te worden. Hiertoe werd een landschappelijk bureauonderzoek aangevuld door een diepgaand bouwhistorisch bureauonderzoek en gevolgd door een archeologisch bureauonderzoek opgemaakt.

Asse situeert zich op het hoogste landschappelijke punt in de wijde omgeving, met als hoogste punt de Sint-Martinuskerk, grenzend aan het plangebied. Deze kerk kreeg zijn eerste vorm rond de 7de eeuw, waarmee een middeleeuwse nederzetting in Asse ontstond en waarbij het plangebied bevolkt werd. Ten oostwesten van de kerk, ter hoogte van Kalkoven ontwikkelde zich tussen de 1ste en de 3de eeuw een Romeinse vicus, vooraf gegaan door een vermoedelijke hoogtenederzetting uit de IJzertijd. Archeologische vondsten bevestigen in zekere mate de aanwezigheid van deze nederzettingen.

Vanaf de 13de eeuw werd Asse beheerst door de heren van Asse die zich vestigden in de borcht van Asse, ten zuidwesten, en mogelijk deels binnen het plangebied gelegen. Vanaf die periode is de bebouwing langs de Nieuwstraat en de Steenweg ook met zekerheid geweten. Dat deze bebouwing, in tegenstelling tot het weinig evoluerende kerkhof, steeds aan verandering onderhevig was, mede door de turbulente geschiedenis van Asse, werd bevestigd door historische kaarten en literaire bronnen.

Deze bebouwing zorgde ongetwijfeld voor een verstoring van het archeologisch potentieel. Toch blijven tal van vragen over de invloed van de oudste periodes op het plangebied overheersen. Het rijke verleden van Asse, waarvan het plangebied steeds het middelpunt vormde, resulteert in een grote archeologische verwachting. Omwille van deze hoge verwachting, gespiegeld aan de grote graad van verstoring door de geplande werken, wordt verder archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefputten geadviseerd.

2 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op de topografische kaart.	2
Figuur 2: Plangebied op de kadasterkaart (GRB).	3
Figuur 3: Plangebied op de meest recente orthofoto.	6
Figuur 4: Plan van het gelijkvloers met toekomstige ontwikkelingen. Het noorden is naar rechtsonder gericht. Zie ook bijlage 6.1.	7
Figuur 5: Plan van de toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op - 1. Deze kelderverdieping dekt het gehele plangebied. Het noorden is naar rechtsonder gericht. Zie ook bijlage 6.2.	8
Figuur 6: Een detail van deze toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op - 1 ter hoogte van de Nieuwstraat, onder 'Blok D'. Het noorden is naar onder gericht.	8
Figuur 7: Plan van de toekomstige kelderverdieping met ondergrondse parkeergelegenheid op - 2 ter hoogte van de Steenweg. Dit onderdeel komt overeen met de in het geel aangeduide zone op het plan in Figuur 4. Het noorden is naar rechtsonder gericht.	9
Figuur 8: Snedes grote blok met appartementen, commerciële ruimtes en ondergrondse parkeergelegenheid gelegen langs de Steenweg.	9
Figuur 9: Gevelaanzichten 'Blok D', gelegen langs de Nieuwstraat.	10
Figuur 10: Snedes 'Blok D' met appartementen, commerciële ruimtes en ondergrondse parkeergelegenheid, gelegen langs de Nieuwstraat.	10
Figuur 11: Dwarsprofiel van de openbare weg gelegen tussen de kerk en het nieuwbouwproject en detail.	11
Figuur 12: <i>Synthesekaart met aanduiding van het plangebied en de twee verstoringsniveaus: de brandweg tot 70 cm diep en de ondergrondse parkeergarages die volledig verstoord zullen worden.</i>	12
Figuur 13: Aanduiding van de reeds bestaande kelders binnen het plangebied.	13
Figuur 14: Aanduiding van de reeds bestaande kelders binnen het plangebied en een projectie van deze kaart op de meest recente orthofoto.	14
Figuur 15: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) en detail.	20
Figuur 16: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM.	21
Figuur 17: Hoogteverloop terrein.	21
Figuur 18: De Leemstreek in Vlaanderen.	22
Figuur 19: Eolisch transport van zand en silt (leem) door suspensie, saltatie en rollen.	23
Figuur 20: Ontstaan van de Zandstreek, Zandleemstreek en Leemstreek.	24
Figuur 21: Erosie, sedimentatie en bodemvorming in de Leemstreek.	25
Figuur 22: Plangebied op de tertiairgeologische kaart.	26
Figuur 23: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:200.000.	27
Figuur 24: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000.	28
Figuur 25: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.	28
Figuur 26: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen.	29
Figuur 27: Aanduiding van de vermoedelijke hoogtenederzetting uit de IJzertijd (groen) en de Romeinse nederzetting op Kalkoven, te Asse (blauw).	32
Figuur 28: Schematische voorstelling van het rechthoekige Gallo-Romeinse plein, volgens de hypothese van J. Verbesselt.	33
Figuur 29: Kaart van Oud-Assche en detail (1647-1684).	36
Figuur 30: Kaartblad 1 uit het Gemeentelijk kaartboek door Joos de Deken (1697).	38
Figuur 31: Schematische weergave van de kerk en het plangebied in relatie tot de borcht van Asse (zwarte vierkant), toestand in de 17 ^{de} eeuw.	38
Figuur 32: Kaartboek 2 van het Sint-Jansgasthuis te Brussel door Joos de Deken (1713).	39
Figuur 33: Het Groot Kaartboek der Kerkgoederen, Joos de Deken Jr. (1722).	40
Figuur 34: Het Klein kaartboek der kerkgoederen door Joos de Deken Jr. (1742).	40
Figuur 35: Plangebied op de Ferrariskaart.	41
Figuur 36: Kaart van G. de Wautier (1810).	42
Figuur 37: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845).	43
Figuur 38: Plangebied volgens Cartesius (1865).	44
Figuur 39: Plangebied op de Poppkaart (1842-1879).	45
Figuur 40: Het plangebied volgens het kadaster in 1882 en 1887. Het noorden is naar links gericht.	46
Figuur 41: Zicht op het Kerkplein, ten zuidwesten van de Sint-Martinuskerk (1892), buiten het plangebied.	47
Figuur 42: Zicht op een zuidelijke zijingang van het transept van de Sint-Martinuskerk (1892), buiten het plangebied.	47

Figuur 43: Zelfde standpunt (2013).....	47
Figuur 44: De Sint-Martinuskerk met kerkhof twee jaar voor de ontruiming (1942).	48
Figuur 45: De Sint-Martinuskerk met een bijna volledig ontruimd kerkhof. Her en der liggen nog brokstukken van grafzerken en de kerkhofmuur is nog aanwezig (z.d.).	49
Figuur 46: Hetzelfde beeld 30 jaar na de ontruiming (1975), buiten het plangebied.....	49
Figuur 47: Zicht op het voormalige kerkhof ter hoogte van het plangebied: ten noorden van de kerk (de linkerzijde van het schip), twee jaar voor de ontruiming van het kerkhof (1942).	50
Figuur 48: Zicht op het voormalige kerkhof ter hoogte van het plangebied: ten oosten van de kerk (de linkerzijde van het koor), twee jaar voor de ontruiming van het kerkhof (1942).	50
Figuur 49: Zicht op het kruispunt van de Steenweg met de Nieuwstraat, ter hoogte van het plangebied, gezien vanuit de Steenweg (1948).	51
Figuur 50: Orthofoto: 2005-2007.....	52
Figuur 51: Orthofoto: 2012.	53
Figuur 52: Orthofoto: 2013.	54
Figuur 53: Orthofoto: 2015.	55
Figuur 54: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart.	60
Figuur 55: Synthesekaart	63

3 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	57

4 Plannenlijst

Plannenlijst Asse Nieuwstraat-Steenweg	Projectcode bureauonderzoek 216L313
Plannummer	Figuur 1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische kaart.
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 2
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op meest recente orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 14
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied met aanduiding aanwezige kelders op meest recente orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)

Plannummer	Figuur 15
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen en detail
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 16
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op DHM met hoogteprofiellocaties
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 22
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 23
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:200.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 24
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)

BAAC Vlaanderen Rapport 515

Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE Asse Nieuwstraat- Steenweg Plangebied op de Ferrariskaart (1771-1778) Projectnummer BAAC: 2016-838 Projectcode bureauonderzoek: 20161313 Legende □ Plangebied
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgeteld door Joseph de Ferraris

Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 37
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1843-1845
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 38
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Cartesius
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1865
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 39
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Poppkaart
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1842-1879
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 50
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto 2005-2007
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 51
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto 2012
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 52
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto 2013
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 53
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto 2015
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 54

Type plan	Centraal Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Plangebied op CAI-kaart
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
Datum	08/05/2017 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 55
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied en synthese onderzoek op meest recente orthofoto
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	08/05/2017 (raadpleging)

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2017. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerendergoed.be>.
- AGILAS, 2017. Historiek Romeins Asse. Available at: <http://agilas.be/index.php/nl/romeins-asse> [Geraadpleegd februari 28, 2017].
- AGIV, 2017a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2017b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2017c. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2017d. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1971, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2017e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, kleur, 1979-1990, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2017f. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- Anon, 2017. Balat KIKirpa. Available at: <http://balat.kikirpa.be/> [Geraadpleegd februari 28, 2017].
- Anon, Google Street View. Available at: <https://www.instantstreetview.com/> [Geraadpleegd april 1, 2010].
- Anon, 1887. *Mutatieschets Asse*, Brussel.
- Anon, 1882. *Mutatieschets Asse*, Brussel.
- Anon, 2014. *Mutatieschets Asse*, Brussel.
- Ascania, 2017. 50 jaar ascania. Available at: <https://sites.google.com/site/heemkringascania/documenten/50-jaar-ascania/asse-caput-mundi> [Geraadpleegd februari 28, 2017].
- ASCANIA, 2017. 350 jaar gasthuizusters. Available at: <https://sites.google.com/site/heemkringascania/documenten/religie-in-asse/350-jaar-gasthuizusters> [Geraadpleegd februari 28, 2017].
- BEYAERT, M. e.a., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.
- BOGEMANS, F. & VAN MOLLE, M., 2005. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 30-38 Geraardsbergen en Ath (deel)*, Brussel.
- BORREMANS, M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent: Academia Press.

- CAI, 2017. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- CARTESIUS, 2017. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- CORNELIS, L., VAN REMOORTER, O. & PAWELCZAK, P., 2016. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Asse Wagenmeers*, Gent.
- DELCAMPE Luxemburg SA, 2017. Postkaarten. Available at: <https://www.delcampe.be/nl/verzamelingen/postkaarten/>.
- DOV VLAANDEREN, 2017a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2017c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- GEOPUNT, 2017a. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2017b. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2017c. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2017d. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- DE GRAVE, G., 1900. *Geschiedenis der gemeente Assche*, Gent: Vanderpoorten.
- GULLENTOPS, F., CLAES, S. & VANDENBERGHE, N., 2001. *Kaartblad 32 Leuven. Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest*, Brussel.
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED/erfgoedobjecten/121973, Asse, Erfgoedobject 121973. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121973>.
- IOE, 2017. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- LINDEMANS, J., 1950. *De heerlijke rechten in het Land van Asse*,
- MAGERMAN, K., 2008. *Weg van het Verleden. Asse in de Romeinse periode en de Vroege-Middeleeuwen*, Gent.
- MAGERMAN, K. & SAERENS, S., 2015. *Vlakdekkend archeologisch onderzoek, Asse-Kalkoven 2014, 72-2014/080 en 2014/346 (Prov. Vlaams-Brabant, Rapporten Agilas vzw – 2014/1)*,
- MARECHAL, M., AMERYCKX, J.B. & LANGOHR, R., 1992. De bodems. In *Geografie van België*. Brussel:

Gemeentekrediet, pp. 241–259.

OCKELEY, J., 1965. *Leven aan de bron: een inleiding tot de geschiedenis van Asse*, Asse: Heemkundige kring Ascania.

SCHROYEN, K., 2003. Toelichting bij Quartairgeologische kaart: kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel.

VERBESSELT, J., 1966a. Asse. Het ontstaan en de ontwikkeling. *Eigen Schoon en de Brabander*, 48.

VERBESSELT, J., 1966b. *Het ontstaan en de ontwikkeling van Asse*, Pittem: Drukkerij G. A. Veys.

VERHEYE, W. & AMERYCKX, J.B., 2007. *Bodem & Bodemkunde voor tuin, landbouw en milieu*, Mariakerke-Gent.

6 Bijlagen

6.1 Bouwplannen gelijkvloers

6.2 Bouwplannen niveau -1